

Sammenfattende redegørelse for SMV for Natura 2000-område nr. 213, Randkløve Skår

Indhold

1.	Indledning	3
2.	Miljøhensyn	3
	Flora, fauna og biologisk mangfoldighed	4
	Befolkningen og menneskets sundhed	5
	Jordbund, luft, vand og klimatiske faktorer	5
	Materielle goder, landskab, samt kulturarv, herunder kirker, samt arkitektonisk og arkæologisk arv	6
3.	Offentlig høring	6
	Høringssvar om SMV og Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen	6
	Natura 2000-område nr. N4	7
	Natura 2000-område nr. N9	7
	Natura 2000-område nr. N15	8
	Natura 2000-område nr. N18	12
	Natura 2000-område nr. N30	14
	Natura 2000-område nr. N33	15
	Natura 2000-område nr. N66	16
	Natura 2000-område nr. N71	18
	Natura 2000-område nr. N74	18
	Natura 2000-område nr. N75	19
	Natura 2000-område nr. N110	20
	Natura 2000-område nr. N124	21
	Natura 2000-område nr. N135	22
	Natura 2000-område nr. N149	23
	Natura 2000-område nr. N152	24
	Natura 2000-område nr. N166	26
	Natura 2000-område nr. N168	27
	Natura 2000-område nr. N171	31
	Natura 2000-område nr. N174	36
	Natura 2000-område nr. N176	38
	Natura 2000-område nr. N180	40
	Natura 2000-område nr. N183	42
	Natura 2000-område nr. N197	47
	Natura 2000-område nr. N260	49

Generelt høringssvar fra Friluftsrådet	50
Generelt høringssvar fra to borgere	51
Ændringer i Natura 2000-planer med afledt effekt på SMV	54
Natura 2000-område nr. N9	54
Natura 2000-område nr. N12	55
Natura 2000-område nr. N14	56
Natura 2000-område nr. N16	57
Natura 2000-område nr. N21	60
Natura 2000-område nr. N24	61
Natura 2000-område nr. N30	62
Natura 2000-område nr. N40	62
Natura 2000-område nr. N35	63
Natura 2000-område nr. N39	63
Natura 2000-område nr. N56	64
Natura 2000-område nr. N83	65
Natura 2000-område nr. N89	65
Natura 2000-område nr. N90	66
Natura 2000-område nr. N100	67
Natura 2000-område nr. N105	67
Natura 2000-område nr. N110	68
Natura 2000-område nr. N112	68
Natura 2000-område nr. N116	70
Natura 2000-område nr. N122	70
Natura 2000-område nr. N136	71
Natura 2000-område nr. N143	71
Natura 2000-område nr. N150	71
Natura 2000-område nr. N152	72
Natura 2000-område nr. N156	72
Natura 2000-område nr. N163	73
Natura 2000-område nr. N168	73
Natura 2000-område nr. N171	74
Natura 2000-område nr. N177	74
Natura 2000-område nr. N184	75
Natura 2000-område nr. N182	76
Natura 2000-område nr. N206	77
Natura 2000-område nr. N226	77
Natura 2000-område nr. N233	77
Natura 2000-område nr. N236	78
Natura 2000-område nr. N257	78
Natura 2000-område nr. N258	78
Natura 2000-område nr. N259	79
Natura 2000-område nr. N261	79
1. Afværgeforanstaltninger og rimelige alternativer	79
2. Overvågning	81

1. Indledning

Statslige naturplaner er omfattet af miljøvurderingsreglerne LBK nr. 4 af 03/01/2023 Bekendtgørelse af lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM). Miljøstyrelsen har derfor udarbejdet en strategisk miljøvurdering (SMV) for Natura 2000-planen for de, jf. habitatbekendtgørelse nr. 1595 af 6. december 2018, 257 udpegede Natura 2000-områder. Afgrænsning af den strategiske miljøvurdering for 3. generations Natura 2000-planer har været sendt i 3 ugers høring hos berørte myndigheder i perioden fra den 19. oktober til den 29. november 2021. Miljøstyrelsen modtog i den anledning tre høringssvar som blev taget i betragtning i den videre proces med udarbejdelsen af miljørapporterne. De udarbejdede miljørapporter har ledsaget udkast til 3. generations Natura 2000-planer i 12 ugers høring fra den 21. februar til 25. maj 2022. Miljøstyrelsen har i forbindelse med høringen, modtaget ca. 440 høringssvar.

Der er jf. LBK nr. 4 af 03/01/2023, § 13, stk. 2 anført krav om, at der, før endelig udstedelse af planer, som har gennemgået miljøvurdering jf. lovens § 8, skal udarbejdes en sammenfattende redegørelse. I den sammenfattende redegørelse, skal redegøres for:

- 1) Hvordan miljøhensyn er integreret i planen eller programmet,
- 2) Hvordan miljørapporten og de udtalelser, der er indkommet i offentlighedsfasen, er taget i betragtning,
- 3) Hvorfor den godkendte eller vedtagne plan eller det godkendte eller vedtagne program er valgt på baggrund af de rimelige alternativer, der har været behandlet, og
- 4) Hvordan myndigheden vil overvåge de væsentlige indvirkninger på miljøet af planen eller programmet.

2. Miljøhensyn

Nedenfor er beskrevet hvorledes forskellige miljøhensyn er integreret i den strategiske miljøvurdering for Natura 2000-området.

I den strategiske miljøvurdering for Natura 2000-området er planens indhold og hovedformål, herunder målsætninger og indsatsprogram, skitseret. Dertil er relationen til andre relevante planer og programmer belyst i det omfang Miljøstyrelsen har haft kendskab til dem.

Der er i den strategiske miljøvurdering redegjort for den nuværende miljøstatus i Natura 2000-områderne og miljøbeskyttelsesmål, særligt med udgangspunkt i basisanalysen for området, ligesom der er redegjort for relevante eksisterende miljøproblemer og trusler i Natura 2000-området. I SMV'en er der endvidere redegjort for Natura 2000-planens potentielle påvirkning af miljømner jf. bilag 4 i LBK nr. 4 af 03/01/2023.

Natura 2000-planens påvirkning af de enkelte miljømner er i SMV'en, jf. vejledning til miljøvurderingsloven (høringsversion), vurderet på et niveau, der svarer til niveauet af Natura 2000-planen, ligesom der i vurderingen er skelet til det hierarki, som planen indgår i. Natura 2000-planen, som er en overordnet plan,

danner grundlag for en senere udarbejdelse af handleplanen for Natura 2000-området. Handleplanen, som udarbejdes efter vedtagelsen af den endelige Natura 2000-plan, indeholder en plan for realisering af de enkelte indsatser i Natura 2000-planens indsatsprogram.

Ud over ovenstående er der i den strategiske miljøvurdering for Natura 2000-planen redegjort for en evt. realisering af indsatsprogrammet i Natura 2000-planen og dennes potentielle påvirkning af de forskellige miljøemner, taget områdets beliggenhed og udpegningsgrundlag i betragtning.

Vurderingerne i den strategiske miljøvurdering er udarbejdet på baggrund af eksisterende og tilgængelig viden og data, særligt fra basisanalysen for Natura 2000-området, samt ud fra lokalkendskab og med inddragelse af anden relevant viden, hvor det er vurderet nødvendigt for, på tilstrækkelig vis, at kunne belyse Natura 2000-planens påvirkning på de forskellige miljøemner.

Flora, fauna og biologisk mangfoldighed

I den strategiske miljøvurdering er det vurderet, hvorledes Natura 2000-planen vil kunne påvirke miljøemnet Flora, fauna og biologisk mangfoldighed. Miljøstyrelsen gør i den anledning opmærksom på, at mål og indsatser i Natura 2000-planen har til formål at sikre og forbedre forekomsten og kvaliteten af de naturtyper og arter, som Natura 2000-området er udpeget på baggrund af (udpegningsgrundlaget). Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen indeholder både generelle retningslinjer om fx overordnet sikring af områdets arter og naturtyper, samt specifikke retningslinjer som skal sikre specifikke arter og/eller naturtyper i det pågældende Natura 2000-område. For oplysning om hvilke generelle og specifikke retningslinjer, der er planlagt i Natura 2000-området, henvises til selve planen på Miljøstyrelsens hjemmeside under Natura 2000-planer. Miljøstyrelsen bemærker her, at retningslinjerne i planen ikke beskriver metode eller placering af de enkelte projekter, som måtte følge af realisering af planens indsatsprogram.

I den strategiske miljøvurdering er det, jf. ovenstående, vurderet hvorledes planens mål og forskellige indsatser vil kunne påvirke naturtyper og habitater for arter i Natura 2000-området, ligesom en evt. afledt påvirkning af arealer omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3, arter opført på habitatdirektivets Bilag IV, rødlistede arter m.v., i SMV'en ligeledes er blevet vurderet i det omfang, der har været kendskab til forekomster eller registreringer, som potentielt kan blive påvirket af planen. Det gælder for langt de fleste naturtyper og arter vedkommende, at det er vurderet, at Natura 2000-planen vil medføre en potentiel positiv påvirkning af disse. Hvor det ikke har været tilfældet og hvor der, ud fra en overordnet vurdering og i forbindelse med en kommende realisering af indsatsprogrammet, potentielt vil kunne være behov for at tage særligt hensyn til fx sårbare arter eller forekomster af naturtyper i, eller op til, Natura 2000-området, fremgår dette af afsnit 1.8 i SMV'en. Dertil fremgår en evt. prioritering mellem indsatser for nogle arter og naturtyper, frem for andre, af afsnit 1.9 i SMV'en.

Miljøstyrelsen har vurderet, at Natura 2000-planen på sigt vil have en bred positiv effekt på flora, fauna og biologisk mangfoldighed og dermed har styrelsen også vurderet, at planen ikke vil have en væsentlig negativ påvirkning af miljøemnet.

Det skyldes først og fremmest, at indsatsprogrammet i planen er udarbejdet og tilrettelagt med det formål, at sikre gunstig bevaringsstatus, herunder en stabil eller stigende forekomst af naturtyper eller levesteder for arter i Natura 2000-området. Der har i 3. generations Natura 2000-planer været fokus på fortsat pleje til sikring af beskyttede naturtyper og arter, sikring af naturlig dynamik og større sammenhængende arealer, fx ved udlægning af urørt skov, udtagning af lavbundsjord eller ved at sikre en mere hensigtsmæssig hydrologi for naturtyperne i Natura 2000-områderne.

I afsnit 3 nedenfor fremgår de høringsvar Miljøstyrelsen har modtaget omkring miljøemnet, såvel som Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen.

Befolkningen og menneskets sundhed

Den strategiske miljøvurdering for Natura 2000-planen indeholder en vurdering af planens potentielle påvirkning af befolkningen og menneskets sundhed, fx i form af offentlighedens og lokalbefolkningers adgang til rekreative områder og mulighed for oplevelser i naturområder med højere naturkvalitet og biologisk mangfoldighed, samt fx mulighed for at få formidlet naturen. Endvidere er det på et overordnet niveau i SMV'en, svarende til niveauet af Natura 2000-planen, vurderet om Natura 2000-planen kan forventes at medføre ændringer i adgangsforholdene til naturområder, fx på baggrund af en indsats om etablering af nationalpark og/eller udlægning af urørt skov.

Miljøstyrelsen har overordnet vurderet, at Natura 2000-planen potentielt vil medføre en positiv påvirkning af befolkningen og menneskets sundhed. Miljøstyrelsen har dermed også vurderet, at planen ikke vil have en væsentlig negativ påvirkning af disse to miljøemner. For gennemgang af vurdering af planens påvirkning af disse to miljøemner, henvises til afsnit 1.4.2, 1.4.3, samt 1.7 i SMV'en.

Miljøstyrelsen bemærker, at det for enkelte planer er vurderet, at der potentielt kan være en påvirkning af befolkningens adgang til visse dele af Natura 2000-området. Sådant en påvirkning er behandlet i SMV'ens afsnit 1.8. I denne sammenfattende redegørelse, afsnit 3., fremgår de høringsvar Miljøstyrelsen har modtaget omkring miljøemnet, såvel som Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen af den enkelte plan, som høringssvaret vedrører.

Jordbund, luft, vand og klimatiske faktorer

Den strategiske miljøvurdering indeholder en overordnet redegørelse for Natura 2000-planens påvirkning af jordbunden, luft, vand (fx ved etablering af en, for naturtyperne i området, hensigtsmæssig hydrologi) og evt. klimatiske faktorer, fx i form af en sandsynlig reduktion eller binding af CO₂. Niveauet af vurderingen afspejler niveauet af Natura 2000-planen, såvel som den viden Miljøstyrelsen har været i besiddelse af på tidspunktet for udarbejdelsen af SMV'en.

Ud over den sammenfattende redegørelse, henvises for yderligere information om vurdering af planens påvirkning af ovennævnte miljøemner, til afsnit 1.4.4 i SMV'en for Natura 2000-planen. Miljøstyrelsen har ikke for nogen Natura 2000-

plan vurderet, at planen, taget dennes niveau i betragtning, vil have en væsentlig negativ påvirkning af jordbund, luft, vand og/eller klimatiske faktorer.

Der er nedenfor i afsnit 3, samlet op på miljøemnerne, hvor høringssvar eller mindre ændringer i Natura 2000-planen, har givet anledning til det.

Materielle goder, landskab, samt kulturarv, herunder kirker, samt arkitektonisk og arkæologisk arv

Den strategiske miljøvurdering indeholder en vurdering af en evt. påvirkning af landskab og kulturarv, fx fortidsminder, men også fredninger som findes inden for Natura 2000-området og som evt. supplerer den indsats der vil finde sted i Natura 2000-området. Materielle goder som relaterer sig til økonomi, fx ejendomsværdi m.v. er, jf. miljøvurderingsreglerne, ikke medtaget i den strategiske miljøvurdering.

Miljøstyrelsen har under høringen af udkast til 3. generations Natura 2000-planer, modtaget flere høringssvar, som specifikt beskæftiger sig med SMV'ens behandling af planens påvirkning af materielle goder, landskab og kulturarv. I afsnit 3 nedenfor findes Miljøstyrelsens vurdering af høringssvarernes betydning for miljørapporten for planen, herunder findes en opsamling på vurderingen, hvor det er vurderet, at der har været behov herfor på baggrund af indkomne høringssvar.

Planens påvirkning i samspil med andre projekter og planer

Ud over ovennævnte miljøemner har Miljøstyrelsen i afsnit 3 nedenfor, på baggrund af indkomne høringssvar, samlet op på vurderingen af en evt. kumulativ påvirkning af planen i samspil med visse konkrete projekter og planer, hvor høringssvar eller en ny viden, har givet anledning til dette.

3. Offentlig høring

Høringssvar om SMV og Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen gør opmærksom på, at der ikke for alle planer for de, jf. habitatbekendtgørelse nr. 1595 af 6. december 2018, 257 udpegede Natura 2000-områder, er modtaget høringssvar som vedrører SMV eller som er vurderet at have afledt effekt herpå. For behandling af indkomne høringssvar, som vedrører selve Natura 2000-planen og ikke SMV, henvises til Miljøstyrelsens lokale høringsnotater, samt til det generelle høringsnotat, på Miljøstyrelsens hjemmeside.

I forbindelse med høringen af udkast til 3. generations Natura 2000-planer har Miljøstyrelsen modtaget ca. 440 høringssvar, hvori der i ca. 41 af disse har været direkte bemærkninger til den strategiske miljøvurdering. Dertil har en række høringssvar til selve Natura 2000-planerne haft afledt betydning for de strategiske miljøvurderinger. Sidstnævnte er for eksempel tilfældet, hvor et høringssvar har givet anledning til ændringer i en Natura 2000-plan og hvor Miljøstyrelsen har skulle tage stilling til, om påvirkningerne fra den ændrede plan var indeholdt i den allerede udarbejdede miljørapport.

Nedenfor har Miljøstyrelsen behandlet indkomne høringssvar, som relaterer sig til specifikke SMV'er for forskellige Natura 2000-planer. Høringssvarene, samt Miljøstyrelsens behandling af disse, er gennemgået i numerisk rækkefølge (Natura 2000-område nr.).

Natura 2000-område nr. N4

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra Danmarks Naturfredningsforening, Frederikshavn/Læsø, som anfører, at man er uenig i vurderingen for hedepletvinge, side 10, i den strategiske miljøvurdering.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen kan oplyse at levesteder for arter, herunder hedepletvinge er nævnt i Natura 2000-planens overordnede målsætninger, de konkrete målsætninger, samt i det generelle indsatsprogram. En redegørelse for registreringer af arten i forbindelse med den nationale overvågning af vand og natur (NOVANA), fremgår af SMV'en, side 10.

Miljøstyrelsen bemærker endvidere, at der ved de seneste 3 overvågninger i 2015, 2019 og 2022 er registreret hhv. 372, 178 og 392 larvespind af hedepletvinge på arealerne i habitatområdet. Der er i forbindelse med overvågningen desuden registreret tætte bestande af hedepletvinges foderplante, djævelsbid. I kerneområderne langs dele af kyststien og på arealet lige syd for det skovbevoksede område, er der tætte bestande af djævelsbid, ligesom der er observeret passende lysåbne forhold for hedepletvingens larver og foderplanten. På baggrund af ovenstående fastholder Miljøstyrelsen vurderingen af, at der er forudsætninger for en stabil bestand af hedepletvinge i habitatområdet.

Miljøstyrelsen kan desuden oplyse, at det i basisanalysen for området er vist, at der er fund af larvespind præsenteret ved to prikker på et kort, der viser centrum af det eftersøgte areal i henholdsvis i 2015 og 2019. De to prikker ligger mere nordligt end kernebestandene i området. Afgrænsningen af lokaliteterne kan ses på Danmarks Miljøportal (aktid 867025).

Endvidere bemærker Miljøstyrelsen, at Hedepletvinge er afhængig af, at dens levesteder ikke gror til og at der sikres passende forhold til at djævelsbid og larver kan trives. I forhold til i høringssvaret konkrete forslag til pleje ved norets vestlige del kan Miljøstyrelsen oplyse, at Miljømålsloven fastlægger en opgavefordeling mellem stat og kommuner, der giver staten det overordnede ansvar for gennemførelse af direktivforpligtelserne og overlader den konkrete gennemførelse heraf til de respektive myndigheder. Natura 2000-planerne fastlægger dermed udelukkende rammerne for den opfølgende handleplanlægning, men de fastsætter ikke specifikke krav til forvaltning af konkrete arealer. Miljøstyrelsen gør opmærksom på, at konkrete forslag til pleje skal rettes mod den relevante handleplanmyndighed.

Natura 2000-område nr. N9

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra Læsø Kommune, som påpeger, at der på side 4 i den strategiske miljøvurdering for Natura 2000-område N9, mangler vurdering for fuglene hedehjæle, storspove og bjerglærke.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen bemærker, at der i høringssvaret henvises specifikt til tekst på side 4 i SMV'en. På side 4 i miljørapporten er det vurderet, hvorvidt Natura 2000-planen, herunder indsatsprogrammet, vil kunne påvirke arter eller naturtyper over landegrænser. Ikke alle indsatser er vurderet at kunne påvirke den biologiske mangfoldighed, herunder arter af fugle, over landegrænser. Miljøstyrelsen har i sin vurdering begrundet, hvorfor en evt. realisering af planens forskellige indsatser, kan påvirke arter eller naturtyper over landegrænser.

Natura 2000-planen for N9 indeholder en række indsatser, der potentielt vil kunne påvirke fugle i N9. Natura 2000-planen bidrager til at sikre eller genoprette egnede levesteder for de, for Natura 2000-området, udpegede arter på nationalt og/eller internationalt niveau. Natura 2000-planen bidrager bl.a. til, at tilstanden af levestederne for havterne og klyde forbedres, således at 75 % af de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet, hvilket Miljøstyrelsen vurderer også vil være til gavn for fjordterne, splitterne og dværgterne. Der fokuseres desuden på, om der er behov for yderligere sikring mod forstyrrelser med fokus på træk- og ynglefugle samt pattedyr. Desuden revideres trækfuglereservatet Bovet – Knotten.

Miljøstyrelsen kan oplyse, at Bjerglærke ikke yngler på Læsø og at arten kun raster fåtalligt og sporadisk i Natura 2000-området. Vedefuglen hedehjejle/hjejle yngler ikke i området og antallet af rastende hjejler er lavt. Vedefuglen storspove/ stor regnsspove yngler kun fåtalligt i Natura 2000-området. Antallet af rastende storspover er stabilt på et niveau på lidt under 1000 fugle. Miljøstyrelsen vurderer således, at der ikke er tale om et område af væsentlig betydning for de tre ovennævnte arter af fugle.

Miljøstyrelsen har i SMV for Natura 2000-planen for N9 vurderet, at planens indsatser for fugle på udpegningsgrundlaget potentielt vil kunne hjælpe til at sikre og have gavnlig effekt på bestande af fugle, som bevæger sig over landegrænser. Miljøstyrelsen vurderer desuden, at planens indsatser vil medvirke til at hindre tilgroning af en række lysåbne naturtyper og sikring af levesteder for yngle- og trækfugle. Natura 2000-planen indebærer en revision af reservatbestemmelserne for Bovet-Knotten, hvilket vurderes at bidrage til at sikre fugle mod forstyrrelse.

Det er på baggrund af ovenstående Miljøstyrelsens vurdering, at Natura 2000-planens indvirkning på arterne bjerglærke, hjejle og storspove er favnet af den eksisterende vurdering i den strategiske miljøvurdering. Miljøstyrelsen fastholder sin vurdering af, at Natura 2000-planen kan have en potentielt positiv indvirkning på disse arter.

Natura 2000-område nr. N15

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra Borgerbevægelsen, som skriver, at den strategiske miljøvurdering for planen er mangelfuld, da den bl.a. ikke gengiver bevaringsstatus for fuglene korrekt. Desuden påpeges i høringssvaret, at det ikke fremgår hvilke fugle på udpegningsgrundlaget i området, som har ugunstig bevaringsstatus, og som planen derfor skal håndtere. Det påpeges endvidere, at det i SMV'en for planen skal vurderes, hvorledes Natura 2000-planen kan bidrage til at forbedre status for fugle med ugunstig bevaringssvartus. Af høringssvaret fremgår desuden, at SMV'en indeholder en utilstrækkelig vurdering af

eksisterende miljøproblemer i form af trussel om forstyrrelse fra flytrafik, som bør håndteres i forvaltningsplanen og overvåges fremadrettet. Dertil påpeges, at SMV'en er utilstrækkelig få så vidt angår vurdering af forstyrrelse fra turisme til øen Egholm, Øland og Gjør bredning, samt kendte anlægsprojekter, herunder planlægning af motorvej i Egholmlinjen, som går igennem et fourageringsområde for fuglene i Natura 2000-området.

Derudover har Miljøstyrelsen modtaget et høringssvar fra foreningen Egholms Venner, der skriver at betingelserne for at udvide fuglebeskyttelsesområde nr. 1 ca. 1 - 2 km mod øst, frem mod togbroen over Limfjorden (svarende til IBA-området) er opfyldt. Dette skal særligt ske af hensyn til lysbuget knortegås. Foreningen oplister desuden en række øvrige arter og naturtyper, der er tilstede på Egholm og som ifølge foreningen understøtter kravet om udvidelse af habitatområde nr. 15. Dette mangler ifølge foreningen at blive omtalt i Natura 2000-planen.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Om gengivelse af bevaringsstatus for fugle og manglende tiltag for fugle med negativ bestandsudvikling

Miljøstyrelsen bemærker, at det af høringssvaret fremgår, at SMV'en ikke gengiver bevaringsstatus for fuglene korrekt. Miljøstyrelsen gør i den anledning opmærksom på, at der ikke for fugle opereres med begrebet "gunstig bevaringsstatus", men i stedet angives udvikling af fuglebestandene på nationalt niveau.

Af SMV'en, side 4 fremgår, at:

Natura 2000-planen bidrager til, at sikre egnede levesteder for områdets fugle, og at tilstanden af levestederne for ynglefugle med stærkt ugunstig bevaringsstatus almindelig ryle og brushane forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.

Natura 2000-planen bidrager ligeledes til at tilstanden af levestederne for de kolonirugende ynglefugle med stærkt ugunstig bevaringsstatus klyde og havterne forbedres, således at 75% af de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet, hvilket også vil være til gavn for: fjordterne og splitterne.

Med ovenstående forklaring om anvendelse af begrebet gunstig bevaringsstatus, gør Miljøstyrelsen opmærksom på, at begrebet er fejlagtigt angivet i SMV'en på side 4. I stedet skulle have været angivet udviklingen af fuglebestandene på nationalt niveau.

I sin vurdering af hvilke fugle, som potentielt vil få gavn af ovennævnte indsatser fra Natura 2000-planen for området, har Miljøstyrelsen lagt vægt på, dels at fuglene har negativ bestandsudvikling på kort eller lang sigt, men ligeledes, at fuglene er kategoriserede kritisk truede, truede eller sårbare på den danske rødliste.

Af SMV'en, side 13-16, er angivet tilstand af levesteder og/eller bestandsudvikling for fugle på udpegningsgrundlaget i Natura 2000-område N15. Der er her i dette afsnit tale om tilstanden af levesteder (ynglefugle), eller udvikling af bestande (trækfugle) lokalt, dvs. for Natura 2000-område N15. Oplysningerne beror på oplysninger fra basisanalysen for området. Miljøstyrelsen bemærker endvidere, at tilstand af levesteder eller udviklingsstatus for bestande for ovennævnte fugle er gengivet i SMV'en for alle de nævnte arter på udpegningsgrundlaget, på nær dværgterne. Miljøstyrelsen har lavet en national gennemgang af alle udpegningsgrundlag i perioden 2018-21. Dværgterne er fortsat opført på udpegningsgrundlaget som ynglefugl i N15, men Miljøstyrelsen har ikke, i forbindelse med den nationale overvågning af vandmiljø og natur (NOVANA) registreret arten i fuglebeskyttelsesområde F1, hvorfor dværgterne ikke er omtalt yderligere i den strategiske miljøvurdering. Miljøstyrelsen vurderer dog samlet, at ovennævnte indsatser for fugle, herunder Natura 2000-planens specifikke indsatser for bl.a. ternearter, også vil kunne gavne dværgterne.

Miljøstyrelsen gør opmærksom på, at Natura 2000-planen er rammesættende for den videre planlægning, hvorfor det ikke vurderes muligt at redegøre mere specifikt for evt. påvirkninger af konkrete arter som følge af realisering af indsatsprogrammet. Det skyldes bl.a. at realisering af indsatsprogrammet potentielt kan dække over en række projekter og planer, som Miljøstyrelsen ikke har kendskab til på dette niveau af planlægningen. Miljøstyrelsen vurderer dog overordnet, at Natura 2000-planens indsatser, som har til formål at sikre og forbedre levesteder for andre fugle samt ternearter i området, fx ved at revidere bestemmelserne for vildtreservater i området med henblik på at sikre træk- og ynglefugle mod forstyrrelser, også vil bidrage til generelt at forbedre forholdene for dværgterne og øvrige fugle i området, herunder fugle i tilbagegang. Samlet set vurderer Miljøstyrelsen fortsat, at sikring af, samt forbedring af forholdene for fuglene i området, vil bidrage til at sikre en positiv bestandsudvikling for arterne på nationalt plan.

Af den strategiske miljøvurdering, afsnit 1.4.6, fremgår det, at Natura 2000-området udgør et vigtigt yngleområde for bl.a. terner. I vurderingen af evt. realisering af indsatser og deres påvirkning af fugle, nævnes eksempler på fugle som kan få gavn af indsatserne, men det vurderes ikke muligt at lave en udtømmende liste over konkrete arter som forskellige tiltag kan gavne, hvilket skyldes manglende kendskab til de konkrete tiltags type, form, varighed m.v. på dette niveau af planlægningen.

Slutteligt bemærker Miljøstyrelsen, at der under prioriteringer og valg i afsnit 1.9 i den strategiske miljøvurdering er anført mål for forbedring af tilstand for bl.a. havterne og klyde, hvilket vurderes også at gavne de øvrige ternearter i området.

Om flytrafik og turisme som trussel for fuglene i området

I høringssvaret påpeges det, at SMV'en indeholder en utilstrækkelig vurdering af eksisterende miljøproblemer i form af trussel om forstyrrelse fra flytrafik, som bør håndteres i forvaltningsplanen og overvåges fremadrettet. Dertil påpeges i høringssvaret, at SMV'en er utilstrækkelig få så vidt angår vurdering af forstyrrelse fra turisme til øen Egholm, Øland og Gjøl bredning.

Miljøstyrelsen gør opmærksom på, at selve vurderingen af støj eller forstyrrelse fra konkrete anlægsprojekter ligger uden for rammerne af Natura 2000-planlægningen. Miljøstyrelsen medgiver dog, at en evt. belysning af en potentiel påvirkning i samspil med Natura 2000-planen (kumulative effekter) skal indgå i den strategiske miljøvurdering, hvorfor der her nedenfor samles op herpå.

Miljøstyrelsen har gennemgået data for fuglene i Natura 2000-område N15. Udviklingsstatus for bestandene af fugle i Natura 2000-området er undersøgt i basisanalysen for området. Data indikerer ikke en trussel i form af flytrafik og fra turisme. Miljøstyrelsen vurderer således ikke ud fra Miljøstyrelsen data for området, at bestandsudviklingen for trækfuglene, som særligt nævnes i høringssvaret, er påvirket af flytrafik. I basisanalysen for området er forstyrrelser i form af støj ikke nævnt som trusler for trækfuglene i området og det er tillige vurderet i basisanalysen, at der ikke er trusler i området for trækfuglene på udpegningsgrundlaget. I den strategiske miljøvurdering er det anført, at Natura 2000-planen indeholder en indsats om undersøgelse af behovet for yderligere sikring mod forstyrrelser med fokus på træk- og ynglefugle og havpattedyr. Indsatsen med revidering af bestemmelserne for vildtreservatet i området skal sikre en minimal forstyrrelse i sårbare perioder af de nævnte artsgrupper. En evt. vurdering af forstyrrelser for fugle vil dermed blive håndteret i anledning af opdatering af vildtreservatbekendtgørelsen for området. Endvidere vurderer Miljøstyrelsen, at N15 rummer store vidtstrakte strandenge, uforstyrrede holme og lavvandede marine områder, som med planen fortsat skal sikres som nationalt vigtige ynglelokaliteter for en række fuglearter i området. Bl.a. nævnes i SMV'en Nibe og Gjøl Bredning, samt Ulvedyb, som vigtige områder for fuglene i Natura 2000-området. Det er således på baggrund af ovenstående og nuværende tilgængelige data i basisanalysen for området, Miljøstyrelsens vurdering, at fuglene i området på nuværende tidspunkt ikke er truet af flytrafik eller turisme. Det er ligeledes Miljøstyrelsens vurdering, at planen udelukkende vil bidrage til at løfte tilstanden af levestederne for fuglene i området, hvorfor der ikke vil være en kumulativ negativ effekt af planens mål og indsatser i forhold til flytrafik eller turisme.

Om den 3. limfjordsforbindelse og andre kendte anlægsprojekter

Det påpeges i høringssvaret, at SMV'en er utilstrækkelig få så vidt angår vurdering af forstyrrelse fra kendte anlægsprojekter, herunder planlægning af motorvej i Egholmlinjen, der ligger øst for Natura 2000 området, og som ifølge høringsparten går igennem et fourageringsområde som nogle af de trækfugle, der er på udpegningsgrundlaget i Natura 2000-området, benytter.

Miljøstyrelsen bemærker om den 3. limfjordsforbindelse, at det af Vejdirektoratets hjemmeside fremgår, at Vejdirektoratet lige nu er ved at supplere miljøkonsekvensrapporten fra 2021 med mere detaljerede miljøundersøgelser og -vurderinger. Miljøstyrelsen har kendskab til projektet, men bemærker samtidig, at status for projektet, grundet ovenstående oplysninger fra Vejdirektoratets hjemmeside, er ukendt på nuværende tidspunkt. Miljøstyrelsen vurderer, at så længe motorvejsprojektet ikke er godkendt eller der ikke foreligger en endelig anlægslov, samt en miljøvurdering af denne, er det ikke muligt for Miljøstyrelsen

at vurdere en evt. kumulativ påvirkning af Natura 2000-planen i forhold til dette konkrete projekt.

Ud over den 3. limfjordsforbindelse er Miljøstyrelsen er miljøstyrelsen bekendt med projektet LIFE-IP Natureman, som også har betydning for N15, da projektet bl.a. har til formål at bevare og beskytte rigkær, kildevæld og overdrev i Natura 2000-området. LIFE projektet har således også fokus på opfyldelse af kravene i Natura 2000-planen og det forventes, at LIFE projektet vil medvirke til at sikre eller forbedre tilstanden af kildevæld, rigkær, surt og kalkoverdrev, der er fokusnaturtyper i LIFE IP Natureman projektet. Dertil forventes, at projektet vil medvirke til at sikre eller forbedre levesteder for bl.a. gul stenbræk og kildevældsvindelsnegl, der ligeledes er fokusarter for LIFE-projektet. I område N15 gennemføres desuden projektet COASTal LIFE, der efter Miljøstyrelsens vurdering generelt kan have betydning for område N15, da projektet bl.a. har til formål at bevare og beskytte den dynamiske kystzone mellem land og vand, og herunder reetablere ferske enge og strandenge og sikring af flere marine naturtyper, herunder rev.

Natura 2000-planen har til formål at sikre og forbedre naturkvaliteten for arealer med de lysåbne naturtyper, arternes levesteder samt sikring af uforstyrrede rasteovernatningsmuligheder for trækfuglene på områdets udpegningsgrundlag. Det er derfor Miljøstyrelsens vurdering, at evt. realisering af indsatsprogrammet i planen potentielt kan medvirke til en kumulativ positiv påvirkning i samspil med disse konkrete projekter.

Vedr. spørgsmålet om udvidelse af habitat- og fuglebeskyttelsesområdet oplyser Miljøstyrelsen, at den gennemførte høring alene vedrørte forslag til Natura 2000-planer. Ændringer af områdernes afgrænsning og oprettelse af nye habitat- og fugle beskyttelsesområder foregik i en selvstændig proces i 2017-2018. Denne justering kan man læse mere om på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Konklusion

Miljøstyrelsen vurderer samlet set på baggrund af ovenstående gennemgang af det i høringssvaret anførte, samt på baggrund af eksisterende vurderinger i den strategiske miljøvurdering for Natura 2000-planen, at der i SMV'en er redegjort tilstrækkeligt for en påvirkning af planen i samspil med de, i høringssvaret, nævnte anlægsaktiviteter. Miljøstyrelsen vurderer desuden, at det ikke er muligt på dette niveau af planlægningen, at vurdere mere detaljeret på konkrete tiltag eller kumulative effekter som følge af evt. vedtagelse af planen.

Natura 2000-område nr. N18

Miljøstyrelsen har modtaget et høringsvar fra Lindenberg Gods. Af høringssvaret fremgår, at der flere steder på tværs af både planen, SMV'en og basisanalysen, ifølge virksomheden, anvendes regulære gisninger som argumenter og beslutningsgrundlag, uden at disse underbygges eller i øvrigt yderligere forsvares. For eksempel mener virksomheden, at vurderingen i forhold til menneskers sundhed er for spekulativ. Virksomheden ønsker passagerne slettet fra SMV'en eller, at henvisninger til relevante undersøgelser tilføjes. Endvidere fremgår det af høringssvaret, at en stigning i antallet af rekreative aktiviteter, ifølge virksomheden, vil have en negativ påvirkning på den naturlige

proces det er, når kronvildtet afgræsser lysåbne arealer. Denne konflikt er ikke nævnt i SMV'en. Virksomheden anfører desuden i sit høringssvar, at der ikke tages stilling til det faktiske tab af materielle goder, som planen potentielt kan medføre – særligt hvis tiltaget om øget udlægning af urørt skov gennemføres. Endelig har virksomheden i sit høringssvar anført, at områdebeskrivelsen både i plan og SMV ikke giver et retvisende billede af, hvordan områdets natur i virkeligheden ser ud, da nåletræsskoven ikke er nævnt.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen bemærker indledende, at vurderingerne i SMV'en afspejler planens overordnede niveau. Natura 2000-planen er rammesættende for den videre planlægning. Retningslinjerne i planen beskriver dermed ikke metode eller placering af konkrete projekter, som måtte følge af realisering af planens indsatsprogram. Natura 2000-planens potentielle positive effekt på befolkningen og menneskers sundhed er derfor tilsvarende overordnet behandlet i SMV'en og det har ikke, på dette planniveau været muligt at vurdere på planens endelige påvirkning af disse to miljøemner. Miljøstyrelsen kan dog oplyse, at en række studier viser en sammenhæng mellem en højere naturkvalitet, naturoplevelser og menneskets sundhed <https://www.videnomfriluftsliv.dk/tema/sundhed-og-livskvalitet>. Det er bl.a. disse studier, som Miljøstyrelsen har noteret sig i den overordnede vurdering af planens effekter på menneskets sundhed i den strategiske miljøvurdering.

Vedrørende spørgsmålet om rekreative aktiviteters evt. påvirkning af råvildets græsning bemærker Miljøstyrelsen, at det grundet Natura 2000-planenens overordnede niveau, heller ikke her er muligt for Miljøstyrelsen at udtale sig nærmere om den konkrete påvirkning, der potentielt kan være i forbindelse med evt. øget rekreativ benyttelse af området, ligesom det ikke vurderes muligt at udtale sig mere konkret om planens indsatsers endelige effekt på naturkvaliteten. Miljøstyrelsen bemærker dog, at Natura 2000-planen, herunder dennes indsatsprogram, er udarbejdet på baggrund af basisanalysen, som belyser status og vurderede trusler for udpegningsgrundlaget i området. Miljøstyrelsen gør desuden opmærksom på, at planen har til formål at øge naturværdierne i området. Det er derfor fortsat Miljøstyrelsens overordnede vurdering, at planen på sigt vil have en positiv effekt på naturtyper og arter i området.

For så vidt angår spørgsmålet om Natura 2000-planens indvirkning på materielle goder har Miljøstyrelsen i SMV for Natura 2000-plan for N18 vurderet, at planens indsatser ikke vil påvirke materielle goder væsentligt negativt. Miljøstyrelsen gør i den forbindelse opmærksom på, at ejendomsværdi, herunder påvirkning af værdimæssig indvirkning på fast ejendom, ikke jf. miljøvurderingsreglerne, skal behandles i miljørapporten. Miljøstyrelsen bemærker endvidere, at Natura 2000-planens målsætninger er langsigtede. Natura 2000-planerne fastlægger rammerne for kommunernes og Miljøstyrelsens opfølgende handleplanlægning for privatejede arealer, men de fastsætter ikke specifikke krav til forvaltning af konkrete arealer. Udgangspunktet for iværksættelse af indsatsen er indgåelse af frivillige aftaler med lodsejerne, mens Natura 2000-planerne er bindende for myndighederne. Miljøstyrelsen finder på baggrund af ovenstående, ikke anledning til at tilsidesætte den vurdering, der er lavet i SMV'en for Natura 2000-planen for området.

Omkring områdebeskrivelsens behandling af nåleskov, bemærker Miljøstyrelsen, Natura 2000-planen udelukkende gælder for habitatarter, naturtyper og fugle på områdets udpegningsgrundlag, selv om planen også bidrager til at sikre andre arter og naturtyper i området gennem en generel sikring og forbedring af områdets naturværdier. Nåletræsskoven er derfor ikke nævnt i planen fordi, at der ikke er tale om habitatnatur. Mindre dele af områdets nåletræsskov er dog kortlagt og omtalt i områdebeskrivelsen som habitatnaturtypen skovbevokset tørvemose.

Natura 2000-område nr. N30

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra Viborg Kommune, som skriver, at formuleringen i SMV'ens afsnit om nul-alternativer vedrørende CO₂ er fejlagtig, da Natura 2000-områder udvælges med det formål at sikre den langsigtede overlevelse af arter og naturtyper, der er beskyttet i henhold til habitatdirektivet og fugledirektivet og ikke med det formål at reducere udledningen af CO₂. Derudover bemærker kommunen, at flere af de trækfugle, der er på udpegningsgrundlaget for området ikke er nævnt i forbindelse med beskrivelse af Natura 2000-planens effekt over landegrænser.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Vedrørende spørgsmålet til nul-alternativet for CO₂-udledning bemærker Miljøstyrelsen, at Natura 2000-planernes overordnede formål er at naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau, og fugle på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at sikre bestandsstørrelsen på nationalt niveau. Miljøstyrelsen bemærker dog, at SMV'en jf. lovgivningen, arbejder med et bredere miljøbegreb end Natura 2000-planerne, der også fordrer en beskrivelse af bl.a. planens potentielle påvirkning på klimaet, hvorfor reduktion af bl.a. CO₂ vurderes at være relevant og derfor er behandlet i SMV'en i det omfang det vurderes muligt på dette niveau af planlægningen.

Vedrørende spørgsmålet til trækfugle på udpegningsgrundlaget og effekt af Natura 2000-planen over landegrænser bemærker Miljøstyrelsen, at ikke alle arter på områdets udpegningsgrundlag er nævnt ved navn i SMV'en i forbindelse med vurderingen af Natura 2000-planens effekt over landegrænser. Bl.a. er udpegningsarterne arterne taffeland, troland og fiskeørn ikke nævnt i det pågældende afsnit i SMV'en. Det skyldes, at arterne ikke er registreret i området i forbindelse med den nationale overvågning, som Miljøstyrelsen varetager.

Natura 2000-planen bidrager til at sikre egnede levesteder for områdets fugle og arter, bl.a. gennem den generelle indsats om at sikre de lysåbne naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje, hvilket Miljøstyrelsen i SMV'en har vurderet, også vil være til gavn for tilknyttede fugle og arter i området. Natura 2000-planen indeholder også en indsats vedrørende en løbende opdatering af oversigt over naturtyper, arter og fugle, som findes i væsentlig forekomst i Danmark, og dertil indeholder planen en indsats om at undersøge, om der er behov for yderligere sikring mod forstyrrelser med fokus på træk- og ynglefugle samt pattedyr i Natura 2000-områderne. Ud over ovennævnte, indeholder Natura 2000-planen en indsats, som lyder på, at der arbejdes på en national strategi for forvaltning af truede og rødlistede arter herunder en lang række direktivarter og -fugle. Ikke mindst indeholder planen en indsats om, at der søges udtaget

kulstofholdige lavbundsjorder, der kan bidrage til sammenhængende arealer, øget robusthed og give mulighed for mere naturlig dynamik. Miljøstyrelsen vurderer, at udtagningen kan være til gavn for en række arter på udpegningsgrundlaget, bl.a. stavsil, stor vandsalamander, bæklampret, odde, flodlampret, grøn kølleguldsmed, sandsvane (T), blishøne (T), rørdrum (Y), plettet rørvagtel (Y), engsnarre (Y) og rørhøg (Y).

Miljøstyrelsen vurderer, at også fuglearterne taffeland, troldand, fiskeørn og engsnarre potentielt vil kunne blive påvirket positivt ved realisering af de ovennævnte indsatser i Natura 2000-planen. Miljøstyrelsen fastholder på baggrund af ovenstående SMV'ens vurdering, om at Natura 2000-planen potentielt vil kunne gavne fugle på udpegningsgrundlaget og at Natura 2000-planens indsatser for fugle på udpegningsgrundlaget forventes at kunne hjælpe til at sikre og have gavnlig effekt på bestande af fugle, som bevæger sig over landegrænser.

Natura 2000-område nr. N33

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra Viborg Kommune, som skriver, at LIFE IP Natureman også gennemføres i område N33, hvilket ifølge kommunen bør afspejles i SMV'ens afsnit om Flora, fauna og biologisk mangfoldighed samt i afsnittet om arter. Kildevæld, rigkær, tidvis våd eng samt surt- og kalkoverdrev, er fokusnaturtyper i LIFE IP Natureman-projektet og ligeledes er blank seglmos, som er på udpegningsgrundlaget i N33, en fokusart i LIFE-projektet.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen bemærker, at der er henvist til LIFE-projektet på side 19 i SMV'en. LIFE IP Natureman - Landmanden som naturforvalter (2018-2026) har til formål at forbedre naturkvaliteten i de himmerlandske og midtjyske ådale, dvs. status for habitatnaturtyperne kildevæld (7220), rigkær (7230), tidvis våd eng (6410), tørt kalksandsoverdrev (6120), kalkoverdrev (6210) og surt overdrev (6230) samt en række fokusarter, som typisk er knyttet til disse naturtyper. Projektet arbejder ved målrettet at arbejde for at gøre det økonomisk interessant for landbruget at have naturarealer med afgræsning eller høst af biomasse med i driften og derved udvikle naturplejen til en særlig driftsgren. Projektet har dermed et formål og virker gennem indsatser, der er i overensstemmelse med Natura 2000-planens indsatsprogram. Miljøstyrelsen har derfor på side 17 i SMV'en vurderet, at en evt. realisering af indsatsprogrammet i Natura 2000-planen potentielt kan medvirke til en kumulativ positiv påvirkning i samspil med konkrete projekter som dette.

Natura 2000-område N64

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra Danmarks Naturfredningsforening, Ringkøbing Skjern. I høringssvaret er det omkring den strategiske miljøvurdering for Natura 2000-plan for område N64 anført at, der bør foretages en nærmere vurdering af omfanget af trusler mod habitater og arter som følge af manglende pleje af lysåbne arealer, herunder manglende rydning af selvsået opvækst og spredning af ikke-hjemmehørende og invasive arter. Det er desuden anført, at det bl.a. bør vurderes, hvordan retningslinjerne for "udvikling på egne præmisser" på lysåbne arealer i naturnationalparken vil være i strid med Natura 2000-planen. Ud over ovenstående er det i høringssvaret anført, at der også bør foretages en

vurdering af truede arters udvikling, herunder ulvebestandens udvikling i forhold til øget færdsel og friluftsliv og manglende opsyn.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Om behov for nærmere vurdering af trusler mod habitater og arter som følge af manglende pleje og invasive arter

Miljøstyrelsen bemærker, at det i den strategiske miljøvurdering, afsnit 1.3.1., side 8 og frem, er beskrevet hvorledes generel tilgroning med vedplaner og buske, samt forekomst af invasive arter, påvirker naturtyperne på udpegningsgrundlaget. Oplysningerne stammer fra basisanalysen for området. For yderligere besvarelse af denne del af høringssvaret henvises til høringsnotat for N64 på Miljøstyrelsens hjemmeside under 3. generations Natura 2000-planer.

Om vurdering af retningslinjer for "udvikling på egne præmisser"

Miljøstyrelsen gør opmærksom på, at det af Naturstyrelsens hjemmeside fremgår, at der ligger en godkendt projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Stråsø. Projektet har således endnu ikke undergået screening for miljøvurdering, hvorfor det ikke er muligt for Miljøstyrelsen at udtale sig om den konkrete påvirkning af naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget i området, som følge af etablering af naturnationalparken med græsning, ændringer i hydrologien, opsætning af hegn m.m. Dog bemærker styrelsen, at det i forbindelse med etablering af Naturnationalpark Gribskov og Naturnationalpark Fussingø, som begge har undergået screening for miljøvurdering, har været muligt at udelukke en negativ påvirkning af arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget i berørte Natura 2000-områder. Miljøstyrelsen kan, grundet ovenstående, heller ej på dette tidspunkt vurdere en mere nøjagtig kumulativ påvirkning af Natura 2000-området af Naturnationalpark Stråsø i samspil med Natura 2000-planen.

Miljøstyrelsen bemærker slutteligt, at det jf. § 61 a, stk. 3, i Lov om naturbeskyttelse, fremgår at Forvaltningen af en naturnationalpark, der omfatter arealer inden for internationale naturbeskyttelsesområder, skal medvirke til gennemførelse af Natura 2000-planens mål for naturtilstanden.

Om vurdering af truede arters udvikling, herunder ulvebestandens udvikling i forhold til øget færdsel og friluftsliv og manglende opsyn

Miljøstyrelsen bemærker, at afsnit om trusler, herunder trusler i form af fx forstyrrelser af arter på udpegningsgrundlaget, i den strategiske miljøvurdering, beror på oplysninger fra basisanalysen for Natura 2000-området. For yderligere besvarelse af denne del af høringssvaret henvises til høringsnotat for N64 på Miljøstyrelsens hjemmeside under 3. generations Natura 2000-planer.

Natura 2000-område nr. N66

Danmarks Naturfredningsforening Ringkøbing-Skjern mener ikke, at teksten om naturnationalparker på s. 8 i SMV'en er relevant. Foreningen mener desuden, at der mangler vurderinger af prædation af rørdrum, rørhøg, plettet rørvagtel og sortterne i SMV'en. Ifølge foreningen mangler derudover en vurdering af grågåse som ynglefugl. Foreningen mener yderligere, at der i SMV'en mangler en vurdering af betydningen for rastende og ynglende fugle af manglende rydning af tidligere bevoksning og opvækst af selvsået opvækst på de fredede arealer på Hindø, jf. side 14.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen oplyser, at naturnationalparker i SMV'en er omtalt i forbindelse med generel omtale af formålet med Natur- og Biodiversitetspakken, der blev vedtaget i 2020, der er på nuværende tidspunkt ingen konkrete planer om at udlægge område N66 til Naturnationalpark.

Miljøstyrelsen bemærker, at i forhold til truslen fra prædation af rørdrum, rørhøg, plettet rørvagtel og sortterne er denne beskrevet på s. 10 i den nuværende SMV. Her er gengivet, hvad der er observeret i forbindelse med NOVANA-overvågningen af de pågældende fuglearter, dvs. de data, der ligger til grund for Natura 2000-basisanalysen for området. Samlet set vurderes de kortlagte levesteder i Natura 2000-basisanalysen for området, at leve op til fuglenes krav til ynglestederne om store sammenhængende og uforstyrrede arealer. Arealerne er i basisanalysen vurderet til at have en tilfredsstillende vandstand, der vanskeliggør prædation fra områdets pattedyr eller anden forstyrrelse i yngletiden.

Miljøstyrelsen gør opmærksom på, at grågåas kun er på udpegningsgrundlaget for området som trækfugl, og derfor indeholder Natura 2000-basisanalysen for området kun data, der vurderer udviklingen for arten som trækfugl og ikke som ynglefugl. Miljøstyrelsen bemærker endvidere, at forekomsten af grågåas udviser forholdsvis store fluktuationer i overvågningsperioden 2004-17, men på et mere overordnet niveau vurderes der at være en nogenlunde stabil forekomst i området. Afsnittet indeholder imidlertid også en beskrivelse af områdets egnethed som levested for grågåas. Vandfladen i Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord anvendes til overnatning for arten og i dagtimerne ses flokke fouragere og raste på landbrugsarealer i nærheden. Miljøstyrelsen har i basisanalysen vurderet, at områdets karakter med mange naturlige græsarealer, dyrkede arealer og store åbne vandflader generelt tilgodeser artens behov for uforstyrrede raste-, fouragerings- og overnatningsmuligheder og da de eksisterende reservatbestemmelser sikrer uforstyrrede overnatningslokaliteter i området vurderes der ikke umiddelbart at være trusler for artens forekomst i området.

I nuværende SMV vurderes overordnet, at der med gennemførelse af Natura 2000-planens indsatsprogram også vil ske en sikring af de udpegede fuglearters levesteder, samt i synergi med områdets udpegning som vildtreservat, en sikring af uforstyrrede levesteder for området yngle - og trækfugle. Dertil er det vurderet, at der vil være en væsentlig synergi med vandområdeplanen til forbedring af forholdene for områdets mange udpegede planteædende fuglearter. Miljøstyrelsens vurdering af grågåas som ynglefugl er dermed indeholdt i den nuværende tekst i SMV'en.

Miljøstyrelsen bemærker, at Fredningen på Hindø er beskrevet i den nuværende SMV på s. 14. Fredningen af Hindø har til formål at sikre naturhistoriske, landskabelige og rekreative værdier, samt at området søges plejet som et naturområde med rørskove og enge. Hindø er i dag yngleplads for bl.a. rørhøg og rørdrum. Endelig er det udpegede fuglebeskyttelsesområde også udpeget som Ramsarområde. Miljøstyrelsen vurderer, at der er god sammenhæng mellem Natura 2000-planen og fredningerne i området, samt udpegningen som vildtreservat og Ramsarområde. Natura 2000-planen indeholder bl.a. en indsats om sikring af egnede levesteder for områdets fugle eller arter, der potentielt kan

gavne fuglelivet i området, hvilket også vurderes at skabe synergi til fredningerne, samt udpegningen som Ramsarområde.

På baggrund af ovenstående vurderer Miljøstyrelsen, at der i den eksisterende SMV i tilstrækkelig grad redegør for påvirkningen af fuglene i området.

Natura 2000-område nr. N71

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra Danmarks Naturfredningsforening Ringkøbing-Skjern, som skriver, at der bør foretages en nærmere vurdering af omfanget af trusler mod, og muligheder for, vandranke udbredelse i området.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen bemærker, at nuværende forekomst af arten i området er beskrevet i SMV'ens afsnit 1.3.1, "Nuværende naturtilstand jf. Natura 2000-basisanalysen". Jf. Natura 2000-basisanalysen for området har vandranke en stabil forekomst i området. Det er desuden anført i SMV'en for området, at "*Jf. DCE's seneste NOVANA-afrapportering om arten er forekomsten af vandranke stabil-stigende i den atlantiske region, som er den eneste region i Danmark, hvor arten findes*". I basisanalysen er det desuden vurderet, at næringsstofbelastning i vandløbet er en trussel mod artens forekomst i område N71. Denne trussel er også nævnt i SMV'ens afsnit 1.5, som behandler eksisterende miljøproblemer i området.

Da der ikke er kendskab til konkrete projekter, som kan forårsage lokal påvirkning af arter i området, vurderer Miljøstyrelsen det ikke muligt at komme med en nærmere vurdering af trusler mod vandranke i område N71. Miljøstyrelsen gør opmærksom på, at vurderingen i SMV'en afspejler niveauet af planlægningen.

Natura 2000-område nr. N74

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra Vester Husby Grundejerforening. Af høringssvaret fremgår, at man er enig i Miljøstyrelsens vurdering, af at to væsentlige trusler mod Natura 2000-området er negativ påvirkning af områdets hydrologiske forhold og menneskelig slitage. Foreningen argumenterer for, at de to trusler er alvorligere, end det umiddelbart fremgår af Miljøstyrelsens beskrivelse. Foreningen anfører desuden i sit høringssvar, at Miljøstyrelsen i den strategiske miljøvurdering, afsnit 1.4.2, bør indskrive, at der ikke bør ske yderligere sommerhusbebyggelse i tilgrænsende områder, medmindre man kan sikre, at der ikke sker øget menneskelig påvirkning af N74 (H197).

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen bemærker, at set ud fra de i NOVANA-programmet indsamlede data, så er u hensigtsmæssig hydrologi ikke beskrevet som en aktuel trussel mod områdets naturtyper i Natura 2000-basisanalysen for området. Truslen er derfor heller ikke beskrevet i Natura 2000-planen eller SMV'en. Natura 2000-planen indeholder imidlertid indsatser, der potentielt kan påvirke hydrologien i området i en for naturtyperne gavnlig retning, det drejer sig bl.a. om indsatsen for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje samt sikring af en mere hensigtsmæssig hydrologi ved hjælp af udtagning af lavbundsgrunde.

Menneskelig slitage er ikke nævnt som en væsentlig aktuel trussel mod naturtyper og arter i området i hverken Natura 2000-basisanalyse, -plan eller SMV. Natura 2000-planen har en overordnet karakter, der ikke anviser konkrete indsatser på specifikke arealer. Natura 2000-planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området, hvor en indsats mod invasive planter og hjemmehørende vedplanter, samt sikring af en hensigtsmæssig drift og pleje af arealerne og arternes levesteder, skal bevare den åbne klitdynamik i området. Miljøstyrelsen har i SMV'en vurderet, at sikringen af den eksisterende natur ikke vil have betydning for arealanvendelsen, men at der kan forekomme arealer, som i forbindelse med gennemførelsen af Natura 2000-planen vil blive omfattet af en mindre plejeindsats.

Miljøstyrelsen har i SMV'en for planen anført, at der i dag er offentlig adgang til store dele af området og at sikring og forbedring af naturgrundlaget giver mulighed for større naturoplevelser. Natura 2000-planen indebærer ikke yderligere restriktioner for offentlighedens adgang. Miljøstyrelsen vurderer derfor overordnet, at Natura 2000-planens indsatsprogram ikke vil have en væsentlig påvirkning i forhold til forstyrrelse fra menneskelig aktivitet i området, hverken i positiv eller negativ retning.

Natura 2000-område nr. N75

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra en borger, der mener, at der ved en omlægning af forvaltning, der i mindre grad tager udgangspunkt i naturtyperne og sikringen heraf, for hver naturtype skal foretages en vurdering af, hvad omlægningen vil betyde. Naturtypen revling-indlandsklit (2320) nævnes som eksempel på en naturtype, der kan være meget følsom for græsning med store dyr. Borgeren mener ikke, at der er dokumentation for, at Natura 2000-planens indsatsprogram vil bidrage til at stabilisere og forbedre naturtilstanden. Borgeren mener, at der er en stor risiko for at skade de naturtyper og arter, der er udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området og habitatbeskyttelsen, og at der i stedet kan opstå andre naturtyper og levesteder for arter, som ikke er interessante i en beskyttelses kontekst.

Borgeren mener endvidere, at der mangler argumenter for de i SMV'en beskrevne positive effekter af Natura 2000-planen i forhold til menneskets sundhed, den rekreative benyttelse, udledning af CO₂, forbedring af vandkvalitet uden for områderne, højere naturkvalitet og bevaring af en større biologisk mangfoldighed.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen bemærker, at påvirkning af naturtyper og arter som følge af en forvaltning ved brug af naturens egne dynamikker, i SMV'en er vurderet på et niveau, som afspejler niveauet af planlægningen. Miljøstyrelsen gør endvidere opmærksom på, at det jf. § 61 a, stk. 3, i Lov om naturbeskyttelse, fremgår at Forvaltningen af en nationalpark, der omfatter arealer inden for internationale naturbeskyttelsesområder, skal medvirke til gennemførelse af Natura 2000-planens mål for naturtilstanden.

Miljøstyrelsen vurderer overordnet, at der i forbindelse med indførsel af ovennævnte forvaltningstype, som understøtter mere naturlige processer og fremmer naturlig dynamik i området, kan være behov for at imødekomme behov for beskyttelse og hensyntagen til arter og naturtyper, som er sårbare over for

denne type af forvaltning. Miljøstyrelsen gør i den forbindelse opmærksom på, at formuleringen i Natura 2000-planens afsnit 3.1., som omhandler naturens egne dynamikker, er formuleret som følger:

”I området skal der være mulighed for en naturforvaltning, hvor man gør brug af naturens egne dynamikker. I forbindelse med forvaltningen skal der tages hensyn til, om naturtyper, arter eller fugle på udpegningsgrundlaget kan være følsomme over for en sådan forvaltning, eksempelvis de som er nævnt under de overordnede målsætninger”.

Miljøstyrelsen er, grundet ovenstående, ikke enig i det i høringssvaret anførte om, at forvaltningsmetoden vægtes højere end hensyn til naturindhold og beskyttelsesbehov.

I høringssvaret er det anført, at SMV'en konkluderer, at der vil være en række positive effekter forbundet med realisering af Natura 2000-planen, men samtidig, at der ingen beviser er. Af høringssvaret fremgår endvidere, at der ønskes mere konkret i vurderingerne i SMV'en for planen. Miljøstyrelsen bemærker hertil, at det ikke på dette overordnede niveau af planlægning, er muligt at vurdere mere konkret på påvirkning af de forskellige miljøemner på dette niveau af planlægningen. Det skyldes bl.a., at Miljøstyrelsen ikke kender til den konkrete udmøntning af Natura 2000-planen, ligesom det af Naturstyrelsens hjemmeside fremgår, at der endnu ikke er udarbejdet en projektbeskrivelse eller forvaltningsplan for området, hvor Naturnationalpark Nørlund Plantage og Harrild Hede, planlægges etableret.

Miljøstyrelsen ligger på nuværende tidspunkt ikke inde med tilstrækkelig viden, til at kunne vurdere yderligere på en mere konkret påvirkning af Natura 2000-planen på miljøemnerne menneskets sundhed, klima, vandkvalitet samt naturkvalitet.

Natura 2000-område nr. N110

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra fire borgere omkring klaping i forbindelse med oprensning af sejlrende i Odense Fjord.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen er opmærksom på, at anlægsaktiviteten som vedrører oprensning af sejlrende og klaping, er ikke behandlet i SMV'en for Natura 2000-område nr. 110. Miljøstyrelsen har i 2021 udstedt tilladelse til klaping i forbindelse med oprensning af sejlrenden i Odense Fjord. For så vidt angår en potentiel negativ effekt på Natura 2000-området gør Miljøstyrelsen opmærksom på, at der i forbindelse med udstedelse af tilladelse til klaping af det oprensede sediment fra sejlrenden, er udarbejdet en væsentlighedsvurdering som belyser påvirkningen af Natura 2000-området i forbindelse med anlægsaktiviteten. Krav om habitatvurdering følger af Habitatbekendtgørelsens § 6.

Væsentlighedsvurderingen er også nævnt, samt der refereres til afgørelsen, i høringssvaret. Af væsentlighedsvurderingen fremgår det, at projektet ikke vil medføre en væsentlig negativ påvirkning af Natura 2000-området.

For så vidt angår vurdering af en evt. kumulativ påvirkning af Natura 2000-området i forbindelse med den tilladte aktivitet ovenfor, samt i forbindelse med

evt. kommende anlægsaktiviteter i området, bemærker Miljøstyrelsen, at Natura 2000-planen har som fokus at stille mål og rammer for den videre planlægning for de naturtyper og arter, som Natura 2000-området er udpeget på baggrund af. Natura 2000-planen har således naturbeskyttelse og forbedring som fokus, hvilket betyder, at Natura 2000-planen i samspil med projektet, ikke vurderes at kunne medføre kumulative negative, eller positive effekter i samspil med anlægsaktiviteter, som fx klapning.

Miljøstyrelsen vurderer samlet, at der ikke er væsentlig negativ kumulativ påvirkning fra planen i samspil med anlægsaktiviteterne, som høringssvaret beskriver. Miljøstyrelsen vurderer dog, at den generelle retningslinje i planen om opdatering af vejledninger om fx klapning, fremadrettet vil kunne bidrage til at sikre og forbedre vurderinger af evt. kommende klappingers potentielle påvirkning af Natura 2000-området.

Natura 2000-område nr. N124

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra miljøorganisationen Red Lillebælt. I høringssvaret er anført, at SMV'en for Natura 2000-planen bør omtale projekt med opførsel af havvindmøllepark i Lillebælt, samt at projektet vil kunne påvirke bestanden af marsvin. Det anføres endvidere, at projektet bør vurderes på lige fod med øvrige trusler, som er omtalt i Natura 2000-planen for området. Det drejer sig om trusler som fx klapning og fiskeri. I høringssvaret er det desuden anført, at SMV'en understreger den rekreative betydning af området for menneskers sundhed og at bl.a. udsigten fra Toppen nordvest, som vil forsvinde, hvis havvindmølleparken opføres.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen har tilbage i 2018 afgivet høringssvar til Energistyrelsen vedrørende projekt om opførsel af havvindmøllepark i Lillebælt. Miljøstyrelsen er derfor bekendt med projektet. Af Energistirelsens hjemmeside fremgår det imidlertid, at:

"På baggrund af Energiklagenævnets afgørelse af 20. december 2018, vil der for projektet blive gennemført en offentlig høring over det endelige projekt, inden der kan træffes afgørelse om en etableringstilladelse.

Energistyrelsen gav den 15. juni 2017 Sønderborg Forsyningsservice A/S eneret til forundersøgelser i et område nordøst for Als, mellem Als og Helnæs på Fyn. Tilladelsen blev givet med hjemmel i lovbekendtgørelse nr. 1288 af 27. oktober 2016 (VE-loven) §§ 22 og 23, stk. 4. Tilladelsen løber i perioden 15. juni 2017 – 15. december 2018, hvorefter Sønderborg Forsyningsservice A/S skal indsende en forundersøgelsesrapport, som bl.a. skal indeholde en vurdering af projektets virkning på miljøet (en VVM-redegørelse)".

Miljøstyrelsen gør opmærksom på, at der jf. ovenstående tekst fra Energistirelsens hjemmeside, stadig mangler at blive udarbejdet en endelig VVM-redegørelse for projektet. Da projektet fortsat er under planlægning, da der foretages ændringer, samt da en endelig miljøkonsekvensrapport endnu ej er udarbejdet, er det ikke

muligt for Miljøstyrelsen at vurdere evt. kumulative effekter som planen potentielt måtte have i samspil med havvindmølleparken.

Miljøstyrelsen bemærker dog, at Natura 2000-planen for område nr. 124 ikke indeholder indsatser, som i sammenspil med plan om opførsel af havvindmøllepark, vil kunne påvirke arter eller naturtyper negativt. Planens formål og indsatser har til sigte at forbedre forholdene for marsvin i området, bl.a. gennem en specifik indsats om fortsat at vurdere behovet for at fastsætte evt. nødvendig regulering af fiskeri for beskyttelse af marsvin mod bifangst, samt en generel indsats om opdatering af vejledninger vedrørende fx klapning i Natura 2000-områder. Miljøstyrelsen forventer derfor ikke, at der vil være en kumulativ negativ påvirkning af marsvin i forbindelse med evt. vedtagelse af, samt realisering af Natura 2000-planen for området.

Natura 2000-område nr. N135

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra Danmarks Naturfredningsforening Halsnæs og Danmarks Naturfredningsforening Gribskov, som skriver, at vende-hals, som ikke er nævnt i SMV'en, er iagttaget ynglende i området i de seneste år.

DN bemærker desuden, at Asserbo Plantage ikke er nævnt specifikt som areal, her antages at der er tale om, at plantagen ikke er nævnt i SMV'en. For området gælder ifølge foreningen, at der er flere ynglende sortspætter, bevoksning med enblomstret vintergrøn, linnæa og skov-hullæbe, samtidig er der mange selvsåede rødgran.

DN skriver endvidere, at forstyrrelse af arter og fugle fra friluft/ sports-aktiviteter i området er et problem – eksempelvis for orkideen knærod, kronvildt og sortspætte.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen bemærker, at det ikke har været praktisk muligt at nævne alle arter, der forekommer i området ved navn, i alle vurderinger i SMV'en.

Vende-halsen yngler bl.a. i åben skov. Natura 2000-planen for området indeholder flere indsatser, der efter Miljøstyrelsens vurdering potentielt vil kunne gavne vende-hals. Det gælder bl.a. indsatsen for skovnaturtyper, som skal sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje også til gavn for tilknyttede arter. Derudover arbejdes der bl.a. på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper. Miljøstyrelsen vurderer derfor overordnet i SMV'en for N135, at Natura 2000-planen potentielt kan gavne vende-hals i område N135.

Grundet Natura 2000-planens overordnede karakter, og da der ikke i planen anvises indsatser på konkrete arealer, er naturværdierne i den del af området, der hedder Asserbo Plantage, ikke beskrevet særskilt i SMV'en. Det er Miljøstyrelsens vurdering, at Natura 2000-planen for N135, Tisvilde Hegn og Melby Overdrev, generelt medvirker til at sikre, at flora, fauna og biologiske mangfoldighed bevares og forbedres, idet planen medvirker til at skabe gunstige forhold for naturen (se eksempler vedr. skov i afsnittet ovenfor), hvilket også potentielt vurderes at kunne

være til gavn for fx arterne orkideen knærod, kronvildt og sortspætte i Asserbo Plantage.

Forstyrrelse fra menneskelig færdsel er ikke i basisanalysen for området beskrevet som trussel mod de naturtyper og arter, der findes på områdets udpegningsgrundlag. Miljøstyrelsen har i SMV'en vurderet, at visse indsatser i Natura 2000-planen, fx om etablering af en, for naturtyperne på udpegningsgrundet, hensigtsmæssig hydrologi, samt indsats om udlægning til lavbundsjarde og urørt skov, potentielt kan medføre en ændret tilgængelighed af områder på visse tidspunkter af året, som følge af fx mere vådbund, væltede træer og eventuelle hegninger. Der er imidlertid offentlig adgang og allerede eksisterende stisystemer i området i dag. Natura 2000-planen indebærer ikke yderligere restriktioner for offentlighedens adgang. Miljøstyrelsen fastholder derfor vurderingen i SMV'en om at Natura 2000-planen kun potentielt, undtagelsesvist og på mindre arealer vil kunne ændre den rekreative udnyttelse af området.

For Miljøstyrelsens behandling af denne del af høringssvaret, såvel som den del af høringssvaret som omhandler forstyrrelse fugle og øvrige arter fra friluftsliv og sportsaktiviteter, henvises desuden til det lokale høringsnotat for området på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Natura 2000-område nr. N149

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra Stevns Kommune, som anfører, at digerne og højvandsslukket (slusen) bør skrives ind i Natura 2000 planen for Natura 2000-område nr. N149 med henblik på at sikre, at plejen og vedligeholdelsen af digerne ikke hindres af planen. Stevns Kommune foreslår i sit høringssvar, at Miljøstyrelsen i den strategiske miljøvurdering forholder sig grundigere til planens påvirkning i forhold til drivhusgasser, idet dræned lavbundsjarde iltes og nedbrydes, og der dermed sker en udledning af drivhusgasser som CO₂ og lattergas. Potentielt kan det således få betydning for klimaet, om ådalen afvandes og drænes, eller om man tillader at den oversvømmes efterhånden som havet stiger. Stevns Kommune finder det desuden vigtigt, at der under miljøemnet "Menneskers sundhed" også foretages en vurdering af planens påvirkning af menneskers psykiske sundhed i forhold til risikoen for oversvømmelse.

Stevns Kommune anfører desuden i høringssvaret, at det ikke er relevant at nævne indbyggertallet for Køge Kommune, når hovedparten af Natura 2000-området ligger i Stevns Kommune.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen bemærker, at det i høringssvaret anførte om at skrive diger og højvandsslukke ind i Natura 2000-planen, ligger uden for rammerne for indholdet af planerne, idet Natura 2000-planerne er overordnede planer, der fastlægger rammerne for kommunernes og Miljøstyrelsens opfølgende handleplanlægning. Natura 2000-planen fastsætter dermed ikke specifikke krav til forvaltning af konkrete arealer, ligesom at planens rammesættende karakter samtidig ikke gør det muligt at vurdere på konkrete fremtidige projekter. Det er således også i den strategiske miljøvurdering (SMV) til Natura 2000-planerne, på et overordnet niveau vurderet, hvorledes en realisering af Natura 2000-planens indsatsprogram

vil kunne påvirke forskellige miljøemner, herunder flora, fauna og biologisk mangfoldighed. Miljøstyrelsen gør dertil opmærksom på, at Natura 2000-planen ikke tilsidesætter øvrig lovgivning. Når planens indsatser iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal indsatserne have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., evt. på grundlag af habitatvurderinger jf. habitatbekendtgørelsens § 6. I det omfang indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for Natura 2000-områdets forvaltning, er en habitatvurdering dog ikke påkrævet.

Miljøstyrelsen bemærker, at en trussel i form af naturlig udvikling af havvandsstigning, ikke er vurderet som trussel i basisanalysen for Natura 2000-området. Miljøstyrelsen er dog opmærksom på, at klimaændringer afføder behov for yderligere analyser og eventuelt nye typer af indsatser i kommende Natura 2000-planer, og at klimaændringer kan medføre ændringer i konkrete naturområder, herunder også, at der stadig hyppigere forefindes sager med enkelthændelser (typisk som følge af storm og øget vandstand), som skal håndteres. Miljøstyrelsen er enig i, at der frem mod næste planperiode bør foretages en nærmere analyse af klimaets betydning for en række Natura 2000-områder med henblik på præcisering af de langsigtede mål og den konkrete indsats.

Miljøstyrelsen finder det ikke, at den del af høringssvaret, som omhandler en potentiel risiko for oversvømmelse og afvanding/dræning eller det modsatte af områder, i forbindelse med fremtidig mulig klimasikring, kan vurderes på dette niveau af planlægningen. Miljøstyrelsen har ikke på nuværende tidspunkt kendskab til projekter på matrikelniveau.

Miljøstyrelsen medgiver, at der skulle have stået 23500 i stedet for 62000 som indbyggertallet for Stevns Kommune. Miljøstyrelsen vurderer ikke, at rettelse af indbyggertallet i SMV'en, har nogen betydning for vurderingerne i SMV'en i øvrigt.

Natura 2000-område nr. N152

Vallø Stift mener, at det er den nuværende drift af området, der har skabt de gode forhold for naturen i området og Vallø Stift mener endvidere, at SMV'ens konklusion om, at Natura 2000-planens indsatsprogram fremover vil understøtte biodiversiteten i skov, er forkert. Stiftet mener at man i samarbejde med Vallø Stift må lægge en plan for dyrehavens udvikling for de næste 150 år, og at man stiller relevante støtteordninger og økonomi til rådighed for dette. Stiftet mener desuden, at det er forkert at konkludere at skovejerens materielle goder ikke påvirkes. Vallø Stift mener derudover, at det er en forkert og tendentiøs konklusion at realisering af planens indsatsprogram vil gavne befolkningen sundhed. Stiftet mener også at det er forkert at planen vil øge landskabsværdien i området.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Vedrørende planens understøttelse af biodiversitet i skov bemærker Miljøstyrelsen, at det af SMV'en fremgår, at Vallø Dyrehave har god tilstand som levested for eremit, idet der vurderes både at være mange (>50) af de nuværende egnede værtstræer, som stadig er egnede om 25 år, samt mange (>50) erstatningstræer som vil være egnede om 25 år. Området rummer store arealer med gammel løvskov med gamle, hule træer og vurderes at give gode

forudsætninger for en forekomst af bredøret flagermus. Desuden lever arten stellas mosskorpion i hensmuldrende ved i løvtræer ofte i forbindelse med boer af bier, hvepse og fugle, hvilket findes udbredt i Natura 2000-området. Miljøstyrelsen er dermed enig i betragtningen om, at der i dag generelt er gode betingelser for disse for området vigtige arter i området.

Miljøstyrelsen bemærker, at Natura 2000-planen indeholder en række indsatser, der fremadrettet kan være med til at sikre skovnaturtyperne i området og levesteder for arter tilknyttet disse, herunder eremit. Som den første generelle retningslinje i planen er således anført, at myndighederne i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning tager udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område. Med retningslinjen sikres, også fremadrettet, en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.

Miljøstyrelsen har i SMV for Natura 2000-planen for N152 således overordnet vurderet, at Natura 2000-planen generelt medvirker til at sikre, at flora, fauna og den biologiske mangfoldighed bevares og forbedres, idet planen bl.a. medvirker til at skabe gunstige forhold for naturen. Vurderingen beror, jf. ovenstående på, at planens målsætninger og indsatser understøtter, at eremit og andre arter knyttet til området, også i fremtiden kan leve i området. Spørgsmålet vedr. indsatsen om urørt skov er også behandlet i det lokale høringsnotat for området på Miljøstyrelsens hjemmeside.

I forhold til stiftets ønske om en fremadrettet langsigtet plan for området henviser Miljøstyrelsen til behandling af denne del af høringssvaret i det lokale høringsnotat for området på Miljøstyrelsens hjemmeside.

I forhold til spørgsmålet om Natura 2000-planens indvirkning på materielle goder har Miljøstyrelsen i SMV for Natura 2000-planen for N152 vurderet, at planens indsatser ikke vil påvirke materielle goder negativt. Miljøstyrelsen gør i den forbindelse opmærksom på, at ejendomsværdi, herunder påvirkning af værdimæssig indvirkning på fast ejendom, jf. lovgivningen, ikke indgår i miljøvurderingen. Miljøstyrelsen bemærker dertil, at Natura 2000-planens målsætninger er langsigtede. Natura 2000-planerne fastlægger således rammerne for kommunernes og Miljøstyrelsens opfølgende handleplanlægning for privatejede arealer, men de fastsætter ikke specifikke krav til forvaltning af konkrete arealer. Udgangspunktet for iværksættelse af indsatsen er indgåelse af frivillige aftaler med lodsejerne, men Natura 2000-planerne er bindende for myndighederne. Miljøstyrelsen fastholder på denne baggrund den overordnede vurdering i SMV'en om, at planen ikke vil have væsentlig negativ påvirkning af materielle goder.

I forhold til SMV'ens vurdering af planens indvirkning på befolkningens sundhed, har Miljøstyrelsen i SMV for Natura 2000-planen for N152 vurderet, at der ikke vil være en væsentlig negativ påvirkning af menneskers sundhed, men at planen potentielt vil bidrage positivt til menneskers sundhed. Miljøstyrelsen har i sin overordnede vurdering lagt vægt på, at området i dag udnyttes rekreativt, samt at planen bidrager til at sikre og forbedre naturgrundlaget i området.

Miljøstyrelsen bemærker indledende, at vurderingerne i SMV'en afspejler planens overordnede niveau. Natura 2000-planens potentielle positive effekt på befolkningen og menneskers sundhed er derfor tilsvarende overordnet behandlet i SMV'en. Miljøstyrelsen kan dog oplyse, at en række studier viser en sammenhæng mellem en højere naturkvalitet, naturoplevelser og menneskets sundhed <https://www.videnomfriluftsliv.dk/tema/sundhed-og-livskvalitet>. Det er bl.a. disse studier, som Miljøstyrelsen har noteret sig i den overordnede vurdering af planens effekter på menneskets sundhed i den strategiske miljøvurdering. Miljøstyrelsen bemærker endvidere, at Natura 2000-planen er rammesættende og at det derfor ikke, på nuværende tidspunkt, er muligt at vurdere konkrete aktiviteters endelige effekt på befolkningen og menneskers sundhed.

Vedrørende Natura 2000-planens indvirkning på landskabsværdien i området vurderes i SMV'en, at sikring og forbedring af naturgrundlaget som følge af planens indsats med pleje af tilgroning i lysåben natur eller udlægning af urørt skov vil kunne øge landskabsværdien i området, idet et varieret landskab bestående af forskellige landskabstyper fastholdes og udbygges. Det er anført i SMV'en for området, at en række naturtyper og levesteder for arter og fugle, som området er udpeget for at beskytte, kræver vedvarende drift for at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus. Det gælder fx en række lysåbne naturtyper, som derved vil kunne ændre udseende og hvor landskabet dermed ændrer sig lokalt. Samtidig kræver andre naturtyper og levesteder i moderat til dårlig tilstand tiltag, der kan imødegå forringelse. Natura 2000-planen indeholder en række indsatser, der kan understøtte denne pleje – fx arbejdes der for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje også til gavn for tilknyttede arter og for skovnaturtyper, hvor det vurderes nødvendigt af hensyn til bevarelse af skovnaturtyper på udpegningsgrundlag, sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje også til gavn for tilknyttede arter. Miljøstyrelsen vurderer, at en realisering af planens indsatsprogram vil fastholde/sikre og udbygge habitatnaturen i området og fastholder derfor vurderingen i SMV'en om, at planen potentielt vil kunne have en positiv effekt på landskabsværdien i området.

Natura 2000-område nr. N166

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra Danmarks Naturfredningsforening, Kalundborg afdeling, som bemærker, at løvfrø bør omfattes af Natura 2000-planen på lige fod med klokkefrø, idet alle padden er fredede. I forlængelse heraf anføres i høringssvaret, at løvfrø er nævnt som eksempel på en truet art i SMV'en, men at arten ikke er opført på udpegningsgrundlaget.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen bemærker, at Natura 2000-planen udelukkende gælder for arter, naturtyper og fugle på det aktuelle Natura 2000-områdes udpegningsgrundlag, selv om planen også bidrager til at sikre andre arter og naturtyper i området gennem en generel sikring og forbedring af områdets naturværdier. Løvfrø er ikke en del af udpegningsgrundlaget for området og er derfor ikke nævnt i Natura 2000-planen.

Miljøstyrelsen gør opmærksom på, at for habitatområderne er det udelukkende arter på habitatdirektivets bilag II og naturtyper på habitatdirektivets bilag I, der

indgår i områdernes udpegningsgrundlag, mens det for fuglebeskyttelsesområderne er fugle, der fremgår af fuglebeskyttelsesdirektivets artikel 4 stk. 1 (yngle- og trækfuglearter omfattet af direktivets bilag 1) og artikel 4, stk. 2 (regelmæssigt tilbagevendende trækfugle samt visse forekomster af ynglefugle, som ikke er opført i bilag 1).

Hvilke naturtyper, arter og fugle, der optræder på de enkelte områders udpegningsgrundlag, beror på en række kriterier, der er beskrevet på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Natura 2000-område nr. N168

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra en borger, der bemærker fejl og mangler i den strategiske miljøvurdering for Natura 2000-område, N168.

Følgende problemstillinger berøres i høringssvaret:

- Borgeren påpeger, at det er uforklaret, hvorfor der skelnes imellem "arter og fugle", da fugle også inddeles i arter.
- Borgeren påpeger, at det forekommer uheldigt, at man ikke kan vurdere miljøpåvirkning i den forelagte strategiske miljøvurdering, og at det vil øge miljøvurderingens kvalitet, hvis der udføres en konsekvensvurdering.
- Borgeren undrer sig over, hvorfor fx yngleforekomst af vandrefalk på Dronning Alexandrines Bro ikke er nævnt i afsnittet "Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen".
- Borgeren mener, at det er uklart, hvad der menes med "enårig strandengsvegetation" på s. 9 i SMV'en, da strandengsvegetation normalt er karakteriseret ved flerårige græsser, halvgræsser og urter.
- Borgeren mener, at det er uklart, hvilken påvirkning der ses fra dyrkede naboarealer, ligesom det er uklart, hvad der menes med "uhensigtsmæssig hydrologi".
- Borgeren mener, at det forekommer uvederhæftig med det præcise angivne antal 2.625 talte fugle i området.
- Borgeren mener, at det er uklart, hvilke truede arter der omtales i SMV'en som knyttet til skov.
- Borgeren mener, at øget turisme bør nævnes som en parameter for øget forstyrrelse og slitage af natur i SMV'en. Borgeren oplyser i den anledning i sit høringssvar, at der tilsyneladende foregår strandjagt i området, som kan give forstyrrelse i området. Borgeren undrer sig desuden over, hvad der præcist menes med at forbedring af naturtilstanden skulle give større naturoplevelser. I forbindelse med vurdering af Natura 2000-planens effekt på befolkningen henvises i høringssvaret til SMV'en, s. 14.
- Borgeren mener, at det er uklart, hvad der i SMV'en menes med "bedre balance i fødenettet".
- Borgeren mener, at det er et spørgsmål, om vandmætning af lavbundslande reducerer mængden af drivhusgas, da der ved vandmætning kan ske øget udledning af metan som er en potent drivhusgas. Desuden skriver borgeren i sit høringssvar her, at der kan ske udledning af fosfat fx til fersk vandmiljø, hvilket kan give anledning til eutrofiering.
- Borgeren mener, at det forekommer uforklarligt, at fiskearterne havlampret og flodlampret i SMV'en er nævnt som begunstigede i forbindelse med udtagning af lavbundslande.

- Borgeren mener, at overgræsning, fx ved vintergræsning, i SMV'en bør nævnes som en trussel for sårbar vegetation og dermed insektliv (sommerfugle).
- Borgen anfører, at naturtypen hængesæk normalt ikke vokser til med el og ask, men med birk. Dermed mener borgeren, at arealer med opvækst af el og ask sandsynligvis ikke er hængesæk, men kær domineret af sphagnum – fattigkær. Dertil anføres i høringssvaret, at naturtypen hængesæk flyder i vand.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Vedrørende spørgsmålet om SMV'ens sontring mellem arter og fugle bemærker Miljøstyrelsen, at opdelingen i "arter og fugle" stammer fra EU's to naturbeskyttelsesdirektiver; fuglebeskyttelsesdirektivet og habitatdirektivet. De to naturbeskyttelsesdirektiver pålægger EU's medlemslande at bevare en række listede fugle samt (habitat)arter og naturtyper, der er sjældne, truede eller karakteristiske for EU-landene. Det skal ske ved at udpege særlige områder, hvor disse arter og naturtyper er beskyttede. For mere information henvises til Miljøstyrelsens hjemmeside om EU's naturbeskyttelsesdirektiver.

Vedrørende ønske om udførelse af konsekvensvurdering gør Miljøstyrelsen opmærksom på, at Natura 2000-planen er rammesættende. Natura 2000-planen fastsætter dermed ikke specifikke krav til forvaltning af konkrete arealer, ligesom at planens rammesættende karakter samtidig ikke gør det muligt at vurdere på konkrete fremtidige projekter. Det er således også i den strategiske miljøvurdering (SMV) til Natura 2000-planerne, på et overordnet niveau vurderet, hvorledes en realisering af Natura 2000-planens indsatsprogram vil kunne påvirke forskellige miljøemner, herunder flora, fauna og biologisk mangfoldighed. Miljøstyrelsen gør dertil opmærksom på, at Natura 2000-planen ikke tilsidesætter øvrig lovgivning. Når planens indsatser iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal indsatserne have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., evt. på grundlag af habitatvurderinger jf. habitatbekendtgørelsens § 6. I det omfang indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for Natura 2000-områdets forvaltning, er en habitatvurdering dog ikke påkrævet.

Endvidere bemærker Miljøstyrelsen, at afsnittet om modstridende naturinteresser i Natura 2000-planen indeholder en prioritering af naturtyper og arter anført på området udpegningsgrundlag, hvor det er vurderet, at der er behov for en prioritering i forbindelse med realisering af planens indsatsprogram.

Vedrørende spørgsmål om forekomst af vandrefalk i området bemærker Miljøstyrelsen, at Natura 2000-planerne bygger på basisanalyserne, der redegør for datagrundlaget. Miljøstyrelsens har i SMV'ens afsnit "Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen" bl.a. taget udgangspunkt i disse data, som er indsamlet i perioden 2013-2019 som en del af det nationale overvågningsprogram – NOVANA. Der er tale om kvalitetssikrede data, som er indsamlet på nationalt niveau ud fra tekniske anvisninger udarbejdet i et samarbejde mellem Aarhus Universitet og Miljøstyrelsen. Formålet med den tekniske anvisning er at sikre et ensartet datagrundlag. Det fremgår af basisanalysen for Natura 2000-område N168, at vandrefalk, som optræder som trækfugl på områdets

udpegningsgrundlag, ikke er tilstede i national eller international væsentlig forekomst i området, hvorfor arten ikke er omtalt yderligere.

Vedrørende spørgsmål til naturtypen "enårig strandengsvegetation" oplyser Miljøstyrelsen, at der med den pågældende formulering henvises til habitatnaturtypen 1310, Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter, der koloniserer mudder og sand. Beskrivelsen af denne og andre habitatnaturtyper i Danmark fremgår af dokumentet "Habitatbeskrivelser, årgang 2016 - Beskrivelse af danske naturtyper omfattet af habitatdirektivet (NATURA 2000 typer)", som kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside. Af habitatbeskrivelsen er anført, at en vigtig del af denne naturtype udgøres af kvellervade, men også saltpander, myretuer og andre arealer med pionervegetation af enårige planter, hvor arter som f.eks. strandgåsefod eller strandfirling, indgår.

Vedrørende spørgsmålet til, hvilken påvirkning der ses fra dyrkede naboarealer og spørgsmål til, hvad der menes med "uhensigtsmæssig hydrologi" oplyser Miljøstyrelsen, at det er nærmere beskrevet i Natura 2000-basisanalysen for området, hvad der menes med påvirkning fra dyrkede naboarealer og uhensigtsmæssig hydrologi. Med påvirkning fra dyrkede naboarealer er der tale om påvirkning fra gødsning, tilskudsfodring eller sprøjtning. Hensigtsmæssig hydrologi skal ses i forhold til naturtypens krav til de hydrologiske forhold. Der kan være tilfælde, hvor den hydrologi, der er hensigtsmæssig i forhold til forekomsten eller opretholdelse af en given habitatnaturtype ikke er det samme som den naturlige hydrologi i området.

Vedrørende spørgsmål til angivelse af antal talte fugle kan Miljøstyrelsen oplyse, at det pågældende antal er det konkrete resultat af Miljøstyrelsens optællingen af hjejle i området i 2010. De angivne værdier for fugletællinger, der refereres til i SMV'en, stammer fra basisanalysen for området og er det antal, der er optalt i forbindelse med den nationale overvågning af vand og natur - NOVANA.

Angående spørgsmålet om, hvilke truede arter, der tænkes på som knyttet til skov bemærker Miljøstyrelsen, at der med denne beskrivelse i SMV'en tænkes på arter som enten fouragerer, overvintrer, raster, yngler m.v. i skov og hvor skoven udgør et vigtigt habitat for arterne. Der kan fx være tale om arter af flagermus.

Vedrørende spørgsmål i høringssvar om forstyrrelse fra turisme og strandjagt, samt spørgsmål til, hvad der menes med, at forbedring af naturtilstanden skulle give større naturoplevelser, bemærker Miljøstyrelsen, at Natura 2000-planerne fastlægger rammerne for den opfølgende handleplanlægning, men at planen ikke fastsætter specifikke krav til forvaltning af konkrete arealer. Konkret regulering af turisme ligger dermed uden for rammerne af Natura 2000-planen. Miljøstyrelsen reviderer løbende bestemmelserne for vildtreservater med henblik på at forbedre beskyttelsen af bl.a. trækfugle, marine havpattedyr, samt marine naturtyper i forhold til forstyrrelser. Miljøstyrelsen har bestilt DCE til at lave en gennemgang af alle Natura 2000-områderne med henblik på en vurdering af evt. forstyrrelsestrusler. Miljøstyrelsen kan desuden oplyse, at evt. ændringer af reservatbestemmelserne, herunder gældende bestemmelser omkring færdselsrestriktioner, ikke reguleres via Natura 2000-planlægningen, men via bestemmelserne i Bekendtgørelse af lov om jagt og vildtforvaltning.

Miljøstyrelsen har ikke konkret viden om en evt. fremtidig stigning i den rekreative udnyttelse af området, hvorfor det ikke vurderes muligt at behandle emnet yderligere i forbindelse med miljøvurdering på dette niveau af planlægningen.

Miljøstyrelsen oplyser, at da Natura 2000-planen indeholder en række indsatser vedrørende sikring og forbedring af områdets naturtyper og levesteder for arter, herunder undersøges om, hvorvidt der er behov for yderligere sikring mod forstyrrelser med fokus på træk- og ynglefugle samt pattedyr, vurderer Miljøstyrelsen at planen på sigt generelt vil kunne have en gavnlig effekt på naturværdierne i området. Den generelle potentielt positive effekt på naturen i området, som bl.a. vil sikre de mange sjældne arter i området (fx koralrod, kærfnokurt, dam-flagermus og svampearterne fyrre-ildporesvamp og hare-priksvamp), er samtidig efter Miljøstyrelsens vurdering grundlaget for at området også i fremtiden kan give befolkningen ”store naturoplevelser”.

Vedrørende spørgsmålet til hvad der i SMV'en menes med ”bedre balance i fødenettet” bemærker Miljøstyrelsen, at forskellige arter og organismer dels er i konkurrence med hinanden om føde og dels er afhængige af hinandens tilstedeværelse i de rette mængder for at kunne overleve. Der er således tale om et komplekst samspil mellem arter i et økosystem. Det er således Miljøstyrelsens vurdering i SMV'en for planen, at bl.a. planens indsats om vurdering af behov for evt. fiskeriregulering, potentielt kan bidrage til at understøtte en bedre balance i fødenettet.

Angående spørgsmålet i høringsvaret om, om hvorvidt vandmætning af lavbundslande kan medføre dannelse af drivhusgassen metan og udledning af fosfor til vandmiljøet bemærker Miljøstyrelsen, at jf. vejledning udarbejdet af AU til bestemmelse af drivhusgasemission (https://mst.dk/media/196790/bestemmelse-af-drivhusgasemissionen-fra-lavbundslande_version-3.pdf), sker den største drivhusgasudledning, målt i CO₂-ækvivalenter, ved nedbrydningen af organisk materiale på drænedes tørvejorder. Etableringen af våde områder på kulstofrige jorder vil medføre en øget metandannelse, men dannelsen modsvarer langt fra den nedgang, der sker i CO₂-udledningen ved at gøre jorderne våde.

I forhold til fosfor beregnes fosforfrigivelsen ved vådlægningen, dvs. den teoretiske frigivelse der måtte være, når jorden bliver våd og iltfri. Miljøstyrelsen kan i den forbindelse oplyse, at der er igangsat flere forskningsprojekter, som skal bidrage til nærmere belysning af størrelsen af fosforfrigivelsen, frigivelsen af fosfor inden vådlægningen og varigheden af frigivelsen. Resultater fra en netop publiceret rapport viser at størstedelen af projektområderne tilbageholder fosfor: <https://dce2.au.dk/pub/SR513.pdf>

Vedrørende spørgsmål om, hvorfor fiskearterne havlampret og flodlampret er nævnt som begunstigede i forbindelse med udtagning af lavbundslande oplyser Miljøstyrelsen, at havlampret og flodlampret kan findes i vandsystemer, som har kontakt til, eller er forbundet med, områder hvor der evt. gennemføres klima-lavbundsprojekter, og hvor fx regulering af vandløb indgår i projekterne. Det er derfor Miljøstyrelsens vurdering, at denne indsats i planen, potentielt kan gavne lampretter som benytter tilstødende vandsystemer til områder, hvor der gennemføres fx klima-lavbundsprojekter.

Vedrørende borgerens bemærkning til, at overgræsning fx ved vintergræsning i SMV'en bør nævnes som en trussel for sårbar vegetation og dermed insektliv (sommerfugle), bemærker Miljøstyrelsen, at Natura 2000-planerne fastlægger rammerne for den opfølgende handleplanlægning, men ikke fastsætter specifikke krav til forvaltning af konkrete arealer. I området skal der være mulighed for en forvaltning, der giver plads til større variation i naturen og om muligt mere naturlige forhold for forskellige arter. I forbindelse med denne type af forvaltning skal der tages hensyn til, om naturtyper, fugle eller øvrige arter på udpegningsgrundlaget kan være følsomme over for en sådan forvaltning. Eksempler på disse arter er nævnt i de overordnede målsætninger i Natura 2000-planen for området.

Vedrørende borgerens spørgsmål til definitionen af naturtypen hængesæk, oplyser Miljøstyrelsen, at Natura 2000-planerne bygger på basisanalyserne, der redegør for datagrundlaget. Data er indsamlet i perioden 2013-2019 som en del af det nationale overvågningsprogram – NOVANA. Der er tale om kvalitetssikrede data, der er indsamlet på nationalt niveau ud fra tekniske anvisninger udarbejdet i et samarbejde mellem Aarhus Universitet og Miljøstyrelsen. Formålet med de tekniske anvisninger er at sikre et ensartet datagrundlag. Beskrivelsen af hængesæk og andre habitatnaturtyper i Danmark fremgår af dokumentet "Habitatbeskrivelser, årgang 2016 - Beskrivelse af danske naturtyper omfattet af habitatdirektivet (NATURA 2000 typer)", som kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Natura 2000-område nr. N171

Miljøstyrelsen har modtaget et hørings svar fra en borger, der bemærker fejl og mangler i den strategiske miljøvurdering for N171. Følgende problemstillinger berøres i hørings svaret:

- Borgeren påpeger, at det er uforklaret, hvorfor der skelnes imellem "arter og fugle", da fugle også inddeles i arter.
- Borgeren finder det uklart, hvad der i SMV'en menes med "økosystemtydelser".
- Borgeren påpeger, at det forekommer uheldigt, at man ikke kan vurdere miljøpåvirkning i den forelagte strategiske miljøvurdering, og at det vil øge miljøvurderingens kvalitet, hvis der udføres en konsekvensvurdering.
- Borgeren mener, at det er uklart, på hvilken måde kalksandoverdrev adskilles fra sandoverdrev og kalkoverdrev i SMV'en.
- Borgeren mener, at arealer med spredte buske af enebær bør opprioriteres som værdifuldt landskabselement i området, og at rydning af enebær vil forringe de landskabelige værdier i området. Ydermere mener borgeren, at der bør satses på selvforyngelse af bestanden af enebær.
- Borgeren spørger i hørings svaret, om det er relevant at omtale klimasikring for området.
- Borgeren anfører i sit hørings svar, at der savnes evidens for at naturen er i tilbagegang i området som fremført i SMV'en på side 8.
- Borgeren har i sit hørings svar anført, at det ud fra en nationaløkonomisk tankegang ikke er hensigtsmæssigt med et mindre udbud af certificeret træ.

- Borgeren mener, at det er uklart, hvorfor naturnationalpark er relevant at nævne i SMV'en for dette Natura 2000-område.
- Borgeren mener, at det er uklart om omtale af strandenge er relevant for dette Natura 2000-område.
- Borgeren mener, at selve klinten i området bør vurderes for andet end botanisk værdi, da den er ynglested for vandrefalk. Der henvises i høringssvaret i denne sammenhæng specifikt til SMV'ens afsnit "Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen", s. 9.
- Borgeren undrer sig over beskrivelsen af bestanden for bredøret flagermus, idet det på s. 10 i SMV'en vurderes, at bestanden er stabil selv om det samtidig nævnes, at udvikling og størrelse af bestanden er ukendt.
- Borgeren bemærker, at Natura 2000-området allerede omfatter arealer med urørt skov og at det i SMV'en er ubegrundet, at der er behov for mere urørt skov i området.
- Borgeren mener, at Natura 2000-planens indsatsprogram bør omfatte begrænsning i områdets udnyttelse af turisterhvervet og at fx cykling, bør henvises til andre områder af hensyn til forstyrrelseeffekt for arter i området. Endvidere fremgår det af høringssvaret, at borgeren mener, at den rekreative udnyttelse af området påvirker området i væsentlig grad, og at udnyttelsen muligvis vil øges i den kommende planperiode. Borgeren undrer sig desuden over, hvilke "større naturoplevelser", der henvises til i SMV'en på side 18 i forbindelse med vurdering af Natura 2000-planens effekt på befolkningen. Borgeren mener i øvrigt, at naturtilstanden i området allerede er høj og mener ikke, at det er forklaret i SMV'en hvad der mangler i området.
- Borgeren mener, at det er en mangel, at der i basisanalysen for området ikke er medtaget viden indsamlet i det tidligere Storstrøms Amt.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Om SMV'ens sondring mellem arter og fugle bemærker Miljøstyrelsen, at opdelingen i "arter og fugle" stammer fra EU's to naturbeskyttelsesdirektiver; fuglebeskyttelsesdirektivet og habitatdirektivet. De to naturbeskyttelsesdirektiver pålægger EU's medlemslande at bevare en række listede fugle samt (habitat)arter og naturtyper, der er sjældne, truede eller karakteristiske for EU-landene. Det skal ske ved at udpege særlige områder, hvor disse arter og naturtyper er beskyttede. For mere information henvises til Miljøstyrelsens hjemmeside om EU's naturbeskyttelsesdirektiver.

Vedrørende spørgsmålet om, hvad der menes med økosystemydelser bemærker Miljøstyrelsen, at der på s. 12 i SMV'en, er givet eksempler på hvad der menes med økosystemydelser i forbindelse med vurderingen af planens påvirkning af miljøemnet, menneskers sundhed. Miljøstyrelsens overordnede vurdering fremgår i SMV'en, afsnit 1.4.3 og lyder på, at forbedring af områdets biodiversitet og genskabelse af mere robuste økosystemer potentielt kan bidrage til at forbedre og genskabe luftrensning, bestøvning, jorddannelse samt tilgang til træ og vand.

Vedrørende ønske om udførelse af konsekvensvurdering gør Miljøstyrelsen opmærksom på, at Natura 2000-planen er rammesættende. Natura 2000-planen fastsætter dermed ikke specifikke krav til forvaltning af konkrete arealer, ligesom at planens rammesættende karakter samtidig ikke gør det muligt at vurdere på

konkrete fremtidige projekter. Det er således også i den strategiske miljøvurdering (SMV) til Natura 2000-planerne, på et overordnet niveau vurderet, hvorledes en realisering af Natura 2000-planens indsatsprogram vil kunne påvirke forskellige miljøemner, herunder flora, fauna og biologisk mangfoldighed. Miljøstyrelsen gør dertil opmærksom på, at Natura 2000-planen ikke tilsidesætter øvrig lovgivning. Når planens indsatser iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal indsatserne have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., evt. på grundlag af habitatvurderinger jf. habitatbekendtgørelsens § 6. I det omfang indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for Natura 2000-områdets forvaltning, er en habitatvurdering dog ikke påkrævet.

Om det i høringssvart anførte om definitionen af overdrevstyper oplyser Miljøstyrelsen, at tørt kalksandsoverdrev (6120) og kalkoverdrev (6210) er to habitatnaturtyper, som er opført på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området. Beskrivelsen af disse naturtyper og andre habitatnaturtyper i Danmark fremgår af dokumentet "Habitatbeskrivelser, årgang 2016 - Beskrivelse af danske naturtyper omfattet af habitatdirektivet (NATURA 2000 typer)", som kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Vedrørende prioritering af arealer med enebær bemærker Miljøstyrelsen, at enekrat (5130) og flere overdrevs-habitatnaturtyper, hvor ene indgår som et naturligt element udgør habitatnaturtyper på områdets udpegningsgrundlag. Formålet med Natura 2000-planen er at bidrage til opnåelse af gunstig bevaringsstatus for naturtyper og arter på områdets udpegningsgrundlag. Naturtypen enekrat (5130) er derfor beskyttet i området. Der kan imidlertid være tale om steder hvor kalkoverdrev med vigtige forekomster af orkidéer (6210) forekommer i mosaik med den lysåbne type enekrat (5130). Det kan her være aktuelt at udtynde vedplanter, herunder ene, til fordel for orkidéer og andre sårbare urter, insekter o.a., hvorved naturtypen enekrat (5130) arealmæssigt vil reduceres i forhold til kalkoverdrev (6210). Denne specifikke prioritering fremgår af Natura 2000-planens afsnit om modstridende naturinteresser. Prioriteringen er behandlet i SMV'ens afsnit 1.9, side 24.

Om det i høringssvaret anførte vedr. klimasikring bemærker Miljøstyrelsen, at samspillet mellem klimatilpasningsplan og Natura 2000-plan i afsnittet "Andre relevante planer", er behandlet på et overordnet generelt niveau svarende til niveauet af planlægningen. Den konkrete relevans for området forudsætter, som der står i SMV'en, kendskab til hvor de forudsatte indsatser i Natura 2000-planen konkret vil blive gennemført sammenholdt med de indsatser, der skal gennemføres som led i klimatilpasningsplanen.

Vedrørende høringssvarets spørgsmål om naturen i området er i tilbagegang kan Miljøstyrelsen oplyse, at naturens tilbagegang er nævnt på s. 8 i SMV'en i forbindelse med den generelle baggrund for Natur og Biodiversitetspakken fra 2020. I det specifikke afsnit nævnes naturens tilbagegang bredt, forhold som man kan finde dokumenteret i mange rapporter bl.a. på Miljøstyrelsens hjemmeside under emnet "Hvad truer biodiversiteten". Udviklingen for de arter og naturtyper, som er opført på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, fremgår af basisanalysen for området.

Vedrørende spørgsmålet om hensigtsmæssighed af mindre udbud af certificeret træ bemærker Miljøstyrelsen, at det som en potentiel konsekvens af udlæg af arealer til urørt skov i SMV'en, s. 13, er anført, at det vurderes, at udbuddet af certificeret træ *kan* falde. Miljøstyrelsen gør opmærksom på, at Natura 2000-planen er rammesættende for den videre planlægning af forvaltningsindsatser, hvorfor det ikke er muligt at foretage en vurdering af, eller udtale sig nærmere om, de mange forskellige konkrete forvaltningstiltag, som potentielt måtte følge af realisering af planens indsatsprogram, herunder udlægning af urørt skov. Det er på baggrund af ovenstående derfor heller ikke muligt for Miljøstyrelsen at udtale sig om planlagte foranstaltninger, der måtte imødekomme en potentiel konsekvens for så vidt angår fald i udbuddet af certificeret træ som følge af udlæg til urørt skov. Ud over ovennævnte vurderer Miljøstyrelsen ikke, at det er muligt på dette niveau af planlægningen, at forudsige størrelsesordenen af et evt. potentielt fald i udbuddet af certificeret træ som potentielt måtte følge af en evt. realisering af ovennævnte retningslinje i indsatsprogrammet.

Vedrørende spørgsmålet om, om det er relevant at nævne udlæg til naturnationalpark i området i SMV'en bemærker Miljøstyrelsen, at naturnationalparker i SMV'en er omtalt i forbindelse med generel omtale af formålet med Natur- og Biodiversitetspakken, der blev vedtaget af den daværende regering i 2020. Af Naturstyrelsens hjemmeside fremgår, at der er på nuværende tidspunkt ikke er aktuelle planer om etablering af en naturnationalpark i område N171, og at området ikke blev medtaget i Naturstyrelsens videre arbejde med Naturnationalparker, bl.a. grundet behov for målrettet naturforvaltning af unikke kalkrige overdrev.

Om det i høringssvaret anførte spørgsmålet vedr. hvorvidt det er relevant at omtale strandenge i SMV'en for denne Natura 2000-plan bemærker Miljøstyrelsen, at strandenge er nævnt på s. 8 i SMV'en i forbindelse med, at der refereres generelt til et nyligt i krafttrådt forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af § 3-arealer. Forbuddet vil gælde alle arealer, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 2 og 3 og vil i praksis hovedsageligt have betydning for ferske enge og strandenge. §3-arealer kan ses på Danmarks Arealinformation. Der findes få mindre arealer med §3-eng i Natura 2000-område N171, mens Miljøstyrelsen ikke kender til arealer med strandeng i området.

Vedrørende spørgsmålet om vurdering af klintens værdi som ynglested for vandrefalk bemærker Miljøstyrelsen, at det er anført som en del af Natura 2000-planens overordnede målsætninger, at vandrefalken har gode yngle- og levesteder i området ved klinten, da arten har en international vigtig forekomst i Natura 2000-området. Dette er gengivet i SMV'en på side 6. Miljøstyrelsen kan endvidere oplyse, at vandrefalken er nævnt i SMV'en på side 10 i afsnittet "Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen". Der findes ikke noget tilstandsvurderingssystem for levesteder for vandrefalk, som der gør for de lysåbne naturtyper og flere levesteder for andre fugle og arter monitoreret i NOVANA-programmet. Derfor er forekomsten af vandrefalk i området i stedet beskrevet ud fra oplysningerne i DCEs NOVANA-afrapportering. Miljøstyrelsen kan oplyse, at forekomsten af ynglende vandrefalk i området desuden indgår flere andre steder i SMV'en herunder i beskrivelse af planens "Hovedformål", samt bl.a. i afsnittene om landskab og afsnittet om arter.

Vedrørende spørgsmålet om status af bestanden af bredøret flagermus medgiver Miljøstyrelsen, at formuleringen i SMV'en er anført på en måde, som kan virke selvmodsigende. Bredøret flagermus blev i 2012-2018 fundet i Natura 2000-området i 10 10x10 km kvadrater mod 11 kvadrater i 2005-2011. Samlet set vurderer Miljøstyrelsen, at udbredelsen er stabil i Sydøstdanmark. Da store dele af Klinteskoven er udlagt som urørt skov og da der findes træer med hulheder i hele skoven, vurderer Miljøstyrelsen, at der er basis for forekomst af arten i hele habitatområdet. En endelig og helt nøjagtig opgørelse af udviklingen og størrelse af bestanden har ikke været mulig at opgive. Man kan læse mere om data for bredøret flagermus i området i basisanalysen for N171.

Vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt der er behov for mere urørt skov, bemærker Miljøstyrelsen, at udlægning om urørt skov er en del af planens indsatsprogram, og at den overordnede effekt af realisering af denne indsats er behandlet i SMV'en, bl.a. i afsnittet "Flora, fauna og biologisk mangfoldighed". Indsatsprogrammet i Natura 2000-planerne er bindende og fastlægger rammerne for de opfølgende handleplaner men den fastsætter ikke specifikke krav til forvaltning af konkrete arealer. Indsatserne i Natura 2000-planernes indsatsprogram er valgt på baggrund af specifikke faglige kriterier. Ved gennemførelse af de enkelte indsatser skal den relevante myndighed vurdere konkret, hvor det i området giver mening at gennemføre indsatsen med fokus på evt. behov for konkrete hensyn til fx arter eller naturtyper. Miljøstyrelsen kan desuden oplyse, at Natura 2000-planen ikke tilsidesætter øvrig lovgivning. Konkret for indsatsen om udlægning af urørt skov er indsatsen i Natura 2000-planen formuleret som følger: "Urørt skov (permanent ophør af drift m.v.) kan være en mulighed af hensyn til naturtyper og tilknyttede arter og fugle. Ved udlæg til urørt skov skal der tages hensyn til levesteder for særligt følsomme arter". Det er således Miljøstyrelsens vurdering, at formuleringen sikrer et konkret skøn i forbindelse med evt. udlægning af urørt skov i området.

Vedrørende spørgsmål i høringssvaret om forstyrrelse og naturoplevelser kan Miljøstyrelsen oplyse, at Natura 2000-planen er rammesættende. Planen fastsætter derfor heller ikke specifikke krav til forvaltning af konkrete arealer. Konkret regulering af turisme og regulering af færdsel, herunder cykling ligger således uden for rammerne af Natura 2000-planen. Miljøstyrelsen bemærker desuden, at styrelsen ikke ligger inde med konkret viden om, hvorvidt den rekreative udnyttelse af området vil stige markant i fremtiden. Da Natura 2000-planen indeholder en række indsatser vedrørende sikring og forbedring af områdets naturtyper og levesteder for arter, herunder undersøgelse af om der er behov for yderligere sikring mod forstyrrelser med fokus på træk- og ynglefugle samt pattedyr, vurderer Miljøstyrelsen overordnet, at planen på sigt generelt vil have en gavnlig effekt på naturværdierne i området. Dette gælder også for fx vandrefalk og hvepsevåge, for hvilke det i SMV'en, s. 15, er anført, at de er påvirket af forstyrrelser grundet områdets rekreative brug i yngleperioden. Endvidere fremgår det af SMV'en, at vandrefalk vurderes forstyrret af dronflyvning ved klinten. Den generelle potentielt positive effekt på naturen i området, som bl.a. vil sikre de mange sjældne arter (fx vandrefalk og sortplettet blåfugl) der findes i området, er samtidig efter Miljøstyrelsens vurdering grundlaget for at området også i fremtiden kan medvirke til at sikre befolkningen "store naturoplevelser". For

så vidt angår hvad der i øvrigt skal til for at gøre til naturtilstanden i området endnu bedre, henviser Miljøstyrelsen til SMV'ens afsnit "Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen" samt "Planens påvirkning af truslerne i området".

Vedrørende borgerens ønske om at viden indsamlet i det tidligere Storstrøms Amt indgår i Natura 2000-basisanalysen, bemærker Miljøstyrelsen, at Natura 2000-planerne bygger på basisanalyserne, der formidler datagrundlaget for området. Data er indsamlet i perioden 2013-2019 som en del af det nationale overvågningsprogram NOVANA. Der er tale om kvalitetssikrede data, der er indsamlet på nationalt niveau ud fra tekniske anvisninger udarbejdet i et samarbejde mellem Aarhus Universitet og Miljøstyrelsen. Formålet med tekniske anvisninger er at sikre et ensartet datagrundlag. Miljøstyrelsen er bevidst om, at der findes andre data for naturen i Natura 2000-områderne. Disse data er dog ikke tilstrækkeligt ensartede og kvalitetssikrede til, at Miljøstyrelsen har inddraget dem i basisanalyserne. Mange af disse øvrige data vil med fordel kunne indgå i senere faser af planlægningen, ikke mindst i forbindelse med evt. gennemførelse af konkrete projekter.

Natura 2000-område nr. N174

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra Krenkerup Gods, som mener, at flere af de antagelser, der nævnes i SMV'en ikke er korrekte. Krenkerup Gods ønsker at lade biotopen "Maltrup Skov" stå urørt uden nogen form for unaturlig indblanding udefra og driften i området ønskes dermed heller ikke ændret på baggrund af Natura 2000-planen. Virksomheden mener, at det er et postulat, at der vil være risiko for at populationen af eremit går tilbage lokalt, hvis ikke Natura 2000-planens indsatsprogram realiseres. Af høringssvaret fremgår desuden, at der savnes en afvejning af de økonomiske konsekvenser og aspekter for gennemførelsen af en Natura 2000-handleplan i Maltrup Skov, herunder i forhold til økonomisk kompensation for planlagte tiltag inden for Natura 2000 området.

Krenkerup Gods bemærker herudover, at det er irrelevant for Natura 2000-planen at nævne, at elmeruslædersvamp findes i området.

Krenkerup Gods anfører ligeledes i høringssvaret, at det er et postulat, at der uden realisering af Natura 2000-planens indsatsprogram vil være færre naturoplevelser for befolkningen i området, idet der i dag ikke er offentlig adgang til arealerne. Virksomheden undrer sig ligeledes over at planens indvirkning på folkesundheden tages op til overvejelse.

Slutteligt bemærker Krenkerup Gods, at det er et meget bekymrende aspekt i Natura 2000-planerne, at man ønsker at Natura 2000-arealer skal kunne sprede sig uden for selve udpegningsområdet.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen er enig i det i høringssvaret anførte om, at der i dag generelt er gode betingelser for naturen i området.

Om planens understøttelse af biodiversitet i skov bemærker Miljøstyrelsen, at der i SMV'en, side 8, står anført at eremitens forekomst i området er helt afhængig af værtstræers fortsatte tilstedeværelse samt udviklingen af nye potentielle

værtstræer. Miljøstyrelsen bemærker, at Natura 2000-planen indeholder en række indsatser, der fremadrettet kan være med til at sikre skovnaturtyperne i området og levesteder for arter tilknyttet disse, herunder eremit. Som den første generelle retningslinje i planen er desuden anført, at myndighederne i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning tager udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område, hvilket Miljøstyrelsen vurderer bidrager til at sikre en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget. Der er altså ikke kun tale om en beskyttelse af arten nu og her, men at planen også skal bidrage til fremadrettet at sikre naturværdierne i området, herunder levesteder for eremit.

Indsatserne i Natura 2000-planernes indsatsprogram er udvalgt på baggrund af faglige kriterier, hvilket er beskrevet nærmere i det lokale høringsnotat for området. Høringsnotatet kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside under Natura 2000-planer. Af det lokale høringsnotat fremgår, at indsatsprogrammet i Natura 2000-planerne er afstemt, så den økonomiske ramme og den krævede indsats i Natura 2000-planerne passer sammen. Til gennemførelse af Natura 2000-planerne stiller staten en række virkemidler til rådighed, ligesom det forudsættes, at kommunerne i mindre omfang bidrager økonomisk via de midler, som kommunerne er blevet økonomisk kompenseret for af staten (DUT-midlerne). Emnet "Økonomi" er desuden uddybet i Miljøstyrelsens generelle høringsnotat "Miljøstyrelsens generelle høringsnotat vedrørende forslag til Natura 2000-planer 2022-2027", som kan læses på styrelsens hjemmeside. Miljøstyrelsen kan slutteligt oplyse, at Materielle goder som relaterer sig til økonomi som fx ejendomsværdi m.v., jf. miljøvurderingsreglerne, ikke er medtaget i den strategiske miljøvurdering.

Om det i høringssvaret anførte vedr. elmerussvamp oplyser Miljøstyrelsen, at elmerussvamp ikke er på udpegningsgrundlaget i Natura 2000-området, men at arten i SMV'en er nævnt som et eksempel på øvrige arter i området. Dette er relevant da SMV'en, jf. lovgrundlaget, arbejder med et miljøbegreb (flora, fauna og biologisk mangfoldighed) som er bredere end blot udpegningsgrundlaget i Natura 2000-området. Registreringer af den pågældende art kan findes i portalen arter.dk.

Vedr. spørgsmålet om offentlighedens adgang til området, samt naturoplevelser i området og planens indvirkning på folkesundheden bemærker Miljøstyrelsen, at jf. lovgivningen på området skal Natura 2000-planernes afledte miljøpåvirkninger i den strategiske miljøvurdering beskrives og vurderes inden for et bredt miljøbegreb, der bl.a. også omfatter påvirkning af menneskers sundhed. I forhold til naturoplevelser for lokalbefolkningen i området vurderer Miljøstyrelsen i SMV'en på s. 12, at *"Planen bidrager til at sikre og forbedre naturgrundlaget, hvilket giver mulighed for større naturoplevelser, men da området er svært tilgængeligt og der ikke sker ændringer i adgangen til området, vurderes planen ikke at påvirke befolkningen"*. Da formuleringen i SMV'en afspejler at området generelt ikke er tilgængeligt, og da planen ikke indeholder indsatser der ændrer på adgangsforholdene, fastholder Miljøstyrelsen SMV'ens overordnede vurdering i af menneskets sundhed i SMV'en.

Vedr. spørgsmålet om yderligere udvidelse af Natura 2000-arealet oplyser Miljøstyrelsen, at der med planen ikke planlægges for optagelse af nye områder

eller arealer i Natura 2000-udpegningen i området. For yderligere besvarelse af denne del af høringssvaret henvises til høringsnotat for N174 på Miljøstyrelsens hjemmeside under 3. generations Natura 2000-planer.

Natura 2000-område nr. N176

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra Krenkerup Gods, som mener, at flere af de antagelser, der er anført i SMV'en, ikke er korrekte. Det er ejers ønske, at lade biotopen "Krenkerup Haveskov" stå urørt uden nogen form for unaturlig indblanding udefra. Virksomheden ønsker derfor heller ikke driften ændret i området på baggrund af udkast til 3. generations Natura 2000-plan for området.

Virksomheden mener endvidere, at det er et postulat, at der vil være risiko for at populationen af eremit går tilbage lokalt, hvis ikke Natura 2000-planens indsatsprogram realiseres. Der savnes ligeledes en afvejning af de økonomiske konsekvenser og aspekter for gennemførelsen af en Natura 2000-handleplan i Krenkerup Haveskov, i forhold til økonomisk kompensation for planlagte tiltag inden for Natura 2000-området.

Krenkerup Gods bemærker desuden i sit høringssvar, at lille flagspætte, samt stor kanelsporesvamp (der er nævnt i SMV'en, men ikke i Natura 2000-basisanalyse eller Natura 2000-planen for området) intet har med udpegningsgrundlaget at gøre. Dertil ønskes en specifik redegørelse for hvor og hvor mange individer, der er fundet på udpegningsarealet, hvordan disse observationer er fremkommet og med hvilken lovhjemmel.

Krenkerup Gods mener ud over ovenstående, at det er et postulat, at der uden realisering af Natura 2000-planens indsatsprogram vil være færre naturoplevelser for befolkningen i området. Virksomheden undrer sig desuden over at planens indvirkning på folkesundheden tages op til overvejelse.

Krenkerup Gods bemærker slutteligt, at det er et meget bekymrende aspekt i Natura 2000-planerne, at man ønsker, at Natura 2000-arealet skal kunne sprede sig uden for selve udpegningsområdet.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen er enig i det i høringssvaret anførte om, at der i dag generelt er gode betingelser for naturen i området.

Om planens understøttelse af biodiversitet i skov bemærker Miljøstyrelsen, at der i SMV'en (s. 8) bl.a. er anført, at eremittens forekomst på lokaliteten er helt afhængig af værtstræers fortsatte tilstedeværelse samt udviklingen af nye potentielle værtstræer. Miljøstyrelsen bemærker, at Natura 2000-planen indeholder en række indsatser, der fremadrettet kan være med til at sikre skovnaturtyperne i området og levesteder for arter tilknyttet disse, herunder eremit. Som den første generelle retningslinje i planen er således anført, at myndighederne i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning tager udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område. Med retningslinjen sikres, også fremadrettet, en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.

Miljøstyrelsen har i SMV for Natura 2000-planen for N176 således overordnet vurderet, at Natura 2000-planen generelt medvirker til at sikre, at flora, fauna og den biologiske mangfoldighed bevares og forbedres, idet planen bl.a. medvirker til at skabe gunstige forhold for naturen. Vurderingen beror, jf. ovenstående på, at planens målsætninger og indsatser understøtter, at eremit og andre arter knyttet til området, også i fremtiden kan leve i området.

Miljøstyrelsen bemærker, at indsatserne i Natura 2000-planernes indsatsprogram er valgt på baggrund af faglige kriterier, hvilket er nærmere beskrevet i det lokale høringsnotat for området. Høringsnotatet kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside under Natura 2000-planer. Af det lokale høringsnotat fremgår, at indsatsprogrammet i Natura 2000-planerne er afstemt, så den økonomiske ramme og den krævede indsats i Natura 2000-planerne passer sammen. Til gennemførelse af Natura 2000-planerne stiller staten en række virkemidler til rådighed, ligesom det forudsættes, at kommunerne i mindre omfang bidrager økonomisk via de midler, som kommunerne er blevet økonomisk kompenseret for af staten (DUT-midlerne). Emnet "Økonomi" er desuden uddybet i Miljøstyrelsens generelle høringsnotat "Miljøstyrelsens generelle høringsnotat vedrørende forslag til Natura 2000-planer 2022-2027", som kan læses på styrelsens hjemmeside. Miljøstyrelsen kan slutteligt oplyse, at Materielle goder som relaterer sig til økonomi som fx ejendomsværdi m.v., jf. miljøvurderingsreglerne, ikke er medtaget i den strategiske miljøvurdering.

Det er korrekt, at de to arter lille flagspætte og stor kanelsporesvamp ikke er på udpegningsgrundlaget i Natura 2000-området. Da SMV'en jf. lovgrundlaget arbejder med et miljøbegreb, der er bredere end blot udpegningsgrundlaget bemærker Miljøstyrelsen, at disse to arter i SMV'en er nævnt som eksempler på de øvrige arter, der findes i området. Miljøstyrelsen er ikke i besiddelse af bestandsopgørelser for de to arter. Registreringer af de to arter i området kan findes i portalen arter.dk.

Vedr. spørgsmål til naturoplevelser for befolkningen og planens indvirkning på folkesundheden bemærker Miljøstyrelsen, at jf. lovgivningen på området skal Natura 2000-planernes afledte miljøpåvirkninger i den strategiske miljøvurdering beskrives og vurderes inden for et bredt miljøbegreb, der bl.a. også omfatter påvirkning af menneskers sundhed. Der er i dag gode betingelser for naturen i området, hvilket giver mulighed for naturoplevelser for befolkningen i dag. På veje og stier i området er der offentlig adgang til fods og på cykel jf. NBL §23 om offentlighedens adgang i skove. Natura 2000-planen indeholder ikke indsatser, der ændrer på dette.

Miljøstyrelsen vurderer i SMV'en, at Natura 2000-planens indsatsprogram, som beskrevet ovenfor, er med til også fremadrettet at sikre naturværdierne i området. Miljøstyrelsen vurderer derfor overordnet, at denne fremtidige sikring af naturværdierne i området betyder, at de tilknyttede muligheder for naturoplevelser ligeledes sikres.

Vedr. spørgsmålet om yderligere udvidelse af Natura 2000-arealet oplyser Miljøstyrelsen, at der med planen ikke planlægges for optagelse af nye områder eller arealer i Natura 2000-udpegningen i området. For yderligere besvarelse af

denne del af høringssvaret henvises til høringsnotat for N176 på Miljøstyrelsens hjemmeside under 3. generations Natura 2000-planer.

Natura 2000-område nr. N180

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra en borger, der bemærker fejl og mangler i SMV'en for Natura 2000-planen for N180. Følgende problemstillinger berøres i høringssvaret:

- Borgeren undrer sig over, at trækfugle ikke er nævnt i forbindelse med beskrivelse af planens potentielle effekt over landegrænser. Borgeren nævner desuden, at rørskovene ved noret har værdi som overnatningsplads for stære før og efter træk.
- Borgeren oplyser, at beplantning i norets vestlige del (nord for Ll. Bissinge) hindrer udsyn over noret, hvor man fra vejene tidligere har kunnet fornemme tunneldallandskabet. En aftale med lodsejer om punktvis udhugning af beplantningen vil, ifølge det i høringssvaret anførte, give udsynsmulighed.
- Borgeren mener, at det bør sikres at klapning af materiale ved etablering af turistanlæg i Stege og Lendemarke foregår uden for områderne Stege Nor og Stege Bugt.
- Borgeren spørger til, hvilke rødlistede og fredede arter, der henvises til i afsnittet "Flora, fauna og biologisk mangfoldighed" i SMV'en.
- Vedrørende offentlig adgang gør borgeren opmærksom på, at den offentlige adgang alene er på vandfladen (havarealet) og ved Stege By.
- Borgeren mener ikke, at vurderingerne i SMV'en tager højde for fremtidige ændringer i påvirkninger fra turistanlægget i Lendemarke med plads til flere tusinde turister.
- Borgeren nævner at der i SMV'en, afsnit 1.5, bør være særlig opmærksomhed på den invasive art kæmpe-bjørneklo.
- Borgeren mener, at der under SMV'ens afsnit "Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg" bør stå, at der skal etableres forstyrrelsesfrie zoner og regulering af fiskeri.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Vedr. spørgsmålet om trækfugle og planens potentielle effekt over landegrænser samt rørskovene ved norets værdi som overnatningsplads for stære før og efter træk bemærker Miljøstyrelsen, at der i høringssvaret henvises specifikt til vurderinger på side 4 i SMV'en. På side 4 i miljørapporten er det vurderet, hvorvidt Natura 2000-planen, herunder indsatsprogrammet, vil kunne påvirke arter eller naturtyper over landegrænser. Trækfugle er ikke nævnt i denne forbindelse. Stege Nor's betydning som trækfuglelokalitet er til gengæld nævnt i afsnittene "Flora, fauna og biologisk mangfoldighed" og "Arter". Fugle er ikke nævnt i forhold til påvirkninger over landegrænser. Dette skyldes bl.a., at området er ikke udpeget som fuglebeskyttelsesområde i modsætning til tilstødende arealer i bl.a. Stege Bugt, hvilket beror på en vurdering af områdets væsentlighed som fuglelevested.

I Natura 2000-område nr. 180, Stege Nor, har Miljøstyrelsen i SMV'en vurderet, at Natura 2000-planen konkret vil medvirke til at sikre de lysåbne naturtyper strandeng og rigkær, samt den marine naturtype kystlagune, hvor bunddyrene kan

danne fødegrundlag for rastende vandfugle. Planen vurderes hermed at forbedre områdets habitatnatur og samtidig at sikre den § 3-beskyttede natur i området samt rødlistede og fredede arter. Forbedringen vil bl.a. ske som følge af den generelle indsats om sikring af Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag samt indsats om sikring af hensigtsmæssig hydrologi og drift. Miljøstyrelsen vurderer overordnet, at planens indsatser bredt vil kunne påvirke ovennævnte fuglearter positivt. Miljøstyrelsen bemærker endvidere, at det ikke på dette niveau af planlægningen er muligt at vurdere på konkrete indsatser på matrikelniveau.

Vedr. spørgsmål om beplantning i norets vestlige del (nord for Ll. Bissinge) kan Miljøstyrelsen i forhold til borgerens konkrete forslag til pleje ved norets vestlige oplyse, at Miljømålsloven fastlægger en opgavefordeling mellem stat og kommuner, der giver staten det overordnede ansvar for gennemførelse af direktivforpligtelserne og overlader den konkrete gennemførelse heraf til de respektive myndigheder. Natura 2000-planerne fastlægger dermed udelukkende rammerne for de opfølgende handleplaner, men de fastsætter ikke specifikke krav til forvaltning af konkrete arealer. Konkrete forslag til pleje skal således rettes mod relevante handleplanmyndighed.

I forhold til borgerens bemærkninger vedr. klapning kan Miljøstyrelsen oplyse, at der i den gældende regulering af henholdsvis klap- og råstofområdet ikke gælder et forbud mod klapning eller råstofindvinding i de marine Natura 2000-områder. Tilladelse til klapning og råstofindvinding er dog omfattet af undersøgelseskravet i habitatbekendtgørelsens § 6, stk. 1 og 2. I forbindelse med sagsbehandlingen af individuelle ansøgninger vil der blive lavet en konkret vurdering og taget stilling til, hvorvidt klapning og råstofindvinding kan tillades i de marine Natura 2000-områder. Opdateringer af vejledninger, som f.eks. vedrørende klapning i Natura 2000-områder, finder sted med henblik på at sikre en bedre beskyttelse af arter og naturtyper i forbindelse med fx ansøgninger om fx klapning. Det er Miljøstyrelsens vurdering, at opdatering af disse vejledninger potentielt kan have en bred positiv afledt effekt på dyre- og planteliv, samt havbunden i og omkring området, som det er anført i SMV'en.

Vedr. det i høringssvaret anførte spørgsmål til rødlistede og fredede arter bemærker Miljøstyrelsen, at der ikke findes en fuld liste over alle arters forekomst inden for Natura 2000-området, men at formuleringen i det pågældende afsnit i SMV'en dækker over arter i bredere forstand end blot områdets udpegningsgrundlag.

Vedrørende offentlig adgang gør borgeren opmærksom på, at den offentlige adgang alene er på vandfladen (havarealet) og ved Stege By. Da vandfladen udgør hovedparten af Natura 2000-områdets areal, er det Miljøstyrelsens vurdering, at teksten i SMV'ens afsnit "Befolkningen" er retvisende. I afsnittet er netop anført, at der i dag er offentlig adgang til størstedelen af området og at Natura 2000-planens indsatsprogram ikke indebærer ændringer i adgangsforholdene.

For så vidt angår det i høringssvaret anførte om kæmpe-bjørneklo vurderer Miljøstyrelsen, at problemer i forhold til denne art er dækket af SMV'ens formulering i afsnit 1.5 om at forekomst af invasive arter kan være en trussel, fordi arterne breder sig hurtigt og udkonkurrerer de arter, der er karakteristiske for

naturtyperne. Miljøstyrelsen kan i den forbindelse oplyse, at der i tredje planperiode fortsat er generel fokus på indsatser for bekæmpelse af invasive arter.

Vedr. fremtidige ændringer i påvirkninger fra turistanlægget i Lendemarke vurderer Miljøstyrelsen, at Natura 2000-planen hverken vil forbedre eller forværre forholdene vedr. forstyrrelser af fugle og øvrige arter, da planen for området ikke indeholder indsatser, som vurderes at kunne påvirke forstyrrelse af fugle og øvrige arter. I forhold til øvrig påvirkning af naturen i området fra potentiel øget færdsel forventer Miljøstyrelsen fortsat, at planen medvirker til at skabe gunstige forhold for naturen. Det skyldes, at planen som anført i SMV'en (s.12 og 13), konkret vil medvirke til at forbedre tilstanden af områdets lysåbne naturtyper strandeng og rigkær, samt den marine naturtype kystlagune. Planen vurderes således at forbedre områdets habitatnatur og samtidig at sikre den § 3-beskyttede natur i området, samt rødlistede og fredede arter. Forbedringen vil bl.a. ske som følge af den generelle indsats i planen om sikring af Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag samt indsats om sikring af hensigtsmæssig hydrologi og drift. Endelig indeholder Natura 2000-planen indsatser med generelt fokus på at sikre en grundlæggende beskyttelse af den marine naturtype kystlagune. Miljøstyrelsen vurderer, at planens indsats om opdatering af vejledning til klapning i Natura 2000-områder vil have en bred positiv afledt effekt på dyre- og planteliv, samt havbunden i og omkring området.

For så vidt angår vurdering af en evt. kumulativ påvirkning af Natura 2000-området i forbindelse med etablering af turistanlægget i Lendemarke, bemærker Miljøstyrelsen, at Natura 2000-planen har som fokus at stille mål og rammer for den videre planlægning for de naturtyper og arter, som Natura 2000-området er udpeget på baggrund af. Natura 2000-planen har således naturbeskyttelse og forbedring som fokus, hvilket betyder, at Natura 2000-planen i samspil med projektet, ikke vurderes at kunne medføre kumulative negative, eller positive effekter i samspil med de pågældende anlægsaktiviteter.

Vedr. etablering af forstyrrelsesfrie zoner og regulering af fiskeri bemærker Miljøstyrelsen, at en del af fokus på landsplan i tredje planperiode er at sikre den eksisterende natur og levesteder bl.a. ved at fortsætte plejen af plejekrævende arealer, bekæmpe invasive arter, afsøge behovet for at udlægge forstyrrelsesfrie zoner og afsøge behovet for fiskeriregulering. Miljøstyrelsen oplyser imidlertid, at det af basisanalysen for område N180 fremgår, at der er ikke registreret erhvervsmæssigt fiskeri i området på habitatnaturtypen kystlaguner og strandsøer (1150). Derfor, og fordi der ikke er arter på udpegningsgrundlaget, indeholder planen ikke indsatser vedr. vurdering af behov for regulering af fiskeri, eller vurdering af behov for forstyrrelsesfrie zoner i dette Natura 2000-område.

Natura 2000-område nr. N183

Miljøstyrelsen har modtaget et hørings svar fra en borger, der bemærker fejl og mangler i eksisterende SMV. Følgende problemstillinger berøres i hørings svaret:

- Borgeren påpeger, at det forekommer uheldigt, at man ikke kan vurdere miljøpåvirkning i den forelagte strategiske miljøvurdering, og at det vil øge miljøvurderingens kvalitet, hvis der udføres en konsekvensvurdering.
- Borgeren skriver, at man på Østmøn ofte ser fugle på træk fra overvintringsområder i landene syd for Danmark. Området i Busemarke

Mose har derfor, ifølge borgeren, relation til naturområder i udlandet både syd for Danmark og nord for Danmark, hvor fuglene har ynglepladser. Borgeren mener desuden med henvisning til SMV'en, s. 5, at det er et hovedformål at sikre uforstyrrede områder for fuglelivet i området. Borgeren skriver endvidere, at det forekommer uklart, hvorfor at områdets fugleliv ikke er vurderet i SMV'en. Området har ifølge borgeren potentiale til at rumme trækfugle som fx hvid stork, trane, foruden ynglefugle som plettet rørvagtel (hørt i området) og rørhøg. Borgeren mener desuden, at områdets fugleliv har behov for uforstyrrethed, og at området ikke tåler yderligere rekreativ udnyttelse. SMV'en bør ifølge borgeren beskrive, at der er behov for sikring af, at området fremstår forstyrrelsesfrit og at der ikke etableres anlæg til turistformål.

- Borgeren påpeger, at det i SMV'en er uforklaret, hvorfor der skelnes imellem "arter og fugle", da fugle også inddeles i arter.
- Borgeren mener, at der på Østmøn er et væld af mulighed for naturoplevelser bl.a. ved Møns Klint, så der er ikke behov for større naturoplevelser i området.
- Borgeren mener med henvisning til s. 7 i SMV'en, at det er uklart om initiativer af hensyn til klimatilpasning er relevant for dette Natura 2000-område.
- Borgeren mener, at det er uklart om omtale af naturnationalpark er relevant for området, der henvises til SMV'en s. 7. Borgeren skriver ligeledes, at det er uklart hvad begrebet "vildere naturforvaltning" i den forbindelse indebærer.
- Borgeren skriver, at Sødannelse på lavbundsjord kan medføre dannelse af drivhusgassen metan og udledning af fosfor til vandmiljø.
- Borgeren ser ingen risiko for, at landskabelige værdier i området er truede i øjeblikket, og mener, at det er uklart, på hvilken måde den landskabelige værdi vil kunne øges, som anført i SMV'en.
- Borgeren påpeger, at intensiv græsning kan forringe levevilkår for Sumpvindelsnegl, ligesom vandstandshævning kan have negativ effekt for artens biotop og dermed dens overlevelse på stedet.
- Borgeren skriver, at da der ved området er flere arkæologiske fund, bør det indarbejdes i miljøvurderingen at evt. jordarbejder bør udføres med stor hensyntagen til arkæologiske fund.
- Borgeren skriver, at da der tidligere har været fund af pukkellæbe i området, bør dets potentiale som levested for meget sjældne plantearter fremhæves i SMV'en.
- Borgeren undrer sig over formuleringen på s. 16 i SMV'en. Der er nævnt "kommuner" og det er ifølge borgeren uklart, hvilke andre kommuner end Vordingborg Kommune der tænkes på.
- Borgeren skriver, at en handleplan vil være værdifuld at kende for offentligheden og for beboere i området.
- Borgeren skriver, at det er uklart, hvordan udpining tænkes foretaget og hvor. Ifølge borgeren vil det være formålstjenligt at foretage udpining ved dyrkning, fx med afgrøden havre på Råby Sø, før evt. tilkastning af afvandingskanal af hensyn til begrænsning af mængde af fosfor i tørvejorden.

- Borgeren skriver, at Bekkasinmosen tidligere har været et meget botanisk artsrigt område, hvilket vil kunne genskabes ved rydning af trævækst. Rydning af træer kan ifølge borgeren også forbedre forhold for fugleliv fx vibe, da krager kan have udkigsposter i træer i forbindelse med prædation af vibereeder.
- Borgeren mener, at det er uklart, hvad der ligger til grund for at kalkoverdrev er nedprioriteret i området.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Vedrørende ønske om udførelse af konsekvensvurdering gør Miljøstyrelsen opmærksom på, at Natura 2000-planen er rammesættende. Det er derfor ikke muligt, at vurdere på konkrete fremtidige projekter. Det er i den strategiske miljøvurdering (SMV) til Natura 2000-planerne overordnet vurderet, hvorledes en realisering af Natura 2000-planens indsatsprogram vil kunne påvirke forskellige miljøemner, herunder flora, fauna og biologisk mangfoldighed. Niveaut for vurdering i den strategiske miljøvurdering afspejler Natura 2000-planernes overordnede niveau. Jf. lovgivningen på området skal projekter, der kan påvirke Natura 2000-områderne, undergå en habitatvurdering, inden disse kan realiseres. Vurderingen foretages af den ansvarlige myndighed.

De modstridende naturinteresser indeholder en prioritering af naturtyper og arter på området udpegningsgrundlagt, hvor det er vurderet, at der er behov for en prioritering i forbindelse med realisering af indsatsprogrammet.

Vedrørende fremhævelsen af Møn som træklokalitet for fugle og ønsket om at sikring af uforstyrrede områder, indskrives som et hovedformål for området oplyser Miljøstyrelsen, at der i det pågældende afsnit i SMV'en er redegjort for områdets overordnede målsætninger som følge af Natura 2000-planen for området. Område N183 er ikke udlagt som fuglebeskyttelsesområde, der er derfor ikke fugle på udpegningsgrundlaget, hvilket afspejles i målsætningerne for området i Natura 2000-planen. Miljøstyrelsen vurderer dog, at flere af planens indsatser, herunder bl.a. indsatsen vedrørende sikring af de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje også til gavn for tilknyttede arter, samt udtagningen af kulstofholdige lavbundsjord, vil have en potentiel gavnlig positiv effekt på den øvrige biodiversitet, herunder fuglelivet, i området.

Vedrørende borgerens spørgsmål til manglende vurdering af områdets fugleliv og forstyrrelser af dette fra menneskelig færdsel, oplyser Miljøstyrelsen, at styrelsen ikke har data, der bekræfter borgerens beskrivelse af området som en vigtig fuglelokalitet. Natura 2000-planens indsatsprogram er designet til at bidrage til, at arter og naturtyper på områdets udpegningsgrundlag opnår gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Området er ikke udpeget som fuglebeskyttelsesområde, hvorfor planen ikke indeholder indsatser, der i væsentlig grad påvirker forstyrrelsen fra menneskelig færdsel i området. Det er således Miljøstyrelsens vurdering, at implementering af planens indsatsprogram hverken forbedrer eller forværrer forstyrrelsen af fugle, der findes i området. Natura 2000-planen medvirker generelt til at sikre, at flora, fauna og den biologiske mangfoldighed bevares og forbedres, idet planen medvirker til at skabe gunstige forhold for naturen. Miljøstyrelsen vurderer overordnet, at planen også vil kunne bidrage til at forbedre forholdene for fugle i området.

Vedrørende spørgsmålet om SMV'ens sondring mellem arter og fugle bemærker Miljøstyrelsen, at opdelingen i "arter og fugle" stammer fra EU's to naturbeskyttelsesdirektiver; fuglebeskyttelsesdirektivet og habitatdirektivet. De to naturbeskyttelsesdirektiver pålægger EU's medlemslande at bevare en række listede fugle samt (habitat)arter og naturtyper, der er sjældne, truede eller karakteristiske for EU-landene. Det skal ske ved at udpege særlige områder, hvor disse arter og naturtyper er beskyttede. For mere information henvises til Miljøstyrelsens hjemmeside om EU's naturbeskyttelsesdirektiver.

For så vidt angår spørgsmålet om Natura 2000-planens relevans i forhold til naturoplevelser ved Møns Klint, oplyser Miljøstyrelsen, at da Natura 2000-planen indeholder en række indsatser vedrørende sikring og forbedring af områdets naturtyper, også til gavn for tilknyttede arter, forventer Miljøstyrelsen, at planen på sigt generelt vil have en gavnlig effekt på naturværdierne i området. Den generelle potentielt positive effekt på naturen i området, som bl.a. vil sikre de mange sjældne arter (fx spidssnudet frø, markfirben og orkidéen sump-hullæbe), er samtidig efter Miljøstyrelsens vurdering grundlaget for at sikre befolkningen "store naturoplevelser" i fremtiden, også inden for område N183, Busemarken Mose og Råby Sø.

Om spørgsmålet vedr. SMV'ens omtale af initiativer af hensyn til klimatilpasning er relevant for dette Natura 2000-område bemærker Miljøstyrelsen, at samspillet mellem klimatilpasningsplan og Natura 2000-plan i afsnittet "Andre relevante planer" er nævnt og behandlet på et overordnet generelt niveau svarende til niveauet af planen. En mere konkret behandling af emnet klimatilpasning i området forudsætter kendskab til, hvor indsatser i Natura 2000-planen konkret vil blive gennemført sammenholdt med de indsatser, der skal gennemføres som led i klimatilpasningsplanen. Denne viden er Miljøstyrelsen ikke i besiddelse af på dette niveau af planlægningen.

Vedrørende spørgsmålet om relevans af SMV'ens tekst om nationalparker og spørgsmål til begrebet "vildere naturforvaltning" bemærker Miljøstyrelsen, at nationalparker og "vildere naturforvaltning" i SMV'en er omtalt i forbindelse med generel omtale af formålet med Natur- og Biodiversitetspakken, der blev vedtaget i 2020. Der er på nuværende tidspunkt ingen konkrete planer om at udlægge område N183 til Nationalpark.

Med "vildere naturforvaltning" menes forvaltningsmetoder fx indsatsen vedrørende urørt skov, der i højere grad gør brug af naturens egne dynamikker og derved fremmer og understøtter biodiversiteten. Forvaltningen skal dog stadig leve op til kravene i direktiverne og den grundlæggende forudsætning om, at der skal være fokus på, at et områdes integritet skal bevares, og at en naturlig dynamik/udvikling ikke må have en væsentlig negativ påvirkning på arter eller naturtyper jf. områdets bevaringsmålsætninger.

Angående spørgsmålet om, om sødannelse på lavbundsjord kan medføre dannelse af drivhusgassen metan og udledning af fosfor til vandmiljøet. Bemærker Miljøstyrelsen, at jf. vejledning udarbejdet af AU til bestemmelse af drivhusgasemission (<https://mst.dk/media/196790/bestemmelse-af-drivhusgasemissionen-fra-lavbundsjarde-version-3.pdf>) sker den største drivhusgasudledning, målt i CO₂-ækvivalenter, ved nedbrydningen af organisk

materiale på drænedes tørvejorder. Etableringen af våde områder på kulstofrige jorder vil medføre en øget metandannelse, men dannelsen modsvarer langt fra den nedgang, der sker i CO₂-udledningen ved at gøre jorderne våde.

I forhold til fosfor beregnes fosforfrigivelsen ved vådlægningen, dvs. den teoretiske frigivelse der måtte være, når jorden bliver våd og iltfri. Der er igangsat flere forskningsprojekter som netop skal belyse størrelsen af fosforfrigivelsen, herunder frigivelsen af fosfor inden vådlægningen og varigheden af frigivelsen. Resultater fra en netop publiceret rapport viser at størstedelen af projektområderne tilbageholder fosfor: <https://dce2.au.dk/pub/SR513.pdf>

Vedrørende planens evt. påvirkning af områdets landskabelige værdi bemærker Miljøstyrelsen, at man i forhold til vurderingen af planens påvirkning af landskabelig værdi bl.a. har fokuseret på variation i landskabet. En variation styrelsen vurderer, at Natura 2000-planen potentielt vil understøtte, bl.a. gennem arbejdet for at sikre terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje også til gavn for tilknyttede arter.

Om intensiv græsning og vandstandshævnings betydning for sumpvindelsnegls levevilkår oplyser Miljøstyrelsen, at Natura 2000-planen er rammesættende og at forvaltningen stadig skal leve op til kravene i direktiverne og den grundlæggende forudsætning om, at der skal være fokus på, at et områdes integritet skal bevares og at forvaltningen, herunder ændring af vandstandsforhold, ikke må have en væsentlig negativ påvirkning på arter eller naturtyper og områdets bevaringsmålsætninger. Miljøstyrelsen oplyser, at der er taget hensyn til sumpvindelsnegl i forhold til afgræsning under prioriteringerne for området jf. SMV'en på side 18.

For så vidt angår Natura 2000-planens betydning for arkæologiske fund i området vurderer Miljøstyrelsen, at Natura 2000-planens sikring af den eksisterende udpegede natur i området, bl.a. gennem sikring af en hensigtsmæssig drift og pleje af arealerne og arternes levesteder ikke har indflydelse på jordbund, idet at indsatsprogrammet i planen ikke omfatter tiltag, som vil kunne bevirke, at stoffer eller andet materiale vil kunne påvirke jordbunden, ligesom der ikke vil blive gravet i jordbunden. Miljøstyrelsen fastholder sin vurdering af, at realisering af Natura 2000-planens indsatsprogram ikke vil have en væsentlig, hverken positiv eller negativ påvirkning på arkæologiske fund i området.

Vedrørende områdets potentiale som levested for meget sjældne plantearter vurderer Miljøstyrelsen, at områdets potentiale som levested for sjældne plantearter er dækket af SMV'ens tekst i afsnittet "Flora, fauna og biologisk mangfoldighed" samt "Arter". Pukkellæbe er ikke nævnt som eksempel, men det er i stedet orkidéarter som sump-hullæbe, kødfarvet gøgeurt og maj-gøgeurt.

Vedrørende spørgsmålet til SMV'ens benævnelse "kommuner" (s.16) medgiver Miljøstyrelsen, at det i det konkrete område er Vordingborg Kommune, der er kommunal myndighed, der burde således have stået "kommune".

Vedrørende ønsket om at kende handleplanen for området oplyser Miljøstyrelsen, at de kommunale handleplaner er et redskab for en forventningsafstemning med organisationer og lodsejere, således at kommunerne har plads til dialog og lokal

inddragelse, der primært vil være forbundet med de konkrete projekter, der skal udmønte Natura 2000-planen og strække sig over hele planperioden. De kommunale handleplaner må ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelsen af handleplanerne. Det forudsættes at handleplanerne hovedsageligt gennemføres ved frivillighed.

Når Natura 2000-planerne skal realiseres, indgår kommunerne i dialog med de lokale lodsejere om den konkrete lokalisering af et projekt samt brug af forvaltningsmetoder og virkemidler. Dette sætter samtidig grænser for, hvor præcise de statslige Natura 2000-planer kan være.

Emnet er desuden uddybet i Miljøstyrelsens generelle høringsnotat

”Miljøstyrelsens generelle høringsnotat vedrørende forslag til Natura 2000-planer 2022-2027”, som kan læses på styrelsens hjemmeside.

Om spørgsmål til udpining eller rydning af konkrete arealer i området bemærker Miljøstyrelsen, at Natura 2000-planerne fastlægger rammerne for den opfølgende handleplanlægning, men ikke fastsætter specifikke krav til forvaltning af konkrete arealer. En stor del af Bekkasinmose er i dag kortlagt som avneknippemose i god tilstand. Natura 2000-planen indeholder bl.a. en indsats om at arbejde for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje, også til gavn for tilknyttede arter, hvilket Miljøstyrelsen vurderer potentielt kan være til gavn også for arter der ikke er en del af området udpegningsgrundlag så som fx vibe.

For så vidt angår spørgsmål til prioriteringen af kalkoverdrev bemærker Miljøstyrelsen, at der ikke er tale om en generel nedprioritering af naturtypen kalkoverdrev (6210) i området, men udelukkende en prioritering på et areal, der i dag er kortlagt som tørt kalksandsoverdrev (6120). Prioriteringen af indsatser for naturtyper, fugle og arter beror på kendskab til forekomster, bestande og specifikke behov jf. basisanalysen for Natura 2000-området. Dertil er visse arter og naturtyper på forhånd prioriterede jf. EU's habitatdirektiv da de er af fællesskabsbetydning og har et særligt fokus.

Natura 2000-område nr. N197

Miljøstyrelsen har modtaget et hørings svar fra Miljøorganisationen Red Lillebælt. Af hørings svaret fremgår, at SMV'en for Natura 2000-planen bør omtale projekt med opførsel af havvindmøllepark i det sydlige Lillebælt, samt at projektet vil kunne påvirke bestanden af marsvin. Desuden er det i hørings svaret anført, at SMV'en for Natura 2000-plan for område nr. 197 gentagne gange fremhæver behovet for at beskytte bestanden af marsvin og omtaler i den forbindelse bl.a. trusler fra klapning og fiskeri. Af hørings svaret fremgår, at projektet bør vurderes på lige fod med øvrige trusler, som er omtalt i Natura 2000-planen for området. Det drejer sig om trusler som fx klapning og fiskeri. Endvidere anføres i hørings svaret, at den nye havplan for Danmark udpeger endnu et stort område i det sydlige Lillebælt til vedvarende energianlæg, samt at, når/hvis dette realiseres, så skærpes truslen mod marsvinene yderligere. Desuden vil projektet kunne påvirke truede fuglearter og trækkende flagermus.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen har tilbage i 2018 afgivet høringssvar til Energistyrelsen vedrørende projekt om opførsel af havvindmøllepark i Lillebælt. Miljøstyrelsen er derfor bekendt med projektet. Af Energistirelsens hjemmeside fremgår det imidlertid, at:

”På baggrund af Energiklagenævnets afgørelse af 20. december 2018, vil der for projektet blive gennemført en offentlig høring over det endelige projekt, inden der kan træffes afgørelse om en etableringstilladelse.

Energistyrelsen gav den 15. juni 2017 Sønderborg Forsyningsservice A/S eneret til forundersøgelser i et område nordøst for Als, mellem Als og Helnæs på Fyn. Tilladelsen blev givet med hjemmel i lovebekendtgørelse nr. 1288 af 27. oktober 2016 (VE-loven) §§ 22 og 23, stk. 4. Tilladelsen løber i perioden 15. juni 2017 – 15. december 2018, hvorefter Sønderborg Forsyningsservice A/S skal indsende en forundersøgelsesrapport, som bl.a. skal indeholde en vurdering af projektets virkning på miljøet (en VVM-redegørelse)”.

Miljøstyrelsen gør opmærksom på, at der jf. ovenstående tekst fra Energistirelsens hjemmeside, stadig mangler at blive udarbejdet en endelig VVM-redegørelse for projektet. Da projektet fortsat er under planlægning, fordi der foretages ændringer, samt da en endelig miljøkonsekvensrapport endnu ej er udarbejdet, er det ikke muligt for Miljøstyrelsen at vurdere evt. kumulative effekter som Natura 2000-planen måtte have i forbindelse med havvindmølleparken.

Ud over ovenstående bemærker Miljøstyrelsen om det i høringssvaret anførte om Danmarks havplan, at planen er udstedt som en digital bekendtgørelse, som løbende revideres og opdateres. Miljøstyrelsen kan endvidere oplyse, at den nuværende havplan er en høringsversion, men dog juridisk gældende i perioden frem til september 2023. Dvs, at havplanen er bindende for de statslige myndigheders sektorplanlægning og enkeltsagsadministration i form af tilladelser m.v. Af Ansvar for Danmark - Det politiske grundlag for Danmarks regering 2022, fremgår det, at regeringen vil fremlægge en ny opdateret havplan. Havplanen er, ligesom Natura 2000-planen, en overordnet plan med generelle bestemmelser og arealudlæg med tilhørende forskrifter, som udgør en del af bekendtgørelsen. Som Natura 2000-planen, tilsidesætter havplanen ikke øvrig lovgivning. Miljøstyrelsen henviser derfor til ovenstående afsnit for så vidt angår behandling af det konkrete projekt om anlæg til vedvarende energi i Lillebælt og en evt. kumulativ påvirkning i samspil med Natura 2000-planen.

Miljøstyrelsen bemærker, at Natura 2000-planen for område N197 ikke indeholder indsatser, som i sammenspil med plan om opførsel af havvindmøllepark, vil kunne påvirke arter eller naturtyper negativt. Det skyldes, at planens formål og indsatser har til sigte at forbedre forholdene for marsvin i området, bl.a. gennem en specifik indsats om fortsat at vurdere behovet for at fastsætte evt. nødvendig regulering af fiskeri for beskyttelse af marsvin mod bifangst, samt en generel indsats om opdatering af vejledninger vedrørende fx klapning i Natura 2000-områder. Miljøstyrelsen forventer derfor ikke, at der vil

være en kumulativ påvirkning af marsvin i forbindelse med evt. vedtagelse af, samt realisering af Natura 2000-planen for området.

Natura 2000-område nr. N260

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra Friluftsrådet vedrørende udkast til Natura 2000-plan for N260/H269 Tokkekøb Hegn, Grønholt Hegn og Ny Hammersholt. Af høringssvaret fremgår det, at Natura 2000-planen siger, at der skal være urørt skov. Dertil nævnes en bekymring om, at udlægning af urørt skov, vil kunne medføre ændringer i adgangen og tilgængeligheden til delområder. Særligt er man bekymret for, at der vil blive sat hegn op for plejning. Det anføres i høringssvaret, at der i dag i området kun findes et åbent areal hvor der går kørt på sommergræs, at dette fungerer fint og bør fortsætte. Endvidere anføres i høringssvaret, at der i planen ikke står noget om hvilken type af hegn der er tænkt anvendt i skoven, hvor store områder der er tale om, hvilke dyr der skal anvendes til græsning, samt om der er tale om helårsgræsning. Friluftsrådet bemærker, at hegn vil være en stor hindring for de friluft aktiviteter, som i dag finder sted i skoven. Dertil gør Friluftsrådet opmærksom på, at Tokkekøb Hegn er fuld af fortidsminder, som det er vigtigt beskyttes. Slutteligt opfordrer Friluftsrådet til, at der ikke hegnes i Natura 2000-området ud over hvad der i forvejen er heget i dag.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen bemærker, at retningslinjen i Natura 2000-planen, som omhandler urørt skov, er formuleret som følger: *"Urørt skov (permanent ophør af drift m.v.) kan være en mulighed af hensyn til naturtyper og tilknyttede arter. Ved udlæg til urørt skov skal der tages hensyn til levesteder for særligt følsomme arter"*.

Miljøstyrelsen er derfor ikke enig i det i høringssvaret anførte om, at planen siger, at der skal være urørt skov i området. Miljøstyrelsen gør opmærksom på, at Natura 2000-planen er rammesættende for den videre planlægning af forvaltningsindsatser, hvorfor det på dette niveau af planlægningen, ikke er muligt for styrelsen at udtale sig om konkrete projekter eller forvaltningstiltag, som potentielt vil finde sted som følge af realisering af Natura 2000-planens indsats om urørt skov. Det er dermed heller ikke muligt for Miljøstyrelsen at udtale sig om, hvor eller hvorvidt der vil blive heget yderligere i Natura 2000-området med henblik på pleje, samt med hvilken varighed eller type af dyr en pleje evt. vil kunne indbefatte. Endvidere gør Miljøstyrelsen opmærksom på, at det ikke noget sted i den strategiske miljøvurdering for planen er anført, at der skal hegnes yderligere i Natura 2000-området. I stedet lyder formuleringen i SMV'en som følger: *Planen indeholder desuden en mulig indsats om udlægning af urørt skov. Udlægning af urørt skov og etablering af hensigtsmæssig hydrologi kan medføre en ændret tilgængelighed af områder på visse tidspunkter af året, som følge af fx mere vådbund, væltede træer og eventuelle hegninger*. Miljøstyrelsen bemærker, at ovenstående formulering afspejler planens overordnede niveau. Det er andet sted i den strategiske miljøvurdering anført, at der er offentlig adgang og eksisterende stisystemer til store dele af området. Natura 2000-planen indebærer ikke yderligere restriktioner for offentlighedens adgang. Men det kan ikke udelukkes at visse ændringer af de hydrologiske forhold og/eller opsætning af hegn kan betyde at adgangsforholdene i området må ændres. Denne formulering er også påpeget i høringssvaret fra Friluftsrådet. Miljøstyrelsen bemærker, at afsnittet ovenfor, om offentlig adgang, følger på et afsnit, som netop påpeger, at der er tale om

eventuelle hegninger, hvilket Miljøstyrelsen ovenfor har bekræftet. Miljøstyrelsen vurderer det ikke muligt på dette planniveau, at udtale sig nærmere om konkrete hegninger. Dog er det i SMV'en skønnet, at såfremt der udlægges urørt skov og såfremt der sættes hegn op, vil dette potentielt kunne påvirke offentlighedens adgang. Denne potentielle påvirkning er behandlet i SMV'ens afsnit 1.8, hvoraf det kan læses, hvorvidt det ved hjælp af ofte anvendte metoder og værktøjer kan forebygges eller afhjælpes at offentlighedens adgang påvirkes væsentligt negativt, såfremt der vil blive hegn i området. Endelig gør Miljøstyrelsen opmærksom på, at styrelsen ikke på nuværende tidspunkt har kendskab til planer om konkret hegning i Natura 2000-området. Miljøstyrelsen vurderer samlet, og på baggrund af ovenstående, at høringssvaret ikke har betydning for udfaldet af den samlede miljøvurdering af planen.

Generelt høringssvar fra Friluftsrådet

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra Friluftsrådet og gør i den anledning opmærksom på, at en del af høringssvaret er behandlet særskilt i et generelt høringsnotat, som Miljøstyrelsen har udarbejdet på baggrund af høring af udkast til 3. generations Natura 2000-planer og som findes på Miljøstyrelsens hjemmeside under 3. generations Natura 2000-planer. Nedenfor behandles derfor kun den del af høringssvaret, som omhandler den strategiske Miljøvurdering. Friluftsrådet bemærker i sit høringssvar, at der visse steder i de strategiske miljøvurderinger er forudsat en konkret forvaltningsindsats i områderne som, efter Friluftsrådets vurdering, ikke kan udledes direkte af Natura 2000-planerne. Fx fremgår det af den strategiske miljøvurdering for Natura 2000-plan nr. 260, side 13, at "Planen indeholder en indsats om at udlægge urørt skov. En potentiel tilgroning i disse områder imødekommes med udsætning af græssende dyr". Friluftsrådet finder, at stillingtagen til konkrete forvaltningsindsatser, herunder udsætning af græssende dyr må bero på udmøntning af Natura 2000-planernes mål og indsatsprogram i efterfølgende kommunale handleplaner, statslige driftsplaner mv. efter dialog med relevante lokale aktører og under hensyntagen til friluftsliv i områderne. Ordlyden i de strategiske miljøvurderinger bør afspejle, at der endnu ikke er taget stilling til sådanne konkrete indsatser.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen har fulgt op på formuleringen i SMV'en for Natura 2000-område nr. 260 og giver Friluftsrådet ret i, at der er tale om en fejl i den konkrete strategiske miljøvurdering. Nedenfor uddybes kort hvilke overvejelser, der ligger til grund for udarbejdelsen af afsnit 1.5.1 i den strategiske miljøvurdering, samt hvilken betydning Miljøstyrelsen vurderer, at høringssvaret har for miljøvurderingen af planen.

Der er i afsnit 1.5.1 i SMV'en lagt vægt på at sikre, at den strategiske miljøvurdering lever op til § 12, stk. 1 i LBK nr. 4 af 03/01/2023, hvoraf det fremgår, at når myndigheden skal gennemføre en miljøvurdering i henhold til § 8, stk. 1, skal myndigheden udarbejde en miljørapport, der på grundlag af de oplysninger, der er nævnt i bilag 4, vurderer den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet af planens eller programmets gennemførelse og rimelige alternativer under hensyn til planens eller programmets mål og geografiske anvendelsesområde. Af lovens bilag 4, punkt g, fremgår det, at miljørapporten skal indeholde planlagte foranstaltninger for at undgå, begrænse og så vidt muligt

opveje, enhver eventuel væsentlig negativ indvirkning på miljøet af planens eller programmets gennemførelse. Miljøstyrelsen vurderer ikke, at Natura 2000-planen i sig selv vil kunne medføre tilgroning af områder, som følge af udlægning af urørt skov, da planen kun er rammesættende. Formuleringen af retningslinjen i planen lyder som følger: *”Urørt skov (permanent ophør af drift m.v.) kan være en mulighed af hensyn til naturtyper og tilknyttede arter. Ved udlæg til urørt skov skal der tages hensyn til levesteder for særligt følsomme arter”*. Da Natura 2000-planen er rammesættende for den videre planlægning af forvaltningsindsatser, er det ikke på dette niveau af planlægningen muligt for Miljøstyrelsen at foretage en vurdering af, eller udtale sig om forskellige konkrete forvaltningstiltag, som potentielt måtte følge af realisering af planens indsatsprogram, herunder udlægning af urørt skov. Det er på baggrund af ovenstående derfor heller ikke muligt for Miljøstyrelsen at udtale sig om planlagte foranstaltninger, der imødekommer en potentiel trussel for så vidt angår tilgroning som følge af udlæg til urørt skov.

Generelt høringssvar fra to borgere

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra to borgere.

Af høringssvaret fremgår bl.a., at:

- Det er svært at finde en sammenhæng mellem de angivne mål og midler i den generelle tilgang til beskyttelse af de naturtyper og arter, der er omfattet af habitatdirektivet og fuglebeskyttelsesdirektivet.
- Der savnes en præcis definition af begrebet ”dynamisk naturforvaltning” og sammenholdes ideer som fx ”gøre brug af naturens egne dynamikker” m.fl. med at sikre og forbedre tilstanden af eksisterende natur og levesteder i de udpegede Natura-2000-områder, er det åbenbart, at forvaltningsmetoden vægtes højere end hensyn til naturindhold og beskyttelsesbehov.
- Ovennævnte forvaltningsprincip er indført pludseligt og at forvaltningsprincippet er en art af Rewilding, som hjælpes på vej af bl.a. vandstandshævninger og overgræsning i indhegnede områder, hvilket ikke er afprøvet på de mange forskellige naturtyper og arter, om Danmark har påtaget sig at værne om.
- Ovennævnte forvaltningsprincip, som i høringssvaret er kaldt vilkårlig ”natur”-dynamisk forvaltning, ikke skeler til effekten på Natura 2000-arealerne.
- Indførelse af ovennævnte, uprøvede forvaltningsprincip ved samtidig fjernelse af den hidtidige naturpleje, er uforståelig.
- Halvkulturarealer er afhængige af den drift som hidtil har fundet sted på arealerne. Her nævnes bl.a. høslæt og ekstensiv græsning.
- Tunge, græssende tamdyr, som ikke reelt kan fjerne busk- og træopvækst, kan ved helårsgræsning, tilføre gødning og ødelægge følsomt plantedække m.m.
- Med forvaltningsprincippet tilsidesættes EU’s beskyttelsesdirektiver.
- Der nævnes specifikke Natura 2000-områder, hvor etablering af Naturnationalparker og urørt skov skaber usikkerhed om varetagelsen af hensyn til beskyttet natur og truede arter.

- Hverken Natura 2000-planen eller SMV'en er konkret, bl.a. fordi planudspillet er så generelt, at en miljøvurdering ikke kan foretages.
- SMV'en forsøger at nedtone konsekvenserne af ovennævnte forvaltningsprincip. Bl.a. nævnes "naturlig dynamik" og "hensigtsmæssig hydrologi". Der er intet sted argumenteret for hvorfor disse tiltag eller metoder skulle gavne beskyttede naturtyper og arter. I stedet anvendes udtryk som fx "kan forventes", "hensigtsmæssigt" eller "kan medvirke til".
- At henvise til husdyrgodkendelsesloven, for så vidt angår beskyttelse mod luftbåren gødning, er en tvivlsom måde at forholde sig til problemet på.
- Etablering af naturnationalparker vil betyde øget næringsstofbelastning på naturarealerne.
- Der er stor risiko for at skade naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget i Natura 2000-områderne, hvis ovennævnte forvaltningsprincip udøves.
- Af høringsvaret fremgår desuden, at man med den udarbejdede SMV, udskyder konsekvensvurdering til planen udmøntes i konkrete indsatser. Ministeriets vurderinger unddrages derved offentlighedens og EU's kontrol.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen har i 2022 udstedt tilladelse til etablering af Naturnationalparkerne ved Fussingø og Gribskov. Miljøstyrelsen er derfor bekendt med disse to projekter, som også er vurderet i eksisterende SMV for de to Natura 2000-områder, som naturnationalparkerne overlapper med. Projekterne har undergået screening for miljøvurdering, samt der er for projekterne udarbejdet en væsentlighedsvurdering, som bl.a. ligger til grund for den udstedte tilladelse til etablering af projekterne. For nærmere vurdering af projekterne, herunder projekternes påvirkning af Natura 2000-områderne som projekterne overlapper med, henviser Miljøstyrelsen til Naturstyrelsens hjemmeside, hvor vurderinger, herunder vedr. emner som fx næringsberigelse, græsning med forskellige typer af dyr m.v., samt yderligere beskrivelse af projekterne findes. Projekterne er i SMV'en for relevante Natura 2000-planer behandlet ud fra den viden som har været tilgængelig, men samtidig på et niveau, som afspejler det overordnede niveau af Natura 2000-planerne, da konkrete indsatser på matrikelniveau ikke kendes på dette niveau af planlægningen.

Ud over Naturnationalpark Gribskov og Fussingø er der planlagt med yderligere 13 naturnationalparker, hvoraf det fremgår af Naturstyrelsens hjemmeside, at der til naturnationalparkerne ved Stråsø, Tranum og Almindingen, er udarbejdet en godkendt projektbeskrivelse med overordnede retningslinjer for forvaltning i områderne. Projektbeskrivelserne kan tilgås på Naturstyrelsens hjemmeside under Naturnationalparker.

For de resterende 10 naturnationalparker ligger der endnu ikke en godkendt projektbeskrivelse tilgængelig på Naturstyrelsens hjemmeside. Det gælder for alle naturnationalparkerne, på nær Naturnationalparkerne ved Gribskov og Fussingø, at projekterne endnu ikke er screenet for miljøvurdering.

Vedrørende Naturnationalparker som har undergået screening for miljøvurdering og hvor der er udstedt tilladelse til etablering

For naturnationalparkerne ved Gribskov og Fussingø gælder det, at der i forbindelse med screening for miljøvurdering, er udarbejdet en væsentlighedsvurdering jf. bestemmelserne som følger af habitatbekendtgørelsens § 6. Af væsentlighedsvurderingerne fremgår, at der ikke vil være en væsentlig negativ påvirkning eller skade på berørte Natura 2000-områder i forbindelse med etablering af disse to naturnationalparker. Dertil er det vurderet specifikt i væsentlighedsvurderingen for begge projekter, at en forvaltning som understøtter naturens egne dynamikker, ikke vil kunne skade arter, herunder fugle, eller naturtyper i berørte Natura 2000-områder. Miljøstyrelsen har, på baggrund af bl.a. disse væsentlighedsvurderinger, udstedt tilladelse til etablering af begge naturnationalparker i 2022. Begge tilladelser er lige nu under behandling i Natur- og Miljøklagenævnet.

Miljøstyrelsen bemærker, at Natura 2000-planerne har til formål at forbedre og sikre naturtyper og arter, herunder fugle, på de udpegningsgrundlag som områderne er udpeget for at skulle beskytte. Det er Miljøstyrelsen vurdering, at etablering af naturnationalparkerne ved Gribskov og Fussingø, heller ikke i kumulation med Natura 2000-planerne, herunder målsætninger eller indsatser om sikring af naturtyper og arter, vil kunne medføre skade Natura 2000-områderne, som berøres. Miljøstyrelsen finder ikke anledning til at tilsidesætte den vurdering, som er foretaget og ligger til grund for udstedelse af tilladelse til etablering af Naturnationalpark Gribskov og Naturnationalpark Fussingø.

Vedrørende Naturnationalparker med godkendt projektbeskrivelse, men som endnu ikke har undergået screening for miljøvurdering

Af Naturstyrelsens hjemmeside fremgår, at der foreligger en godkendt projektbeskrivelse for Naturnationalparkerne ved Stråsø, Tranum og Almindingen. Disse tre naturnationalparker er endnu ikke screenet for miljøvurdering. Af projektbeskrivelserne fremgår dog hvilke forvaltningstiltag der planlægges sat ind med i de tre naturnationalparker. Bl.a. fremgår det af projektbeskrivelserne, at der planlægges med græsning og hydrologitiltag i områderne.

Miljøstyrelsen har gennemgået projektbeskrivelserne og vurderer, at projekterne ikke i kumulation med Natura 2000-planerne, herunder målsætninger og indsatsprogram, som har til hensigt at sikre og forbedre naturtyper og arter, vil medføre en evt. kumulativ negativ påvirkning af naturtyper eller arter, men i stedet, at etablering af naturnationalparkerne, potentielt vil kunne være en positiv kumulativ effekt i samspil med Natura 2000-planer for områder, som berøres af projekterne. Denne foreløbige vurdering beror bl.a. på, at formålet med Naturnationalparkerne overlapper med formålet med Natura 2000-planerne. Miljøstyrelsen gør opmærksom på, at det for disse tre naturnationalparker gælder, at tilladelsesprocessen endnu ikke er tilendebragt.

Vedrørende Naturnationalparker uden godkendt projektbeskrivelse og som endnu ikke har undergået screening for miljøvurdering

For de resterende 10 Naturnationalparker har Naturstyrelsen oplyst, at der endnu ikke foreligger en godkendt projektbeskrivelse. For disse projekter gælder derfor også, at Miljøstyrelsen ikke har mulighed for i denne sammenfattende redegørelse,

at tage højde for eller skele til, en kommende vurdering af påvirkning af berørte natura 2000-områder i forhold til enkeltprojekterne. Samtidig er det heller ikke muligt at vurdere projekternes evt. kumulative påvirkning i samspil med planen.

Miljøstyrelsen bemærker slutteligt, at det jf. § 61 a, stk. 3, i Lov om naturbeskyttelse, fremgår at Forvaltningen af en naturnationalpark, der omfatter arealer inden for internationale naturbeskyttelsesområder, skal medvirke til gennemførelse af Natura 2000-planens mål for naturtilstanden. Miljøstyrelsen vurderer overordnet, at der i forbindelse med indførsel af ovennævnte forvaltningstype, som understøtter mere naturlige processer og fremmer naturlig dynamik i området, kan være behov for at imødekomme behov for beskyttelse og hensyntagen til arter og naturtyper, som er sårbare over for denne type af forvaltning. Miljøstyrelsen gør i den forbindelse opmærksom på, at formuleringen i relevante Natura 2000-planer, afsnit 3.1., som omhandler naturens egne dynamikker, er formuleret som følger:

”I området skal der være mulighed for en naturforvaltning, hvor man gør brug af naturens egne dynamikker. I forbindelse med forvaltningen skal der tages hensyn til, om naturtyper, arter eller fugle på udpegningsgrundlaget kan være følsomme over for en sådan forvaltning, eksempelvis de som er nævnt under de overordnede målsætninger”.

Miljøstyrelsen er, grundet ovenstående, ikke enig i det i høringssvaret anførte om, at forvaltningsmetoden vægtes højere end hensyn til naturindhold og beskyttelsesbehov.

Hvorvidt det er muligt at etablere kommende naturnationalparker med eller uden foranstaltninger, som har til hensigt at sikre, at udpegningsgrundlaget i evt. berørte Natura 2000-områder, ikke påvirkes i forbindelse med etablering af projekterne, er på dette niveau af planlægningen, ikke muligt for Miljøstyrelsen at vurdere nærmere.

Ændringer i Natura 2000-planer med afledt effekt på SMV

Nedenfor behandles høringssvar, samt forhold som Miljøstyrelsen er blevet opmærksom på under høringen af udkast til 3. generations Natura 2000-planer, og som har givet anledning til ændringer i N2000-planer og hvor der vurderes at være en afledt effekt på den strategiske miljøvurdering af planerne. Planer med ændringer er behandlet i numerisk rækkefølge nedenfor.

Natura 2000-område nr. N9

I løbet af høringsperioden er Miljøstyrelsen blevet opmærksom på, at den i Natura 2000-planen beskrevne modstridende interesse i forhold til optimal pleje af naturtypen strandeng (1330), versus pleje med henblik på at skabe optimale levesteder for fugle på udpegningsgrundlaget, ikke er relevant, da der ikke er rørskovslevende fugle på udpegningsgrundlaget i Natura 2000-området. Miljøstyrelsen har derfor valgt at fjerne formuleringen fra afsnittet ”Modstridende naturinteresser” i Natura 2000-planen. Miljøstyrelsen vurderer derfor, at behandlingen af denne modstridende naturinteresse i SMV’ens afsnit 1.9, heller ikke længere er relevant. Da der ikke er tale om en mangel i miljørapporten og da der ikke er behov for yderligere opsamling på eksisterende vurderinger i den

nuværende miljørapport for planen, vurderer Miljøstyrelsen ikke, at ovenstående har betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende planens potentielle påvirkning af de forskellige miljøemner jf. bilag 4 i LBK nr. 1976 af 27/10/2021 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter.

Endvidere har Miljøstyrelsen fundet anledning til at ændre ordlyden for den i Natura 2000-planen anførte modstridende naturinteresse om prioritering af vadegræssamfund (1320) set i forhold til naturtyperne lagune (1150), strandeng (1330) og enårig strandengsvegetation (1310), samt levesteder for fugle knyttet til disse naturtyper. Denne modstridende interesse omformuleres til: *"I overgangszonen mellem holmene og havet findes naturtypen vadegræssamfund (1320). I dette område prioriteres naturtyperne lagune (1150), strandeng (1330) og enårig strandengsvegetation (1310), samt fuglelevesteder knyttet til disse naturtyper over vadegræssamfundene (1320), i de tilfælde hvor sidstnævnte udgøres af den invasive art engelsk vadegræs".* I den oprindelige formulering er sidste sætning formuleret: *"...som i dette Natura 2000-område tilhører den invasive type engelsk vadegræs".* Baggrunden for Miljøstyrelsen ændring af ordlyden er, at der findes flere arter af vadegræs i de danske farvande, således også alm. vadegræs, som ikke er en invasiv art. I de indre dansk farvande antages vadegræssamfund generelt at bestå af den invasive type engelsk vadegræs. Da der blot er tale om en præcision af ordlyden i ovenstående modstridende naturinteresser, vurderer Miljøstyrelsen, at den pågældende tekstændring ikke har betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende planens potentielle påvirkning af de forskellige miljøemner.

Natura 2000-område nr. N12

I forbindelse med høring af udkast til 3. generations Natura 2000-planer har Danmarks Naturfredningsforening, Jammerbugt, gjort opmærksom på, at der under afsnittet "Modstridende naturinteresser" i Natura 2000-planen for Natura 2000-område N12, bør tilføjes en modstridende naturinteresse som siger, at lysåben aktiv højmoser generelt prioriteres over nedbrudt højmoser og skovbevokset tørvemoser.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen bemærker, at denne afvejning i 3. generations Natura 2000-plan for område nr. N12, fremgår af den eksisterende plantekst under afsnittet "Overordnede målsætninger". På baggrund af DN's bemærkninger har Miljøstyrelsen tilføjet følgende tekst til afsnittet om modstridende naturinteresser i den endelige Natura 2000-plan: *"I Store Vildmose-området har der tidligere været meget større sammenhængende arealer med aktiv højmoser. Afvanding, opdyrkning og tilgroning har de seneste omkring 100 år reduceret arealet kraftigt, og områder der tidligere var aktiv højmoser er i dag nedbrudt højmoser eller skovbevokset højmoser. Udvidelser af aktiv højmoser prioriteres højere end de øvrige naturtyper".*

Som det fremgår af allerede eksisterende tekst i SMV'en, skal prioriteringen af indsatser for naturtyper, fugle og øvrige arter bero på kendskab til forekomster, bestande og specifikke behov jf. basisanalysen for Natura 2000-området. Dertil er visse arter og naturtyper på forhånd prioriterede jf. EU's habitatdirektiv, da de er af fællesskabsbetydning og har et særligt fokus. Ved afvejning af modstridende

naturinteresser har Europa-Kommissionen meldt ud, at hvor naturtypen skovbevoksede tørvemoser (91D0) er et resultat af en kolonisering af en tidligere ubevokset mosetype som følge af menneskelig påvirkning, kan den skovbevoksede tørvemose fjernes med henblik på at genetablere gunstig bevaringsstatus af de tidligere mosetyper, dvs. aktive højmoser (7110) og hængesæk (7140).

Generelt har skovbevoksede tørvemoser af denne type lavere prioritet end naturlige mosetyper. For naturtypen nedbrudt højmoser (7120) er kommissionens udmelding at naturtypen aktive højmoser (7110) kan prioriteres over nedbrudte højmoser (7120), hvor der er mulighed for naturlig regeneration, også selvom dette betyder, at arealet af nedbrudte højmoser (7120) falder i det enkelte område og på biogeografisk niveau. Miljøstyrelsen vurderer jf. ovenstående fra Europa-Kommissionen, at den modstridende naturinteresse, der ønskes tilføjet til den endelige Natura 2000-plan, er i overensstemmelse med EU's kriterier for prioritering.

Da der allerede er vurderet på den modstridende naturinteresse vedrørende højmoser er i den eksisterende SMV, s. 20, vurderer Miljøstyrelsen, at tilføjelse af den modstridende interesse i planens øvrige afsnit om modstridende naturinteresser, ikke ændrer ikke på den samlede vurdering af planen i den eksisterende SMV.

Natura 2000-område nr. N14

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra Aalborg Kommune, som skriver, at Natura 2000-planen og basisanalysen kun dækker ét af to kalksandsoverdrev i Natura 2000-området. Desuden er kommunen uenig i, at arealet har et "passende græsningstryk", idet dette efter kommunens mening ikke er tilfældet for den ene af områdets forekomster med kalksandsoverdrev, som i en årrække har været uden græsning og derfor har et lavt arts-indhold.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen har svaret på kommunens spørgsmål i det lokale høringsnotat for N14, som kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside under Natura 2000-planer. Begge kalksandsoverdrev er med i Natura 2000-basisanalysen (2022-2027) for området, men Miljøstyrelsen vurderer, at der er behov for en mindre præcision af beskrivelsen af græsningstrykket på knap 0,2 ha. Miljøstyrelsen har noteret sig Aalborg Kommunes input vedrørende græsning og vil i den endelige Natura 2000-plans afsnit 2.3 "Tilstand og forekomst for områdets udpegede natur og levesteder" opdatere med teksten: "*En mindre del af arealerne med tørt kalksandsoverdrev er dog ugræsset*".

Miljøstyrelsen vurderer ikke, at ovenstående tilføjede tekst, som udgør en mindre præcision, har betydning i forhold til den overordnede konklusion i nuværende SMV, s. 10, som lyder på, at arealerne med bl.a. tørt kalksandsoverdrev generelt er i god/høj tilstand med passende vegetationshøjde, artsrig urte- og græsvegetation, hensigtsmæssig hydrologi og et passende græsningstryk, fortsat er retvisende.

Ud over ovenstående har Miljøstyrelsen fundet anledning til at ændre ordlyden for den modstridende naturinteresse vedrørende prioritering af vadegræssamfund (1320) vs. naturtyperne lagune (1150), strandeng (1330) og enårig strandengsvegetation (1310), samt fuglelevesteder knyttet til disse naturtyper. Den modstridende interesse omformuleres til: "*Langs Aalborg Bugt og i Mariager*

Yderfjord findes naturtypen vadegræssamfund (1320). I dette område prioriteres naturtyperne lagune (1150), strandeng (1330) og enårig strandengsvegetation (1310), samt fuglelevesteder knyttet til disse naturtyper over vadegræssamfundene (1320) i de tilfælde, hvor sidstnævnte udgøres af den invasive art engelsk vadegræs”.

I den oprindelige formulering er sidste sætning formuleret: ”..som i dette Natura 2000-område tilhører den invasive type engelsk vadegræs”. Baggrunden for ændringen er, at der findes flere arter af vadegræs i de danske farvande, således også alm. vadegræs, som ikke er en invasiv art. I de indre dansk farvande antages vadegræssamfund generelt at bestå af den invasive type engelsk vadegræs. Den pågældende tekstændring vurderes derfor ikke, at få betydning for SMV’ens overordnede konklusion vedrørende planens potentielle påvirkning af de forskellige miljøemner.

I område N14 gennemføres desuden projektet COASTal LIFE, der efter Miljøstyrelsens vurdering generelt kan have betydning for område N14, da projektet bl.a. har til formål at bevare og beskytte den dynamiske kystzone mellem land og vand, og herunder reetablere ferske enge og strandenge og sikring af flere marine naturtyper. Natura 2000-planen har til formål at sikre og forbedre naturkvaliteten for arealer med habitatnaturtyper, arternes levesteder samt sikring at uforstyrrede levesteder for fuglene på områdets udpegningsgrundlag. Det er derfor Miljøstyrelsens vurdering, at evt. realisering af indsatsprogrammet i planen potentielt kan medvirke til en kumulativ positiv påvirkning i samspil med dette konkrete projekt.

Natura 2000-område nr. N16

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra Thisted Kommune som skriver, at der er en modstridende naturinteresse mellem strandeng på udpegningsgrundlaget og levesteder for fugle på udpegningsgrundlaget for Natura 2000 område, N16. Det anføres endvidere i høringssvaret, at den modstridende interesse mangler at blive beskrevet i Natura 2000-planen for området.

Thisted Kommune anfører desuden i høringssvaret, at havlampret er tilføjet udpegningsgrundlaget. Kommunen antager, at dette er en fejl.

Derudover er Miljøstyrelsen i løbet af høringsperioden blevet opmærksom på, at der i forbindelse med LIFE-projektet COASTal LIFE kan opstå modstridende naturinteresser mellem ternearterne på områdets udpegningsgrundlag og habitatnaturtypen 1160, bugter og vige.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen har noteret sig Thisted Kommunes synspunkter vedr. en modstridende naturinteresse mellem naturtypen strandeng og levesteder for fugle på udpegningsgrundlaget og vil derfor i den endelige Natura 2000-plans afsnit om modstridende naturinteresser, tilføje følgende tekst: ”I områder ved Arup Vejle, Østerild Fjord og Lønnerup Fjord, der både er kortlagt som strandeng og levested for plettet rørvagt, rørhøg og/eller rørdrum prioriteres de vådeste dele af rørskovsarealerne opretholdt som rørskov på bekostning af strandeng med lav vegetation. Årsagen til dette er at områdets ynglebestand af især rørdrum,

rørhøg og plettet rørvagtel er helt afhængige af udbredte rørskovsarealer på fugtig eller våd bund, herved opnår arternes reder den største sikkerhed for prædation fra pattedyr”.

Miljøstyrelsen kan oplyse, at der i Natura 2000-område N16 er kortlagt 3610 ha lysåben habitatnatur. Det overlap der forekommer mellem strandeng og levesteder for fuglene på udpegningsgrundlaget, og som er relevant i forhold til ovennævnte modstridende naturinteresse, udgør 131 ha ud af det samlede areal af strandeng i området (2194 ha). De 131 ha strandeng der er tale om er, jf. basisanalysen for området, i moderat-ringe tilstand. Nogle af arealerne har denne tilstand, fordi der er tale om strandrørsump med høj ugræsset vegetation, mens andre arealer har hydrologiske forhold, der ikke er hensigtsmæssig for naturtypen. De største arealer af kortlagte levesteder for de tre ovennævnte fuglearter i N16 ligger rundt om Tømmerby Fjord (F120) samt Lund Fjord, Selbjerg Vejle og Glombak (F13). I alt er der samlet kortlagt 2086 ha levesteder for disse fugle i N16.

Miljøstyrelsen bemærker, at det af den eksisterende SMV fremgår, at prioriteringen af indsatser for naturtyper, fugle og arter beror på kendskab til forekomster, bestande og specifikke behov jf. basisanalysen for Natura 2000-området. Dertil bemærker Miljøstyrelsen, at visse arter og naturtyper på forhånd er prioriterede jf. EU's habitatdirektiv, da de er af fællesskabsbetydning og har et særligt fokus. Ved afvejning af modstridende naturinteresser skal der bl.a. lægges særlig vægt på de fuglearter, som er optaget på fuglebeskyttelsesdirektivets bilag 1. Rørdrum, rørhøg og plettet rørvagtel er alle opført på Fuglebeskyttelsesdirektivets bilag 1. Det er derfor også Miljøstyrelsens vurdering, at tilføjelse af ovenstående modstridende naturinteresse er i overensstemmelse med EU's kriterier for prioritering.

Natura 2000-planen for N16 indeholder en række indsatser, der potentielt vil kunne påvirke fugle i N16. Mest relevant i forhold til den relevante modstridende naturinteresse er, at Natura 2000-planen bidrager til at sikre egnede levesteder for områdets fugle og arter, hvilket bl.a. kan ske gennem arbejde for at sikre naturtyperne en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje.

Miljøstyrelsen har i nuværende SMV for Natura 2000-planen vurderet, at realisering af planens indsatsprogram vil sikre levesteder for områdets talrige fugle og andre arter på udpegningsgrundlaget (s. 26). Det er Miljøstyrelsens vurdering, at tilføjelse af den modstridende interesse i planens afsnit om modstridende naturinteresser, ikke ændrer på denne vurdering, da den modstridende interesse netop skal sikre, at der fortsat er levesteder for de fugle, der er tilknyttet rørskoven i området.

Det er Miljøstyrelsens samlede vurdering, at tilføjelse af den foreslåede modstridende interesse vil betyde, at man ikke skal arbejde på at afgræsse alle strandenge i området for fortsat at sikre velegnede levesteder for nogle af områdets fugle. Det gælder stadig, at Natura 2000-planens indsatsprogram for den største del af den kortlagte strandeng potentielt vil medvirke til at forhindre tilgroning, fx gennem indsatsen om at sikre en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje af naturtyper og levesteder. På de mindre arealer af strandeng, hvor rørskoven jf. den tilføjede modstridende interesse ønskes bibeholdt af hensyn til

de nævnte fugle vurderer Miljøstyrelsen, at det fortsat er tilfældet, at planens indsatsprogram potentielt vil kunne gavne naturtypen strandeng idet fx hydrologien på arealerne potentielt vil blive forbedret og opvækst af invasive arter også vil blive bremsset. Desuden vil bl.a. planens indsats om at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper, vil kunne bidrage til en større robusthed for naturtyperne også strandengsarealer med rørskov.

På baggrund af ovenstående er det Miljøstyrelsen samlede vurdering, at tilføjelse af den modstridende interesse til planen, ikke ændrer på SMV'ens eksisterende vurdering af, at Natura 2000-planen potentielt vil have en positiv indvirkning på områdets lysåbne naturtyper.

For så vidt angår havlampret har Miljøstyrelsen noteret sig Thisted Kommunes input og vil derfor i den endelige Natura 2000-plans afsnit "Områdets udpegningsgrundlag" tilføje følgende tekst: "Udpegningsgrundlaget er gennemgået i 2018-22. Havlampret (1095) er ikke til stede i Natura 2000-område nr. 16. Den nævnte art gennemgås derfor ikke yderligere". Mulighederne for at foretage ændringer på udpegningsgrundlag drøftes for tiden mellem Europa-Kommissionen og medlemslandene, herunder drøftes også krav til dokumentation for at udtage arter fra udpegningsgrundlaget, her kan fx være tale om arter, der ikke er registreret i området. Eventuel udtagning af arter eller naturtyper fra det tidligere udpegningsgrundlag afventer således afklaring af disse drøftelser.

Det er i SMV'en for området, s. 11, anført at Miljøstyrelsen ikke har data for havlampret i området, men det er vurderet at Natura 2000-planens indsatsprogram potentielt ville kunne gavne arten, da planen indeholder indsatser til sikring og forbedring af levesteder for arter (s. 29).

Miljøstyrelsen vurderer fortsat, at der potentielt vil kunne være en positiv påvirkning af arten i forbindelse med fx udtagning af kulstofholdig lavbundsjord (s. 31), da havlampret kan findes i vandsystemer, som har kontakt til, eller er forbundet med, områder hvor der evt. gennemføres klima- lavbundsprojekter, og hvor fx regulering af vandløb indgår i projekterne.

På baggrund af ovenstående er det Miljøstyrelsen samlede vurdering, at tilføjelse af tilføjelse af tekst om manglende forekomst af havlampret til planen, ikke ændrer på SMV'ens eksisterende vurdering af, at Natura 2000-planen potentielt vil have en positiv indvirkning på havlamprets muligheder for at leve i området.

Hvad angår projektet COASTal LIFE og den modstridende naturinteresse hidrørende fra dette projekt vurderer Miljøstyrelsen, at projektet generelt kan have betydning for område N16, da projektet bl.a. har til formål at bevare og beskytte den dynamiske kystzone mellem land og vand, og herunder reetablere ferske enge og strandenge og sikring af flere marine naturtyper, herunder rev.

Natura 2000-planen har til formål at sikre og forbedre naturkvaliteten for arealer med habitatnaturtyper, arternes levesteder samt sikring af uforstyrrede levesteder for fuglene på områdets udpegningsgrundlag. Det er derfor Miljøstyrelses

vurdering, at evt. realisering af indsatsprogrammet i planen potentielt kan medvirke til en kumulativ positiv påvirkning i samspil med dette konkrete projekt.

Hvad angår modstridende naturinteresser mellem ternearterne på områdets udpegningsgrundlag og habitatnaturtypen 1160, bugter og vige vil Miljøstyrelsen i den endelige Natura 2000-plans afsnit om modstridende naturinteresser, tilføje følgende tekst: "I Løgstør Bredning prioriteres udlæggelse af nye yngleholme for ternearter og erosionsbeskyttelse, frem for forekomster af bugter og vige (1160). "

Prioriteringen af indsatser for naturtyper, fugle og øvrige arter, beror på kendskab til forekomster, bestande og specifikke behov jf. basisanalysen for Natura 2000-området. Dertil er visse arter og naturtyper på forhånd prioriterede jf. EU's habitatdirektiv da de er af fællesskabsbetydning og har et særligt fokus. Ved afvejning af modstridende naturinteresser skal der bl.a. lægges særlig vægt på de fuglearter, som er optaget på fuglebeskyttelsesdirektivets bilag 1. Ternearterne i området er alle opført på Fuglebeskyttelsesdirektivets bilag 1. Det er derfor også Miljøstyrelsens vurdering, at tilføjelse af ovenstående modstridende naturinteresse er i overensstemmelse med EU's kriterier for prioritering, som allerede anført i eksisterende SMV for området.

Miljøstyrelsen bemærker ud over ovenstående, at bugter og vige inden for Natura 2000-området udgør over 27 000 ha og dermed er den dominerende marine naturtype i området. Det konkrete antal og placering af yngleholme er endnu ikke fastlagt da forundersøgelserne til projektet først afsluttes december 2023. Af samme grund er det ikke muligt for Miljøstyrelsen at vurdere den konkrete potentielle påvirkning af evt. udøvelse af den modstridende naturinteresse, som nu tilføjes planen ud over, at den har til hensigt at sikre og beskytte ternearter i Natura 2000-området.

På baggrund af ovenstående er det Miljøstyrelsen samlede vurdering, at tilføjelse af den modstridende interesse til planen, ikke ændrer på SMV'ens overordnede vurdering af, at Natura 2000-planen potentielt vil have en positiv indvirkning på områdets naturtyper og arter. Miljøstyrelsen vurderer desuden, at det ikke er muligt på dette niveau af planlægningen, at vurdere mere detaljeret på konkrete tiltag eller kumulative effekter som følge af evt. vedtagelse af planen.

Natura 2000-område nr. N21

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra Jammerbugt Kommune, som spørger til en formulering i afsnittet "Modstridende naturinteresser", vedr. genopretning af en for naturtypen hensigtsmæssig hydrologi for klitlavning (2190) i forhold til klitsø-dannelse. Kommunen ønsker den modstridende naturinteresse præciseret og belyst i forhold til det generelle forvaltningsprincip om øget fokus på naturlige dynamikker. Der ønskes desuden en præcisering af begrebet botanisk værdi.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen bemærker, at den tekst i planen som kommunen henviser til på side 20, skal læses i sammenhæng med den tekst, der står i afsnittet umiddelbart forinden. For at præcisere dette har Miljøstyrelsen på baggrund af de indkomne bemærkninger tilrettet planens afsnit "Modstridende naturinteresser", så sidste sætning præciseres fra "*Ved genopretning af en for naturtypen hensigtsmæssig hydrologi for klitlavning, skal det sikres, at der ikke sker egentlig klitsø-dannelse*

med mindre botanisk værdi end udgangspunktet på arealet” til: ”Ved genopretning af en for naturtypen hensigtsmæssig hydrologi for klitlavning på sådanne arealer, skal det sikres, at der ikke sker egentlig klitsø-dannelse med mindre botanisk værdi end udgangspunktet på arealet”.

Miljøstyrelsen gør opmærksom på, at den modstridende interesse i sin helhed lyder som følger: *”I forbindelse med etablering af en for naturtypen hensigtsmæssig hydrologi prioriteres naturtypen klitlavning (2190) over naturtypen grå/grøn klit (2130), såfremt arealerne med grå/grøn klit er opstået som følge af kunstig afvanding og er af ringe botanisk værdi. Botanisk værdifulde forekomster af grå/grøn klit, f.eks. arealer med sjældne arter, rødlistede arter eller væsentlige lavforekomster kan ikke nedprioriteres. Naturtypen grå/grøn klit (2130) er flere steder i området fremkommet sekundært ved afvanding, og er disse steder oftest af ringe botanisk værdi. Ved genopretning af en for naturtypen hensigtsmæssig hydrologi for klitlavning på sådanne arealer, skal det sikres, at der ikke sker egentlig klitsø-dannelse med mindre botanisk værdi end udgangspunktet på arealet”.*

Vedrørende kommunens spørgsmål til naturlig dynamik og botanisk værdi henvises til det lokale høringsnotat for N21, som findes på Miljøstyrelsens hjemmeside under Natura 2000-planer.

Da der er tale om en mindre sproglig præcisering, er det Miljøstyrelsens vurdering, at ændringen ikke påvirker SMV'ens overordnede konklusion vedrørende planens potentielle påvirkning af de forskellige miljøemner.

Natura 2000-område nr. N24

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra Thisted Kommune, som skriver, at arealfredningen, Hanstholmknuden, bør nævnes i Natura 2000-planen.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

På baggrund af det indkomne høringssvar, samt Miljøstyrelsens egen gennemgang af udkast til Natura 2000-planen for området, har Miljøstyrelsen valgt at opdatere Natura 2000-planens afsnit ”Områdebeskrivelse” således, at arealfredningen, Hanstholmknuden, samt fredningen, Kokkær Vand, nævnes på linje med de andre fredninger i området.

Formålet med fredningen af Hanstholmknuden er sikring af geologisk, botanisk og landskabelig værdifuld kalkskrænt. Fredningens indhold betyder gødningsforbud og dyrkningsforbud på nærmere angivne arealer samtidig med, at der også er forbud mod yderligere tilplantning. Pleje kan imidlertid foretages. Det nævnes eksplicit i fredningen, at der ved fredningen ikke er givet offentligheden adgang til arealerne. Natura 2000-planen indebærer ikke yderligere restriktioner for offentlighedens adgang og det er anført i SMV'en på s. 12, at en større del af området er omfattet af reservatbestemmelser og fredninger, der regulerer offentlighedens adgang til området. For så vidt angår understøttelse af fredningens øvrige formål indeholder Natura 2000-planen bl.a. indsatser i form af sikring af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje, indsats på hedearealer og bekæmpelse af invasive arter. Miljøstyrelsen vurderer, at der er tale om indsatser, som kan medvirke til at understøtte fredningens formål. Endelig

vurderer Miljøstyrelsen, at tilføjesen af Hanstholmknuden til Natura 2000-områdebeskrivelsen ikke har betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende fredninger og kumulative effekter, nemlig at Natura 2000-planen indeholder indsatser, som kan medvirke til at understøtte fredningernes formål og at evt. realisering af indsatsprogrammet i planen potentielt vurderes at kunne medvirke til en kumulativ positiv påvirkning i samspil med andre planer og projekter i området.

Miljøstyrelsen bemærker, at fredningen, Kokkær Vand, er nævnt på side 14 i SMV'en for Natura 2000-område N24. Denne fredning er således allerede omfattet af SMV'ens overordnede konklusion vedrørende planens potentielle påvirkning af de relevante miljøemner.

Natura 2000-område nr. N30

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra Viborg Kommune, som skriver, at der i Natura 2000-planens områdebeskrivelse findes forældet information. I Natura 2000-planen, s. 10, er følgende anført: *"Desuden er større arealer i den nedre del af Skals Ådal statsejet i forbindelse med jordfordeling"*. Viborg Kommune oplyser, at vådområdeprojektet er realiseret i 2016 og at stort set alle arealer er solgt til privat ejer.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen har noteret sig Viborg Kommunes input og vil derfor i den endelige Natura 2000-plans områdebeskrivelse opdatere afsnittet med de nye oplysninger. Da Miljøstyrelsen anser ovenstående ændring af Natura 2000-planens ordlyd vedrørende ejerforhold i den nedre del af Skals Å, som en mindre præcision af teksten i Natura 2000-planen, vurderes ændringen ikke at have betydning for SMV'ens overordnede vurdering af planens potentielle påvirkning af de forskellige miljøemner.

Natura 2000-område nr. N40

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra Viborg Kommune, som skriver, at tørvelavning, odder og flodlampret ikke fremgår af MiljøGIS.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen har besvaret Viborg Kommunes høringssvar vedrørende tørvelavning, odder og flodlampret i det lokale høringsnotat for område N40, som findes på Miljøstyrelsens hjemmeside under Natura 2000-planer. Odder og flodlampret er behandlet i både Natura 2000-planen og SMV'en for området og data fremgår af MiljøGIS.

Naturtypen tørvelavning (7150) er ikke registreret ved den seneste kortlægning i H226 og H227, hvilket ikke fremgår tydeligt i det nuværende udkast til Natura 2000-plan for H226. Miljøstyrelsen har noteret sig Viborg Kommunes synspunkt og vil derfor tilrette teksten i den endelige plan under afsnittet "Områdets udpegningsgrundlag" så det præciseres, at naturtypen tørvelavning ikke er registreret i området i denne planperiode.

Naturtypen tørvelavning er ikke nævnt ved navn i SMV'ens vurdering af planens potentielle effekt på naturen i området hvilket skyldes at den, som anført ovenfor,

ikke er registreret i området. Det er imidlertid Miljøstyrelsens vurdering at naturtypen er rummet i SMV'ens overordnede redegørelse, s. 11 og 16, hvor det overordnet vurderes, at planens indsatsprogram indeholder indsatser fx i forhold til sikring af hensigtsmæssig hydrologi og drift/pleje, som vil kunne gavne naturen i området.

Natura 2000-område nr. N35

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra Viborg Kommune, som skriver, at brunvandet sø, højmose, damflagermus og urtebræmme ikke fremgår af MiljøGIS.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen har besvaret Viborg Kommunes høringssvar vedrørende brunvandet sø, højmose og damflagermus i det lokale høringsnotat for område N35, som findes på Miljøstyrelsens hjemmeside under Natura 2000-planer. Naturtyperne og arten er behandlet i både Natura 2000-planen og SMV'en for området og data fremgår af MiljøGIS, dog ikke for damflagermus, da arten som i SMV'en ikke er fundet i området i den seneste overvågningsperiode 2012-2018.

Vedrørende naturtypen urtebræmme (6430) kan Miljøstyrelsen oplyse, at denne ikke er registreret ved den seneste kortlægning, hvilket ikke fremgår tydeligt i det nuværende udkast til Natura 2000-plan for området. Miljøstyrelsen har derfor noteret sig Viborg Kommunes input og tilrettet teksten i den endelige plan under afsnittet "Områdets udpegningsgrundlag" så det præciseres, at naturtypen urtebræmme ikke er registreret i området i forbindelse med den nationale overvågning af vand og natur (NOVANA).

Naturtypen urtebræmme er ikke nævnt ved navn i SMV'ens vurdering af planens potentielle effekt på naturen i området. Det er imidlertid Miljøstyrelsens vurdering at naturtypen er rummet i SMV'ens vurdering, s. 14, hvor det overordnet vurderes, at planens indsatsprogram indeholder indsatser fx sikring af en hensigtsmæssig drift og pleje af naturtyper og levesteder, der kan gavne naturen i området.

Natura 2000-område nr. N39

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra Viborg Kommune, som skriver, at damflagermus, søbred med småurter, våd hede og urtebræmmer ikke fremgår af MiljøGIS.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen har besvaret Viborg Kommunes høringssvar vedrørende damflagermus, søbred med småurter og våd hede i det lokale høringsnotat for område N39, som findes på Miljøstyrelsens hjemmeside under Natura 2000-planer.

Naturtyperne våd hede er behandlet i både Natura 2000-planen og SMV'en for området og data fremgår af MiljøGIS. Damflagermus og søbred med småurter er ikke registreret i området i seneste overvågningsperiode og fremgår derfor ikke af MiljøGIS. Damflagermus er behandlet i både Natura 2000-plan og SMV for området. Søbred med småurter er ikke nævnt ved navn i SMV'ens vurdering af planens potentielle effekt på naturen i området. Det er imidlertid Miljøstyrelsens vurdering at naturtypen er rummet i SMV'ens vurdering, s. 18, hvor det overordnet vurderes, at sikring af en mere hensigtsmæssig hydrologi samt udtagning af

lavbundsjord kan påvirke søer og vandløb positivt, bl.a. ved at medvirke til at tilbageholde kvælstof, og dermed bidrage til realisering af vandområdeplanen for området.

Vedrørende naturtypen urtebræmme (6430) kan Miljøstyrelsen oplyse, at denne ikke er registreret ved den seneste kortlægning, hvilket ikke fremgår tydeligt i det nuværende udkast til Natura 2000-plan for området. Miljøstyrelsen har derfor noteret sig Viborg Kommunes input og tilrettet teksten i den endelige plan under afsnittet "Områdets udpegningsgrundlag", så det præciseres, at naturtypen urtebræmme ikke er registreret i området i denne planperiode.

Naturtypen urtebræmme er ikke nævnt ved navn i SMV'ens vurdering af planens potentielle effekt på naturen i området. Det er imidlertid Miljøstyrelsens vurdering at naturtypen er rummet i SMV'ens vurdering, s. 16-17, hvor det overordnet vurderes, at planens indsatsprogram indeholder indsatser, fx sikring af en hensigtsmæssig drift og pleje af naturtyper og levesteder, der kan gavne naturen i området.

Natura 2000-område nr. N56

Miljøstyrelsen har modtaget et høringssvar fra Odder Kommune, som påpeger, at der er behov for nogle rettelser under områdebeskrivelsen i udkast til Natura 2000-plan for området. Det fremgår af høringssvaret, at Hou Røn og Søby Rev ikke er nævnt under Vildtreservater og at Søvind-fredningen er ikke nævnt under fredninger.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen har noteret sig Odder Kommunes input og vil derfor i den endelige Natura 2000-plans områdebeskrivelse håndtere dette ved, at afsnittet opdateres med de nye oplysninger.

Formålet med vildtreservaterne, Hou Røn og Søby Rev, er at sikre beskyttelsen af fugle i området, lige som det er tilfældet for flere af de andre vildtreservater, der er nævnt og behandlet i SMV'en. Som det er redegjort for i SMV'en indeholder Natura 2000-planen flere indsatser, som kan understøtte vildtreservaternes formål.

Søvind fredningen har til formål at sikre landskabelige og naturmæssige værdier i området. Natura 2000-planen indeholder bl.a. indsatser i form af sikring af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje og bekæmpelse af invasive arter, samt arbejde for at sikre egnede levesteder for områdets fugle eller arter, hvilke alle vurderes at være indsatser, som kan medvirke til at understøtte fredningens formål.

På baggrund af ovenstående vurderer Miljøstyrelsen, at tilføjelsen af vildtreservaterne Hou Røn og Søby Rev, samt Søvind fredningen til Natura 2000-områdebeskrivelsen, ikke har betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende fredninger og kumulative effekter, nemlig at Natura 2000-planen indeholder indsatser, som kan medvirke til at understøtte fredningernes formål og at evt. realisering af indsatsprogrammet i planen potentielt vurderes at kunne medvirke til en kumulativ positiv påvirkning i samspil med andre planer og projekter i området.

Natura 2000-område nr. N83

Miljøstyrelsen er under høringen af udkast til 3. generations Natura 2000-planer blevet opmærksom på, at Lyngbos Hede ikke blev fredet af en fredningskendelse i 1966 og at Danmarks Naturfredningsforening og Varde Kommune har indsendt et nyt fredningsforslag i juni 2022. På baggrund af denne viden har Miljøstyrelsen foretaget en justering af teksten i Natura 2000-planens afsnit 2.1, "Områdebeskrivelse", hvor det fjernes fra teksten at Lyngbos Hede blev fredet i 1966. Ligeledes rettes teksten i Natura 2000-planen, afsnit 3.1, "Overordnede målsætninger", fra "...specielt den fredede Lyngbos Hede" til "...specielt Lyngbos Hede".

I SMV'en er det anført, at der ikke er fredningsbekendtgørelser eller vildtreservater i området og Natura 2000-planens indsatsprogram er derfor ikke vurderet i forhold til fredningskendelser. Det er derfor Miljøstyrelsens vurdering, at den pågældende tekstændring ikke har betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende planens potentielle påvirkning af de forskellige miljøemner.

Natura 2000-område nr. N89

I forbindelse med høring af udkast til 3. generations Natura 2000-planer har Tønder Kommune påpeget en fejl på side 47 (bilag 1) i Natura 2000-planen under salttolerante naturtyper. Her er naturtypen 1320 nævnt som bechsteins flagermus. Det skal rettes til 1320 Vadegræssamfund.

Vejen Kommune påpeger ligeledes i et høringssvar en fejl i Natura 2000-planens afsnit 2.1 og tabel på side 11 vedr. områdets beliggenhed. Området går også ind i Vejen og Haderslev kommuner, men de pågældende kommuner er ikke nævnt i planen.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen har noteret sig Tønder Kommunes input og tabellen i Natura 2000-planen Bilag 1 "Oversigt over grupperinger" tilrettet således, at bechsteins flagermus er rettet til naturtypen vadegræssamfund.

I SMV'en er betydningen af Natura 2000-planens indsatsprogram vurderet bl.a. i forhold til naturtypen vadegræs, ikke i forhold til bechsteins flagermus. Den pågældende tekstændring vurderes derfor ikke, at få betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende planens potentielle positive påvirkning af naturtyperne i området, herunder naturtypen vadegræssamfund.

På baggrund af de indkomne bemærkninger fra Vejen Kommune er Natura 2000-planens afsnit 2.1, "Områdebeskrivelse" tilrettet, så det fremgår at Natura 2000-området også ligger i Vejen og Haderslev Kommuner.

I SMV'en er Natura 2000-områdets beliggenhed i forhold til kommunegrænser beskrevet i afsnittet om planens påvirkning af befolkningen. Tilføjelsen af de to kommuner vurderes ikke at ændre på afsnittets beskrivelse i forhold til områdets mange forskellige anvendelsesformål og at området er udpeget som UNESCO-verdensarv. Beskrivelsen i planen om af at store dele af området, er reguleret gennem anden lovgivning i forhold til færdsel og brug, og det forhold at Natura 2000-planen ikke indeholder yderligere adgangsreguleringer, vurderes ligeledes

fortsat at være retvisende. Ovennævnte rettelser i teksten i Natura 2000-plaen vurderes således samlet set ikke at få betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende planens potentielle påvirkning af befolkningen.

Natura 2000-område nr. N90

I forbindelse med høring af udkast til 3. generations Natura 2000-planer har Vejen Kommune gjort opmærksom på, at den tidligere Natura 2000-plan prioriterer snæblen over våde naturtyper i modstridende interesser, men at der i udkast til 3. generations Natura 2000-planen ikke er identificeret modstridende interesser.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen har noteret sig Vejen Kommunes input og følgende tekst er derfor tilføjet til afsnittet om modstridende naturinteresser:

”Indsatsen for at sikre snæblens levesteder (fx i form af fri passage i vandløbet fx ved fjernelse af spærringer og etablering af mere eller mindre permanente oversvømmede arealer) kan resultere i modstridende interesser mellem sikring af snæblens levesteder og etablering af de mest hensigtsmæssige hydrologiske forhold for naturtyperne tidvis våd eng (6410), kildevæld (7220) og rigkær (7230). For at undgå modstridende interesser bør indsatser for snæblen i de tilfælde, de naturgivne forhold gør det muligt, gennemføres på arealer, hvor det ikke får negativ indflydelse på naturtyperne tidvis våd eng (6410), kildevæld (7220) og rigkær (7230) eller på arealer, der inden for overskuelig tid vil kunne udvikle sig til disse naturtyper. I de tilfælde, hvor den modstridende interesse alligevel opstår, prioriteres forbedrede forhold for snæblen over retableringen af de mest hensigtsmæssige hydrologiske forhold for de våde naturtyper”.

Miljøstyrelsen bemærker, at der allerede i udkast til 3. generations Natura 2000-plan for området er anført en specifik indsats for snæbel, ligesom snæbel også er nævnt som en prioriteret art i planens overordnede målsætninger. Natura 2000-planens potentielle gavnlige påvirkning af den prioriterede art snæbel, vurderes derfor allerede at være behandlet i den udarbejdede SMV for området. Den ovenfor nævnte modstridende naturinteresse, som nu tilføjes, er dog ikke behandlet i SMV'en, hvorfor der samles op på den i den sammenfattende redegørelse nedenfor.

Miljøstyrelsen gør opmærksom på, at tilføjelse af den modstridende interesse ikke ændrer på planens overordnede formål om, at naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget for området skal bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Det er Miljøstyrelsens vurdering, at tilføjelse af den foreslåede modstridende interesse vil betyde, at der er visse arealer med forekomst af de ovenfor nævnte naturtyper, hvor prioriteringen potentielt vil kunne have betydning i forhold til hydrologien på naturtyperne.

Af basisanalysen for Natura 2000-området fremgår, at der i området findes over 30 ha rigkær, mens arealet af kildevæld og tidvis våd eng har en størrelse på

omkring hhv. 0,5 ha og 9 ha. Det fremgår desuden af basisanalysen for området, at der ingen fund af snæbel er gjort i forbindelse med Miljøstyrelsens sidste overvågning i området. Det er derfor svært at vurdere i hvilken udstrækning ovennævnte modstridende naturinteresse potentielt vil skulle tages i betragtning ved den videre naturforvaltning i området. Af samme grund er det ikke muligt for Miljøstyrelsen at vurdere den potentielle påvirkning af evt. udøvelse af den modstridende naturinteresse, som nu tilføjes planen ud over, at den har til hensigt at sikre og beskytte habitater for snæbel i Natura 2000-området.

Miljøstyrelsen bemærker ud over ovenstående, at prioriteringen af indsatser for naturtyper, fugle og øvrige arter, beror på kendskab til forekomster, bestande og specifikke behov jf. basisanalysen for Natura 2000-området. Dertil er visse arter og naturtyper på forhånd prioriterede jf. EU's habitatdirektiv da de er af fællesskabsbetydning og har et særligt fokus. Miljøstyrelsen vurderer, at prioriteringen er i overensstemmelse med EU's kriterier, idet snæblen er en prioriteret art og idet prioriteringen understøtter den geografiske repræsentation og bevaringsstatus for arten.

På baggrund af ovenstående er det Miljøstyrelsen samlede vurdering, at tilføjelse af den modstridende interesse til planen, ikke ændrer på SMV'ens overordnede vurdering af, at Natura 2000-planen potentielt vil have en positiv indvirkning på områdets lysåbne naturtyper.

Natura 2000-område nr. N100

I forbindelse med høring af udkast til 3. generations Natura 2000-planer har Dansk Ornitologisk Forening (DOF), Sønderjylland gjort opmærksom på at sidste sætning i planens afsnit 4.2.1, er ufuldstændig.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

På baggrund af de indkomne bemærkninger er Natura 2000-planens afsnit 4.2.1 "Områdespecifikke retningslinjer" tilrettet så sidste linje nu er formuleret således: *"Udtagningen skal også bidrage til at reducere udledningen af CO₂ og et renere vandmiljø"*.

Den sidste del af sætningen er allerede medtaget i SMV'ens vurdering af Natura 2000-planens påvirkning af miljøemnet Jordbund, vand, luft og klimatiske faktorer. Tilføjelsen af sætningen til planen vurderes derfor ikke at have betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende planens potentielle påvirkning af disse miljøemner.

Natura 2000-område nr. N105

Miljøstyrelsen har foretaget justering af teksten i Natura 2000-planens afsnit 2.1. "Områdebeskrivelse", da der fejlagtigt stod at Barokhaven er en del af Natura 2000-området, samt at Augustenborg Skov er udlagt til plughugst. Augustenborg Skov er i stedet udlagt som urørt skov.

I SMV'en er barokhaven og Augustenborg Skov, samt driften af skoven, nævnt under afsnittet "Landskab". Det vurderes, at sikring og forbedring af naturgrundlaget, herunder naturplejetiltag, vil kunne øge landskabsværdien ved at give mulighed for et mere varieret landskab bestående af forskellige landskabstyper. Det vurderes ligeledes at, udlægning til urørt skov også vil kunne

føre til ændringer i landskabet, da der i de urørte skove med tiden vil kunne ske ændringer i skovstrukturen, ligesom der potentielt kan blive flere lysninger, ændret hydrologi, mere dødt ved og flere store træer. Skovene vil fortsat bevares som skov, hvorved landskabet overordnet ikke vil ændres, men helt lokalt vil landskabet kunne ændre udseende. Det er Miljøstyrelsens vurdering, at planens indsats vedrørende urørt skov også fremadrettet vil have denne effekt uagtet, at arealet allerede er udlagt som urørt skov og ikke til plug-hugst, som det fejlagtigt er anført i SMV'en. Den pågældende tekstændring vurderes derfor ikke, at få betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende planens potentielle påvirkning af de landskabelige værdier i området.

Natura 2000-område nr. N108

I område N108 gennemføres projektet COASTal LIFE, der efter Miljøstyrelsens vurdering generelt kan have betydning for område N108, da projektet bl.a. har til formål at bevare og beskytte den dynamiske kystzone mellem land og vand, og herunder reetablere ferske enge og strandenge og sikring af flere marine naturtyper, herunder rev.

Natura 2000-planen har til formål at sikre og forbedre naturkvaliteten for arealer med habitatnaturtyper, arternes levesteder samt sikring at uforstyrrede levesteder for fuglene på områdets udpegningsgrundlag. Det er derfor Miljøstyrelses vurdering, at evt. realisering af indsatsprogrammet i planen potentielt kan medvirke til en kumulativ positiv påvirkning i samspil med dette konkrete projekt.

Natura 2000-område nr. N110

I forbindelse med høring af udkast til 3. generations Natura 2000-planer har 4 borgere stillet spørgsmål til, hvorfor Kerteminde Kommune ikke nævnes i områdebeskrivelsen.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

På baggrund af de indkomne bemærkninger vil Miljøstyrelsen rette Natura 2000-planens afsnit "Områdebeskrivelse" til, så det tilføjes, at Kerteminde Kommune udgør en del af Natura 2000-området.

I SMV'en er Natura 2000-områdets beliggenhed i forhold til kommunegrænser beskrevet i afsnittet om planens påvirkning af befolkningen. Kerteminde Kommune er allerede nævnt i dette afsnit i SMV'en og den pågældende tekstændring vurderes derfor ikke at få betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende planens potentielle påvirkning på befolkningen.

Natura 2000-område nr. N112

I forbindelse med høring af udkast til 3. generations Natura 2000-planer har Middelfart Kommune henvist til en uoverensstemmelse mellem Natura 2000-planen Lillebælt og MiljøGIS. For brushane er det i udkastet til Natura 2000-planen angivet, at der er kortlagt 4 levesteder, som alle ligger på Bågård. I MiljøGIS fremgår derimod 6 levesteder for arten.

Middelfart Kommune har desuden påpeget, at antallet af kortlagte levesteder for ynglefugle ændrer sig fra planperiode 2 til planperiode 3. Konkret er levestedet for

fjordterne på øen i Føns Vang Sø ikke med i den aktuelle Natura 2000-plan for Lillebælt. Det medfører problemer med at måle på, om målsætningen om at 75 % af levestederne skal have høj/god tilstand er opfyldt, hvis antallet af levesteder ændres imellem planperioderne.

I forbindelse med høringen har også Danmarks Naturfredningsforening, afdeling Odense, anført, at de kortlagte levesteder for klyde på holmene i Odense Fjord ikke er beskyttet mod prædation, som følge af isoleret beliggenhed, som det fremgår af Natura 2000 planen. DN anfører endvidere, at der er konstateret landlevende prædatorer på alle de holme, hvor klyden yngler i Egensedybet.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen bemærker, at det er en fejl, at de 2 levesteder, Flægen og Feddet ved Sandager ikke er nævnt i teksten i udkastet til Natura 2000-planen for N112. De fremgår af MiljøGIS og planens figur over "Antal og tilstand af de kortlagte levesteder for ynglefugle". Miljøstyrelsen har noteret sig Middelfart Kommunes input og vil derfor i den endelige Natura 2000-plan, afsnit 2.3.6, "Tilstand af levesteder for Ynglefugle", opdatere afsnittet om Brushane med tekst om de 2 levesteder.

SMV'en beskriver, hvordan flere af Natura 2000-planens indsatser kan være til gavn for brushane, herunder indsatsen for de lysåbne naturtyper som i stor udstrækning vil medvirke til at sikre forholdene for områdets udpegede fuglearter, samt en lang række andre fuglearter og øvrige arter, der benytter området som yngle- og rasteområde. Ligeledes skal tilstanden af levestederne for brushane ifølge planens indsatsprogram sikres eller forbedres, således at de kortlagte levesteder får en naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet. Derudover reviderer Miljøstyrelsen bestemmelserne for vildtreservaterne: Bastholm, Gamborg Inddæmning, Hejlsminde Nor, Linderum, Nørremaj og Årø Kalv, hvilket bl.a. er relevant i forhold til trusler i forhold til forstyrrelse. Disse indsatser vurderes også at kunne gavne de to levesteder for brushane ved Flægen og Feddet ved Sandager. Den pågældende tekstændring i Natura 2000-planen vurderes derfor ikke, at få betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende planens potentielle påvirkning af brushane i området.

Miljøstyrelsen medgiver, at det er en fejl, at levestedet for fjordterne på øen i Føns Vang Sø, ikke er nævnt i Natura 2000-planen for området. Øen har været oversvømmet på tidspunktet for Miljøstyrelsens overvågning og er derfor ikke blevet registreret som levested. Imidlertid er der satellitfotos af øen fra perioden. Derfor har Miljøstyrelsen noteret sig Middelfart Kommunes synspunkt og vil i den endelige Natura 2000-plan opdatere afsnit 2.3.6 "Tilstand af levesteder for ynglefugle" med teksten: "Øen i Føns Vang Sø vil blive genovervejet som levested for fjordterne". Evt. justeringer i kortlægningen vil blive opdateret på kortet ved første givne lejlighed.

Miljøstyrelsen bemærker, at det i SMV'en er beskrevet, hvordan flere af Natura 2000-planens indsatser kan være til gavn for fjordterne. Der er i planen fokus på at minimere trusler som for eksempel tilgroning, prædation eller forstyrrelse, der ikke varetages af reservatbestemmelser og hensigtsmæssig drift af levesteder. Dette vil også kunne sikre levesteder for andre yngle- og trækfugle, herunder

fjordterne. Flere af disse indsatser vil også kunne gavne et levested for fjordterne på øen i Føns Vang Sø. Miljøstyrelsen vurderer derfor ikke, at den pågældende tekstændring har betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende planens potentielle positive påvirkning af fjordterne i området.

Miljøstyrelsen kan desuden oplyse, at afsnit 2.3.5 "Tilstand af levesteder for ynglefugle" tilrettes med bemærkning om, at der er delvis beskyttelse mod prædation på øerne, så teksten kommer til at lyde: "Den isolerede beliggenhed beskytter delvis mod prædation fra landlevende rovdyr og forstyrrelse". I SMV'en er det anført, at tilstanden af levestederne for havterne og klyde forbedres eller sikres, således at 75 % af de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet, hvilket også vurderes at være til gavn for splitterne. Ligeledes er i SMV'en anført, at der skal være fokus på at minimere trusler som for eksempel tilgroning, prædation eller forstyrrelse, der ikke varetages af reservatbestemmelser og hensigtsmæssig drift af levesteder. Det er derfor også Miljøstyrelsens vurdering, at prædation allerede er medtaget som trussel i SMV'en og at den nævnte tekstrettelse derfor ikke har betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende planens potentielle positive påvirkning af klyde.

Natura 2000-område nr. N116

I forbindelse med høring af udkast til 3. generations Natura 2000-planer har Slagelse Kommune bemærket, at der er faktuelle fejl i planens områdebeskrivelse hvad angår områdets placering inden for kommunegrænser.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

På baggrund af de indkomne bemærkninger retter Miljøstyrelsen Natura 2000-planens afsnit "Områdebeskrivelse" til med konkret stedangivelse således, at Kalundborg Kommune rettes til Korsør Kommune, ligesom det tilføjes til teksten, at også et mindre landareal i Nyborg Kommune indgår. Det drejer sig om sætningerne:

"...og strandvolde ved *Korsør* er vigtige ynglesteder for splitterne, dværgterne, fjordterne og klyde"

og

"...Landområderne udgøres af Lejsø på det vestlige Sjælland, *mindre arealer ved Nyborg* samt øerne Sprogø og Vresen. Kun Vresen *og arealerne ved Nyborg* er en del af habitatområdet".

Der er tale om faktuelle oplysninger om områdets placering som vurderes ikke at have betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende planens potentielle påvirkning af de forskellige miljøemner idet Natura 2000-planen er en rammesættende plan, der ikke anviser specifikke indsatser på konkrete arealer.

Natura 2000-område nr. N122

I forbindelse med høring af udkast til 3. generations Natura 2000-planer har Faaborg-Midtfyn Kommune gjort Miljøstyrelsen opmærksom på, at der er en faktisk fejl i Natura 2000-planens beskrivelse af naturtypen brunvandet sø. Det fremgår af planen, at målet bl.a. er at sikre en artsrig undervandsvegetation i

naturtypen 3160 brunvandet sø, men kommunen gør opmærksom på, at denne naturtype sjældent har en artsrig undervandsvegetation.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen har noteret sig Faaborg-Midtfyn Kommunes input og vil derfor i den endelige Natura 2000-plan, afsnit 3.1, opdatere den overordnede målsætning således at "artsrig" ændres til "veludviklet". Teksten bliver som følger: "Målet er, at søerne Store Øresø og Sortesø sikres en veludviklet undervandsvegetation med forekomst af flere af de karakteristiske arter".

Den pågældende tekstændring er udelukkende en præcisering af, hvad der menes med god-høj tilstand for brunvandet sø. Den pågældende tekstændring vurderes derfor ikke, at få betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende planens potentielle påvirkning af de forskellige miljøemner.

Natura 2000-område nr. N136

I forbindelse med høring af udkast til 3. generations Natura 2000-planer har Dansk Ornitologisk Forening, Roskilde, bemærket at antal ynglende fugle på øer og holme i Roskilde Fjord, anført i Natura 2000-planens områdebeskrivelse, er betydeligt højere end det reelle antal ynglepar.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

På baggrund af de indkomne bemærkninger har Miljøstyrelsen opdateret Natura 2000-planens områdebeskrivelse hvad angår antal ynglende fugle på øer og holme i Roskilde Fjord, så der i stedet for 10-20.000 par fugle, står at antallet er op mod 5000 ynglepar. I den opgørelse indgår både fuglearter på områdets udpegningsgrundlag og andre arter. Det konkrete antal ynglende fugle i området vurderes ikke at have betydning for SMV'ens overordnede konklusion om, at Natura 2000-planen potentielt kan gavne fuglelivet i området.

Natura 2000-område nr. N143

I forbindelse med høring af udkast til 3. generations Natura 2000-planer har Københavns Kommune påpeget, at der i planens første områdespecifikke retningslinje mangler tekst efter ordet "og".

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

På baggrund af de indkomne bemærkninger er Natura 2000-planens afsnit "Indsatsprogram" tilrettet, så der er i første områdespecifikke retningslinje er tilføjet det manglende ord "brushane".

Den pågældende tekstændring vurderes ikke, at få betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende planens potentielle påvirkning af brushane i området, idet indsatsen for brushane allerede er nævnt i SMV'ens vurdering af Natura 2000-planens potentielle positive påvirkning af fuglelivet i området.

Natura 2000-område nr. N150

I forbindelse med høring af udkast til 3. generations Natura 2000-planer har Solrød Kommune anført, at der er en fejl i områdebeskrivelsen i planen. Det er lige nu i planen angivet, at der ikke er statsligt ejede arealer i området. Kommunen

oplyser imidlertid, at Naturstyrelsen siden sidste planperiode har erhvervet sig tre matrikler i området.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

På baggrund af de indkomne bemærkninger er Natura 2000-planens områdebeskrivelse opdateret for så vidt angår oplysninger om statsejede arealer i Natura 2000-området. Ændring af Natura 2000-planens ordlyd vedrørende ejerforhold vurderes ikke at have betydning for SMV'ens overordnede konklusion om planens potentielle påvirkning af de forskellige miljøemner, idet SMV'ens konklusioner, grundet Natura 2000-planens rammesættende karakter, er af overordnet beskaffenhed.

Natura 2000-område nr. N152

I forbindelse med høring af udkast til 3. generations Natura 2000-planer har Vallø Stift anført, at Natura 2000-planens konklusionen vedrørende moderat tilstand i en sø i området er ude af proportioner, idet at der konkluderes, at den moderate tilstand primært skyldes en høj dækning af trådalger, hvilket indikerer en "næringsstoffiltørsel samt tegn på andefodring". Erhvervsvirksomheden beder om, at de sidste fire ord i citerede sætningen ovenfor, slette i planen.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

På baggrund af de indkomne bemærkninger er Natura 2000-planens afsnit om "Sønaturtypers tilstand og forekomst" tilrettet ved at slette de fire sidste ord i sætningen ovenfor, da Miljøstyrelsen vurderer, at betegnelsen "næringsstoffiltørsel" er dækkende for begge parametre. Denne ændring af Natura 2000-planens ordlyd vurderes ikke at have betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende planens potentielle påvirkning af de forskellige miljøemner, da den indholdsmæssige betydning af sætningen ikke ændrer sig.

Natura 2000-område nr. N156

I forbindelse med høring af udkast til 3. generations Natura 2000-planer har en erhvervsvirksomhed bemærket, at der er fejl Natura 2000-planens områdebeskrivelse. Det drejer sig om angivelse af, hvor mange hektar af Store Åmose ved Bodal, der er omfattet af fredning. Endvidere anfører erhvervsvirksomheden, at 24 ha af de angivne 254 ha er en del af et fredningsforslag, hvor der ikke er truffet endelig afgørelse om fredning. Samme erhvervsvirksomhed bemærker, at hovedparten af de fredede områder i Natura 2000-området anvendes erhvervsmæssigt i overensstemmelse med fredningsbestemmelsen. Den nuværende fremstilling i områdebeskrivelsen kan fejlfortolkes, så læseren får det indtryk, at der er tale om naturareal. Derved risikeres lokale handleplaner at blive baseret på forkert grundlag, hvilket påfører virksomheden administrative udfordringer i form af en mere restriktiv tilgang ved myndighedsbehandlinger.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

På baggrund af de indkomne bemærkninger er Natura 2000-planens "Områdebeskrivelse" tilrettet, så det præciseres, at 230 ha er omfattet af en eksisterende fredning af Store Åmose ved Bodal, mens 24 ha er en del af et fredningsforslag, hvor der ikke er truffet endelig afgørelse om fredning. Desuden uddybes Natura 2000-planens områdebeskrivelse således, at det kommer til at

fremgå, at fredningen både omfatter agerjord og naturarealer, ligesom ordlyden af fredningens formål tilrettes, så den kommer til at stemme overens med fredningskendelsen.

De nævnte tekstændringer vedrørende fredningen i området vurderes på baggrund af planens rammesættende karakter ikke at have betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende fredninger og kumulative effekter, nemlig at Natura 2000-planen indeholder indsatser, som kan medvirke til at understøtte fredningernes formål og at realisering af indsatsprogrammet i planen potentielt vurderes at kunne medvirke til en kumulativ positiv påvirkning af naturtyper og/eller arters levesteder.

Natura 2000-område nr. N163

I løbet af høringsperioden er Miljøstyrelsen blevet opmærksom på, at der i Natura 2000-planens afsnit om modstridende naturinteresser bør tilføjes en prioritering af brunvandede søer (3160) og hængesæk (7140), i de tilfælde, at de udgør levested for stor kærguldsmed samt lys skivevandkalv, frem for naturtypen aktiv højmose (7110). Formuleringen tilføjes derfor afsnittet modstridende naturinteresser i den endelige Natura 2000-plan.

Prioriteringen sker ud fra et kriterie om den geografiske repræsentation og bevaringsstatus for de to arter. I den eksisterende SMV'en er det vurderet, at Natura 2000-planen for N163 indeholder flere indsatser, der potentielt vil kunne påvirke arter i området positivt. Mest relevant i forhold til den nævnte modstridende naturinteresse er, at Natura 2000-planen bidrager til at sikre egnede levesteder for områdets arter, hvilket bl.a. kan ske gennem arbejde for at sikre naturtyperne en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje. Miljøstyrelsen har i nuværende SMV for Natura 2000-planen vurderet, at realisering af planens indsatsprogram vil sikre levesteder for områdets arter på udpegningsgrundlaget. Det er endvidere Miljøstyrelsens vurdering, at tilføjelse af den pågældende modstridende naturinteresse, ikke ændrer på denne vurdering, da den modstridende interesse netop skal sikre, at der fortsat er levesteder for de to arter. Den tilføjede modstridende naturinteresse ændrer heller ikke på planens overordnede formål om, at naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget for området skal bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau.

Det er på baggrund af ovenstående, samt med den lange horisont for udvikling af naturtypen højmose i mente, er det Miljøstyrelsens samlede vurdering, at tilføjelse af den modstridende interesse til Natura 2000-planen, ikke ændrer på SMV'ens overordnede vurdering af, at Natura 2000-planen potentielt vil have en positiv indvirkning på områdets både lysåbne naturtyper og arter.

Natura 2000-område nr. N168

I forbindelse med høring af udkast til 3. generations Natura 2000-planer har Vordingborg Kommune gjort opmærksom på fejl i y-aksen af konkret figur vedrørende areal og naturtilstand af kildevæld.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen har noteret sig Vordingborg Kommunes bemærkning og vil derfor i den endelige Natura 2000-plans "2.3.1 Terrestriske naturtypers arealfordeling og

tilstand" indsætte tekst under figuren, som forklarer den afvigende y-akse i figuren. Den konkrete fejl skyldes softwaren brugt til generering af diagrammer, som ikke kan afbillede arealer på under 0,01 ha på y-aksen. Det konkrete areal afbilledet i figuren er 0,009 ha. Da denne fejl ikke kan rettes, vil selve figuren forblive uændret, men med en forklarende figurtekst hertil.

Miljøstyrelsen kan i øvrigt oplyse, at det kortlagte areal af kildevæld (7220) i området ligger i skoven ved Even sø. Arealet er i moderat tilstand pga. træernes skyggepåvirkning. Det angives i SMV'en, at Naturtypen kildevæld (7220) skal lysstilles på bekostning af elle- og askeskov (91E0), hvor en beskyttet tilstand vurderes at være resultatet af en nyere tilgroning med træer. Miljøstyrelsen vurderer, at naturtypen indirekte er dækket af SMV'ens vurdering af, at Natura 2000-planen overordnet set har en potentiel gavnlig effekt på naturtyperne i området. Tilføjelsen af den nævnte tekst ændrer således ikke ved SMV'ens overordnede vurdering, som fortsat vurderes at være retvisende.

Natura 2000-område nr. N171

I forbindelse med høring af udkast til 3. generations Natura 2000-planer har Vordingborg Kommune gjort opmærksom på, at der til afsnittet "Modstridende naturinteresser" i Natura 2000-planen for N171, bør tilføjes en prioritering mellem den lysåbne naturtype kalkoverdrev (6210) og skovhabitatnaturtyper, således det kommer til at fremgå, hvilke skovhabitatnaturtyper der kan konverteres til kalkoverdrev til opfyldelse af den overordnede målsætning i planen.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen har noteret sig Vordingborg Kommunes input til prioritering mellem habitatnaturtypen kalkoverdrev (6210) og skovnaturtyper og vil derfor i den endelige Natura 2000-plan i afsnittet om modstridende naturinteresser tilføje en prioritering mellem skovbevoksede habitatnaturtyper og kalkoverdrev. Kalkoverdrev er en prioriteret naturtype og dette er, sammen med den høje botaniske værdi af naturtypen i dette område med bl.a. mange orkideer, gør at Miljøstyrelsen vurderer, at prioriteringen er i overensstemmelse med EU's kriterier for prioritering, som de fremgår af allerede eksisterende tekst i SMV'en på side 23. Den pågældende modstridende interesse handler imidlertid kun om mindre arealer til sammenbinding af kalkoverdrevene i forhold til at understøtte den overordnede målsætning, og den modstridende interesse ændrer ikke på planens overordnede formål om, at naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget for området skal bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau.

På baggrund af ovenstående er det således Miljøstyrelsen samlede vurdering, at tilføjelse af den modstridende interesse til planen, ikke ændrer på SMV'ens eksisterende vurdering af, at Natura 2000-planen potentielt vil have en positiv indvirkning på områdets lysåbne naturtyper.

Natura 2000-område nr. N177

I løbet af høringsperioden er Miljøstyrelsen blevet opmærksom på, at afsnit 3.3, "Modstridende naturinteresser" i Natura 2000-planen skal opdateres, således at sætningen "Nogle arter og naturtyper tilgodeses af lav vandstand, andre af høj. En konstant vandstand er derfor samlet set at foretrække", fjernes, idet at der i

sætningen reelt ikke er foretaget en prioritering mellem naturtyper eller arter, og formuleringen derfor ikke er relevant i afsnittet modstridende naturinteresser.

Da sætningen ovenfor som nævnt ikke ændrer i prioriteringen mellem habitatnaturtyper, vurderes ændringen ikke, at få betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende planens potentielle påvirkning af de forskellige miljøemner.

Miljøstyrelsen er ud over ovenstående blevet opmærksom på behov for at ændre Natura 2000-planens afsnit om modstridende interesser således at naturtypen avneknippemose (7210) tilføjes på linje med hængesæk (7140) som en naturtype der potentielt kan være i modstrid med elle- og askeskov (91E0). Den modstridende naturinteresse kommer herved til at lyde som følger:

”Ved Maribosøerne har der tidligere været mere eller mindre sammenhængende arealer med rigkær (7230) og kalkoverdrev (6210) langs med søbredderne. Mange af forekomsterne er nu groet til med vedplanter, rigkærsarealer (7230) har bl.a. udviklet sig til habitatnaturtypen elle- og askeskove. Øgning af arealet med rigkær (7230) og kalkoverdrev (6210) vil betyde en mindre indskrænkning af arealet med nyopståede elle- og askeskove (91E0). Arealet med elle- og askeskov (91E0) opstået i nyere tid kan således nedprioriteres til fordel for rigkær (7230). Tilsvarende er gældende for arealer med hængesæk (7140) og avneknippemose (7210), som er under tilgroning med vedplanter, hvilket potentielt kan være tilgroning med elle- og askeskov (91E0). I disse tilfælde prioriteres avneknippemose (7210) og hængesæk (7140). Rydning af unge elle- og askeskove (91E0) i forbindelse med genskabelse af hængesæk (7140), avneknippemose (7210) og rigkær (7230) kan kun ske under forudsætning af, at arealet af skovnaturtypen opretholdes på nationalt biogeografisk niveau”.

Tilføjjelsen betyder en potentiel yderligere sikring af arealet med avneknippemose i forhold til tilgroning. Dvs. at tilføjjelsen til planens afsnit om modstridende interesser potentielt betyder en yderligere positiv påvirkning af planens indsatsprogram i forhold til naturtypen avneknippemose. I forhold til elle-askesump vurderes tekstændringen overordnet set ikke at få væsentlig negativ betydning for naturtypen. Denne vurdering bygger dels på det arealmæssige forhold mellem de to naturtyper (arealet af avneknippemose i området er ca. 4 ha, mens arealet af elle-askeskov er ca. 180 ha) og dels på, at den modstridende naturinteresse samtidig indeholder en formulering om, at den nævnte prioritering kun kan ske under forudsætning af, at arealet af skovnaturtypen opretholdes på nationalt biogeografisk niveau.

Natura 2000-område nr. N184

I løbet af høringsperioden er Miljøstyrelsen blevet opmærksom på, at ”Hammerknuden” skal ændres til ”Hammershusklippen” i Natura 2000-planens afsnit ”Områdebeskrivelse”. Fredningen ”Hammerknuden” er angivet korrekt i forbindelse med SMV'ens behandling af fredninger i området. Den pågældende tekstændring drejer sig om beskrivelsen af Hammershusklippen vs. hele Hammerknuden som en unik botanisk perle.

Natura 2000-planen for området indeholder bl.a. indsatser i form af sikring af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje, hvilket potentielt kan gavne de vigtige botaniske værdier i området. Natura 2000-planen er imidlertid rammesættende og anviser ikke specifikke indsatser på konkrete arealer. Miljøstyrelsen vurderer derfor at den pågældende tekstændring ikke har betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende planens potentielle påvirkning af de forskellige miljøemner.

Natura 2000-område nr. N182

I forbindelse med høring af udkast til 3. generations Natura 2000-planer anbefaler Verdensarvskontoret en ændret beskrivelse af geologien i afsnittet "Områdebeskrivelse" i både Natura 2000-planen og den reviderede basisanalyse. Stevns Kommune foreslår desuden rettelser områdebeskrivelsen i basisanalysen, Natura 2000-planen og den strategiske miljøvurdering således, at fredningen fra 2021, samt udpegning på UNESCOs verdensarvsliste, kommer til at indgå.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

På baggrund af de indkomne høringssvar er en del af Natura 2000-planens afsnit "Områdebeskrivelse" opdateret med følgende ordlyd:

"I klinteprofilen kan aflæses tre vigtige geologiske tidsaldre: I den nederste del ligger skrivetkridt, der blev aflejret i Kridttid, mens der øverst ligger bryozokalk aflejret i tiden Palæogen. De to lag er adskilt af et tyndt lag fiskeler, der markerer grænsen mellem de to geologiske tider Kridt og Palæogen. På grænsen mellem Kridt og Palæogen for 66 millioner år siden, rammer en stor asteroide Jorden og forårsager en masseuddød, hvor bl.a. dinosaurerne uddøde. Denne masseuddød blev starten til det liv vi har på Jorden i dag. Lagserien i Stevns Klint, der viser udviklingen af liv hen over den geologiske grænse, blev i 2014 optaget på UNESCOs verdensarvsliste. Området er omfattet af en fredning, der har til formål at sikre de geologiske værdier og naturtyperne i området".

I forhold til geologien i området vurderes det i SMV'en under afsnittet "Landskab", at udmøntning af Natura 2000-planens indsatsprogram ikke vil få nogen væsentlig indvirkning på landskabet i området, idet der i meget stor grad er fokus på videreførelse eksisterende drift. Den tilføjede oplysning om, at området nu er optaget på UNESCO's verdensarvsliste ændrer ikke på denne vurdering.

Hvad angår understøttelse af fredningen fra 2021's formål indeholder Natura 2000-planen bl.a. indsatser i form af sikring af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje. Indsatser som kan medvirke til at understøtte fredningens formål. Tilføjelsen af ovenstående tekst til Natura 2000-planens områdebeskrivelse vurderes derfor ikke at have betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende fredninger og kumulative effekter, nemlig at Natura 2000-planen indeholder indsatser, som kan medvirke til at understøtte fredningernes formål og at evt. realisering af indsatsprogrammet i planen potentielt vurderes at kunne medvirke til en kumulativ positiv påvirkning på naturtyper og/eller arters levesteder.

Natura 2000-område nr. N206

I forbindelse med høring af udkast til 3. generations Natura 2000-planer anbefaler Verdensarvskontoret, at områdebeskrivelsen i basisanalyse og Natura 2000-plan ændres således, at UNESCO verdensarvs området ved Stevnstøtten samt bufferzonen for Stevn Klint UNESCO verdensarv nævnes.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

På baggrund af de indkomne bemærkninger er planens afsnit "Områdebeskrivelse" tilrettet, så det fremgår, at Stevn Klint samt et område ud for Stevnstøtten er udpeget som UNESCO Verdensarv.

Natura 2000-planen for området har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området. Natura 2000-området er marint og dette betyder at planen medvirker til forbedring af den marine naturtilstand, hvilket forventes at ville øge udbredelse af ålegræs og makroalger samt dyrelivet i tilknytning dertil. Natura 2000-planens indsatsprogram vurderes ikke at ville få nogen væsentlig indvirkning på det terrestriske landskab i området, uagtet at dele af området nu er optaget på UNESCOs verdensarvsliste.

Natura 2000-område nr. N226

I forbindelse med høring af udkast til 3. generations Natura 2000-planer har Kolding Kommune bemærket, at man ikke kan forvente yderligere effekt af det i 2011 gennemførte LIFE projekt, hvorfor henvisninger til dette ikke bør indgå i planens målsætninger for området.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

På baggrund af de indkomne bemærkninger er Natura 2000-planens afsnit 3.1 "Overordnede målsætninger" tilrettet, således at sætningen "Målet med det nuværende naturgenopretningsprojekt er at genoprette højmosen (7110) på de centrale statsejede arealer", er fjernet. Den pågældende tekstændring ændrer ikke på Natura 2000-planens overordnede prioritering af naturtypen højmosen og målet om på længere sigt at udvide højmosen yderligere. Den pågældende tekstændring vurderes derfor ikke at have betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende planens potentielle påvirkning af de forskellige miljøemner.

Natura 2000-område nr. N233

I forbindelse med høring af udkast til 3. generations Natura 2000-planer har Aarhus Kommune påpeget, at det i Natura 2000-planens afsnit 2.1 "Områdebeskrivelse", s. 10, er nævnt, at området helt overvejende er privatejet. Dette er imidlertid ikke korrekt, eftersom Aarhus Kommune ejer ca. 151 ha i Natura 2000-området, hvilket svarer til ca. 29%. Aarhus Kommune betragter sig derfor som en betydelig lodsejer i området. Aarhus Kommune anmoder derfor om, at teksten rettes i overensstemmelse med de faktiske forhold.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen har noteret sig Aarhus Kommunes input og vil derfor i den endelige Natura 2000-planens områdebeskrivelse opdateres afsnittet med de nye oplysninger. Ændring af Natura 2000-planens ordlyd vedrørende ejerforhold vurderes ikke at have betydning for selve miljøvurderingen af planerne og dermed SMV'ens

overordnede konklusion om planens potentielle påvirkning af de forskellige miljøemner.

Natura 2000-område nr. N236

I forbindelse med høring af udkast til 3. generations Natura 2000-planer har Hedensted Kommune påpeget, at der i områdebeskrivelsen står, at Natura 2000-området ligger i Horsens Kommune. Hedensted Kommune anmoder om, at det tilføjes teksten planen, at området også ligger i Hedensted Kommune.

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

Miljøstyrelsen har noteret sig kommunens input, og kan oplyse, at der sker en tilføjelse af Hedensted Kommune i områdebeskrivelsen i den endelige Natura 2000-plan for området. Der er tale om faktuelle oplysninger om områdets placering, som vurderes ikke at have betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende planens potentielle påvirkning af de forskellige miljøemner idet Natura 2000-planen er en rammesættende plan, der ikke anviser specifikke indsatser på konkrete arealer.

Natura 2000-område nr. N257

I Natura 2000-planens afsnit "Overordnede målsætninger" er naturtypen ege-blandskov (9160) nævnt i målsætningen om at områdets naturtyper med stærk ugunstig bevaringsstatus sikres og søges udvidet, hvor de naturgivne forhold gør det muligt. Miljøstyrelsen er blevet opmærksom på, at naturtypen ege-blandskov (9160) ikke er kortlagt i Natura 2000-området, hvorfor naturtypen i den endelige plan er fjernet fra den overordnede målsætning.

Miljøstyrelsen bemærker, at den pågældende tekstændring ikke ændrer på Natura 2000-planens overordnede formål om, at naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Den pågældende tekstændring vurderes heller ikke at have betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende planens potentielle påvirkning af de forskellige miljøemner.

Natura 2000-område nr. N258

Natura 2000-planens afsnit "Områdebeskrivelse" er i løbet af høringsperioden blevet opdateret, så det fremgår, at fredningen fra 1947 af Femsølyng skal sikre området mod bebyggelse, tilplantning, terrænændringer samt opfyldning af søer og vandhuller.

Den pågældende tekst er en præcisering i forhold til den fredning, som allerede er nævnt i både Natura 2000-plan og tilhørende SMV. Miljøstyrelsen vurderer derfor heller ikke, at den pågældende tekstændring ændrer SMV'ens vurdering om, at udmøntning af Natura 2000-planen indsatsprogram ikke vil være i modstrid med bestemmelserne i fredningen, men derimod potentielt vil kunne have en positiv kumulativ påvirkning af planen i forhold til fredningen, idet indsatsprogrammet i planen udelukkende vedrører tiltag, som skal forbedre naturtypers tilstand i området.

Natura 2000-område nr. N259

Miljøstyrelsen er i løbet af høringsperioden blevet opmærksom på, at det tidligere planteskoleareal ikke benyttes af Aboretet. Derfor ændres dele af

Områdebeskrivelsen til: "og det tidligere planteskoleareal er i dag overdraget til Naturstyrelsens forvaltning. Området holdes lysåbent ved afgræsning, dog er enkelte træer fra de gamle Aboretplantninger og Planteskoleplantninger bevaret af kulturhistoriske grunde."

Ændring af Natura 2000-planens ordlyd vedrørende ejerforhold og forvaltning vurderes ikke at have betydning for SMV'ens overordnede konklusion vedrørende planens potentielle påvirkning af de forskellige miljøemner, idet SMV'ens konklusioner, grundet Natura 2000-planens rammesættende karakter, er af overordnet beskaffenhed.

Natura 2000-område nr. N261

I forbindelse med høring af udkast til 3. generations Natura 2000-planer har Danmarks Naturfredningsforening, Hillerød, gjort opmærksom på, at der savnes en omtale af naturtyperne tidvis våd eng (6410), rigkær (7230) samt stilkege-krat (9190) i Natura 2000-planens afsnit "Overordnede målsætninger".

Miljøstyrelsens vurdering af indflydelse på miljøvurderingen

På baggrund af de indkomne bemærkninger er planens afsnit, "Overordnede målsætninger", rettet til så det i stedet fremgår, at "*Arealet af områdets naturtyper med stærkt ugunstig bevaringsstatus, som hængesæk (7140), surt overdrev* (6230) og elle- og askeskov* (91E0), øges, hvor dette er muligt*".

Den pågældende tekstændring ændrer ikke på Natura 2000-planens overordnede formål om, at naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau, ligesom tekstændringen ikke ændrer på de vurderinger, som er foretaget i SMV'en for planen og som fremgår af SMV'ens afsnit 1.7. Af afsnittet fremgår den nærmere argumentation for, at planen generelt vurderes at medvirke til at sikre flora, fauna og biologiske mangfoldighed, hvilket også omfatter en potentiel positiv påvirkning af planens indsatser på ovennævnte naturtyper på udpegningsgrundlaget for området.

1. Afværgeforanstaltninger og rimelige alternativer

Jf. § 13, stk. 2 i LBK nr. 4 af 03/01/2023, samt jf. punkt 3 i afsnit 1 ovenfor, skal den sammenfattende redegørelse indeholde et afsnit, hvori der redegøres for, hvorfor den godkendte eller vedtagne plan eller det godkendte er valgt på baggrund af de rimelige alternativer, der har været behandlet. Ligeledes har Miljøstyrelsen forinden forholdt sig til, hvorvidt der, som følge af høringen eller ændringer i Natura 2000-planen, er identificeret behov afværgetiltag ud over de allerede nævnte foranstaltninger, som fremgår af den strategiske miljøvurdering, afsnit 1.8.

Hvor den strategiske miljøvurdering har vist en potentiel negativ påvirkning af planen på bestemte miljøemner jf. bilag 4 i LBK nr. 4 af 03/01/2023, er det i SMV'en, afsnit 1.8 om foranstaltninger, som modsvarer en negativ indvirkning på miljøet, beskrevet hvorledes en sandsynlig og mulig håndtering af potentielle

negative påvirkninger af de forskellige miljøemner, kan tage sig ud og hvor håndteringen afspejler den gængse anvendte metode på området. Der er tale om få planer hvor realisering af indsatsprogrammet er vurderet at kunne forårsage uvæsentlige ændringer i adgangsforhold, fx i forbindelse med ændringer i hydrologien i forbindelse med endnu ikke planlagte fremtidige projekter, som skal sikre en mere hensigtsmæssig hydrologi for bestemte naturtyper på udpegningsgrundlaget. Fx er det for visse Natura 2000-områder er det i SMV'en vurderet, at udlægning af urørt skov kan medføre en ændret adgang til områder på visse tidspunkter af året hvor jordbunden vil være vådere, ligesom færdsel uden for veje og stier med tiden kan ændre sig, f.eks. som følge af væltede træer, og eventuelle hegninger. En foranstaltning som kan imødekomme sådan en påvirkning og som fremgår af SMV'en for disse områder, beskriver fx, at hvor staten udlægger urørt skov vil adgangen til området blive sikret gennem fortsat vedligeholdelse af veje, stier og friluftsfaciliteter i skovene vil fortsat være tilgængelige. På private arealer der udlægges til urørt skov vil de generelle adgangsregler som følger af Lov om naturbeskyttelse, fortsat gælde.

For en række marine Natura 2000-områder er det i SMV'en vurderet, at planen på sigt kan påvirke erhvervsfiskeri, idet af planerne indeholder en indsats i form af regulering af fiskeri i marine områder hvor fx marsvin er på udpegningsgrundlaget. Miljøstyrelsen bemærker i den anledning, at det i SMV'en er anført, at der er tale om en potentiel påvirkning, som styrelsen ikke har mulighed for at vurdere nærmere på dette niveau af planlægningen. Dertil kan oplyses, som anført i SMV'erne, at evt. regulering af fiskeri udformes som enten en national lovgivning og/eller en international regulering. Hvis der er tale om international regulering, skal denne forhandles i en regional EU-proces med berørte medlemslande i overensstemmelse med bestemmelserne i EU's fælles fiskeripolitik. Miljøstyrelsen kender således på nuværende tidspunkt hverken til omfanget eller beskaffenheden af en evt. fiskeriregulering i de konkrete Natura 2000-områder.

For Natura 2000-planer, hvor en målsætning om gunstig bevaringsstatus for en bestemt naturtype indebærer en nedprioritering af en anden naturtype eller art, og det er nødvendigt at foretage et valg, fremgår prioriteringen af indsatser for naturtyper, fugle og øvrige arter, som beror på kendskab til forekomster, bestande og specifikke behov jf. basisanalysen for Natura 2000-området, af SMV'ens afsnit 1.9. Det gælder, at der for størstedelen af Natura 2000-planer er tale om en prioritering af visse arter og naturtyper, som følger af EU's habitatdirektiv, da de er af fællesskabsbetydning og har et særligt fokus.

Samlet har Miljøstyrelsen vurderet, at Natura 2000-planen ikke vil have en væsentlig negativ påvirkning af miljøemnerne jf. bilag 4 i LBK nr. 4 af 03/01/2023. Det skyldes dels, at Natura 2000-planen har natur- og artsbeskyttelse som hovedformål og har til hensigt at sikre udpegningsgrundlaget og herved fremme den biologiske mangfoldighed generelt, hvilket afspejles i planens mål og indsatsprogram. Dertil har det haft stor betydning for miljøvurderingen på dette niveau af planlægningen, at Natura 2000-planen er overordnet og rammesættende for den videre planlægning (handleplaner og driftsplaner). Natura 2000-planen omfatter således ikke planlægning på matrikelniveau, hvorfor det heller ikke muligt at udøve et meget konkret og mere

nøjagtigt skøn af miljøeffekterne, som måtte følge af en senere realisering af planens indsatsprogram på forskellige lokaliteter i Natura 2000-området. Med realisering menes her en række konkrete forvaltningstiltag og projekter, som Miljøstyrelsen på dette niveau af planlægningen, endnu ikke har kendskab til. Få Natura 2000-planer indeholder en indsats om etablering af naturnationalparker. For de naturnationalparker, som Miljøstyrelsen har konkret viden om, er disse behandlet i SMV'en for planen, ligesom der ovenfor i denne sammenfattende redegørelse er samlet op på evt. indkomne høringssvar til planer med ovennævnte indsats om etablering af naturnationalpark.

Miljøstyrelsen gør opmærksom på, at Natura 2000-planen ikke tilsidesætter øvrig lovgivning. Når planens indsatser iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal indsatserne have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., evt. på grundlag af habitatvurderinger jf. habitatbekendtgørelsens § 6. I det omfang indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for Natura 2000-områdets forvaltning, er en habitatvurdering dog ikke påkrævet.

Det er Miljøstyrelsens samlede vurdering, at de indkomne høringssvar, som er behandlet ovenfor i afsnit 3, ikke giver anledning til at yderligere miljøforhold, som berøres i en grad, som medfører behov for yderligere afværgeforanstaltninger ud over de allerede nævnte foranstaltninger, som fremgår af den strategiske miljøvurdering, afsnit 1.9.

2. Overvågning

Jf. § 13, stk. 2 i LBK nr. 4 af 03/01/2023, og jf. punkt 4 i afsnit 1 ovenfor, skal den sammenfattende redegørelse indeholde et afsnit, hvori der redegøres for, hvordan myndigheden vil overvåge de væsentlige indvirkninger på miljøet af planen eller programmet. I den anledning bemærker Miljøstyrelsen, at overvågning kun skal beskrives i tilfælde af vurdering af en plans væsentlige negative påvirkninger. Jf. udarbejdede SMV, samt på baggrund af behandling af indkomne høringssvar om SMV eller med afledt effekt på denne, har Miljøstyrelsen vurderet, at Natura 2000-planen ikke vil medføre en væsentlig negativ påvirkning af miljøemnerne jf. bilag 4 i LBK nr. 4 af 03/01/2023. Der vurderes således ikke i Natura 2000-planen at være tale om indsatser, som vil kræve særlig overvågning efter vedtagelse af planen.

Miljøstyrelsen kan dog oplyse, at for så vidt angår en påvirkning af flora, fauna og biologisk mangfoldighed, vil resultatet af Natura 2000-indsatsen i forhold til områdets udpegningsgrundlag og naturtilstanden, bliver fulgt op på gennem det nationale overvågningsprogram, NOVANA, som Miljøministeriet er ansvarlig for. Desuden afrapporterer Danmark bevaringsstatus vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet til Europa-Kommissionen hvert 6 år.

Endvidere bemærker Miljøstyrelsen, at basisanalysen for området bygger på kortlægningsdata og udgør det nuværende vidensgrundlag om status for områdets udpegningsgrundlag i forbindelse med Natura 2000-planlægningen. Basisanalysen gennemgår systematisk udpegningsgrundlaget med en beskrivelse af status for hver enkelt art, fugl og naturtype. Det er hensigten, at også denne analyse opdateres i forbindelse med fremtidige planperioder.

Slutteligt vurderer Miljøstyrelsen, at den overvågning, som finder sted som følge af den nationale overvågning af natur og vand (NOVANA), er tilstrækkelig til fra planperiode til planperiode, at kunne dokumentere eventuelle påvirkninger af planen på udpegningsgrundlaget i Natura 2000-området.

Ændrede behov som følge af udvikling over den 6. årige planperiode tilgodeses i næste generations Natura 2000-planer.